

RIVM Rapport 00200201/2002

**Digitale informatie op maat gesneden
een verkenning van de mogelijkheden en gebruikerswensen**

Erratum

- Op pagina 6 zijn bij de weergave van de noodzakelijk geachte kerncollectie helaas de verkeerde cijfers vermeld.

De juiste cijfers zijn:

VAC	224
VGZ	250
VCV	238
MEV	222
MNP	120

Op pagina 26 staat de volledige tabel vermeld.

- Op pagina 60 is het onderschrift bij de *figuur 6* niet juist.

Dit onderschrift moet luiden:

De ontwikkelingen in het uitgavenpatroon van ARL-bibliotheken in de periode 1986 – 1999

Inhoud

Voorwoord	4
Samenvatting en aanbevelingen	5
1 Inleiding	9
2 Ontwikkelingen in de omgeving van de bibliotheek RIVM.....	11
2.1 <i>Digitale bibliotheken .....</i>	<i>11</i>
2.2 <i>Gratis toegang tot wetenschappelijke literatuur? .....</i>	<i>12</i>
2.3 <i>Toegang tot wetenschappelijke literatuur: centraal versus decentraal.....</i>	<i>13</i>
2.4 <i>Publiek of privaat.....</i>	<i>13</i>
2.5 <i>Kwaliteit en impact factors .....</i>	<i>14</i>
2.6 <i>Mogelijke scenario's voor het uitgeven van wetenschappelijke publicaties .....</i>	<i>14</i>
2.7 <i>ICT - ontwikkelingen.....</i>	<i>15</i>
3 Behoefteteiling RIVM	20
3.1 <i>Beschrijving van de gebruikte methode.....</i>	<i>20</i>
3.2 <i>Conclusies en aanbevelingen per sector .....</i>	<i>21</i>
3.3 <i>Algemene conclusies uit de interviews .....</i>	<i>23</i>
3.3.1 <i>Huidige dienstverlening.....</i>	<i>23</i>
3.3.2 <i>Ontwikkelingen en nieuwe taken bibliotheek.....</i>	<i>24</i>
3.4 <i>Inventarisatie kerncollectie tijdschriften.....</i>	<i>24</i>
3.4.1 <i>Kosten kerncollectie .....</i>	<i>26</i>
4 Mogelijkheden tot samenwerking met andere bibliotheken.....	27
4.1 <i>Samenwerking op internationaal niveau.....</i>	<i>27</i>
4.2 <i>Verslag werkbezoeken .....</i>	<i>28</i>
5 Blauwdruk voor BDA.....	31
5.1 <i>Primaire wetenschappelijke literatuur (tijdschriften).....</i>	<i>31</i>
5.2 <i>Secundaire bronnen .....</i>	<i>32</i>
5.3 <i>Documentleverantie en InterBibliothecair Leenverkeer (IBL).....</i>	<i>32</i>
5.4 <i>Grijze literatuur, boeken en dataverzamelingen .....</i>	<i>33</i>
5.5 <i>De bibliotheek als fysieke locatie .....</i>	<i>34</i>
5.6 <i>RIVM-publicaties en publiceren.....</i>	<i>34</i>
5.7 <i>Internet/Intranet.....</i>	<i>36</i>
5.8 <i>Kennismanagement .....</i>	<i>36</i>
5.9 <i>Digitale archivering.....</i>	<i>37</i>
5.10 <i>Ondersteuning bij literatuuronderzoek.....</i>	<i>38</i>
5.11 <i>Ondersteuning bij persoonlijke literatuuropslag.....</i>	<i>39</i>

5.12	<i>Kosten en budgettering</i>	40
5.13	<i>Organisatorische consequenties</i>	43
5.13.1	Plaats in de RIVM-organisatie	43
5.13.2	Structuur BDA	43
5.13.3	Personeel en functies	43
Bijlage 1: Samenvatting van de interviews per sector, inclusief de gesprekken met de sectordirecteuren		44
Bijlage 2: Korte typering van de bibliotheken waarmee is gesproken.....		51
Bijlage 3: Voorstel voor het vaststellen van een basis / pluspakket uit de diensten van BDA		56
Bijlage 4: De kosten van wetenschappelijke tijdschriften.....		58
Bijlage 5: Aanbiedingsnota aan Instituutsraad betreffende instelling van de Werkgroep Bibliotheekfunctie, 22 maart 2001		62
Bijlage 6: Opdracht van de Instituutsraad aan de Werkgroep Bibliotheekfunctie, 13 april 2001		64
Bijlage 7: Uitnodiging aan de laboratoriumhoofden voor deelname aan interview		66
Bijlage 8: Interviewscript.....		69
Bijlage 9: De leden van de Werkgroep Bibliotheekfunctie		72
Bijlage 10: Plan van Aanpak Werkgroep Bibliotheekfunctie, 14 juli 2001		73
Bijlage 11: Tussentijds advies over de organisatorische inbedding van BDA, 5 maart 2002		78
Bijlage 12: Tussenadvies van de Werkgroep Bibliotheekfunctie t.a.v. de positionering van BDA in het gereorganiseerde RIVM, uitgebracht op 6 juni 2002.....		80

Voorwoord

Op 30 januari 2001 werd in het RIVM een conferentie gehouden onder de titel “Ontwikkeling bibliotheekfunctie RIVM” waarin vertegenwoordigers van het primaire RIVM-proces met interne en externe bibliotheek-deskundigen van gedachten wisselden over de ontwikkelingsrichting van de RIVM-bibliotheek (BDA) op middellange termijn. Hierbij kwam ook een aantal intern reeds in gang gezette initiatieven, zoals het in digitale vorm beschikbaar stellen van literatuur, aan de orde. Ten gevolge op deze conferentie werd in de Directieraad van 14 februari 2001 besloten de Werkgroep Bibliotheekfunctie in te stellen. Opdracht en (initiële) samenstelling van deze werkgroep zijn vermeld in Bijlage 6. De werkgroep heeft in eerste instantie een plan van aanpak (Bijlage 10) opgesteld dat in de IR van 22 augustus 2001 is goedgekeurd. Tevens is toen besloten dat dBVC zou optreden als formele opdrachtgever. In de loop van het najaar van 2001 is aan de werkgroep verzocht zich ook uit te spreken over de toekomstige positionering van BDA in het RIVM.

De werkgroep heeft in totaal 15 maal vergaderd. De samenstelling van de werkgroep moest als gevolg van het vertrek van enige leden en de organisatorische veranderingen samenhangend met de vernieuwing van de topstructuur per 1 januari 2002 enige malen worden aangepast. Vanaf zijn indiensttreding heeft ook het nieuwe hoofd BDA aan de beraadslagingen deelgenomen. In Bijlage 9 is de samenstelling van de werkgroep ten tijde van het gereedkomen van dit rapport vermeld.

De advisering m.b.t. de positionering van BDA is in het voorjaar van 2002 als gevolg van de voortschrijdende reorganisatie van BVC onder tijdsdruk komen te staan. Omdat het in de rede lag dat advies gelijktijdig uit te brengen met het eindrapport is overwogen deze vraag te laten liggen tot na de reorganisatie maar in overleg met dBVC is besloten hier eerder over te adviseren. Begin maart en juni 2002 zijn hieromtrent twee notities aan dBVC gestuurd (Bijlage 11 en 12).

De discussies in de werkgroep waren altijd zeer levendig en werden met groot enthousiasme gevoerd. Als de betrokkenheid van de werkgroepleden exemplarisch is voor die van de RIVM-bevolking, dan kan niet anders worden gezegd dan dat de RIVM-ers zich nauw betrokken voelen bij hun bibliotheek. Overigens is voor die RIVM-brede betrokkenheid ook overtuigend direct bewijs. Veel RIVM-ers hebben de afgelopen maanden hetzij als enquêteur hetzij als geënquêteerde bijgedragen aan het bijeenbrengen van de informatie in dit rapport. De werkgroep is hen bijzonder dankbaar dat ze enthousiast hun steentje hebben willen bijdragen. Het voorliggende rapport is het eindresultaat van al die uitermate inspirerende gedachtewisselingen in de werkgroepvergaderingen en in de gevoerde enquêtegesprekken.

H.J.G.M. Derks
Voorzitter Werkgroep Bibliotheekfunctie
Juni 2002

Samenvatting en aanbevelingen

De (wetenschappelijke) bibliotheek bevindt zich op dit moment in de spannendste fase van zijn bestaan. De ontwikkelingen op het gebied van de elektronische opslag en distributie van informatie hebben tot gevolg dat de werkwijze van de bibliotheek in de naaste toekomst ingrijpend zal veranderen. Het internet biedt uitzicht op een wereldwijde 'bibliotheek' die de gebruikers op elk gewenst moment en vanaf elke willekeurige locatie, maar voorzover het commercieel verhandelde informatie betreft wel tegen betaling, kunnen raadplegen. De bibliotheek zal in deze snel veranderende omgeving voortdurend zijn positie opnieuw moeten bepalen.

Ontwikkelingen in de toegang tot de wetenschappelijke literatuur

Tot voor kort hadden uitgevers van het gedrukte wetenschappelijke tijdschrift het primaat op zowel de disseminatie als de kwaliteitsborging van de wetenschappelijke literatuur. Die eerste functie wordt door de opkomst van het internet ondergraven. De wetenschappelijke wereld kan wat dat betreft ook wel zonder uitgevers. Veel uitgevers stellen hun producten daarom ook on-line ter beschikking. Van de huidige RIVM tijdschriftencollectie is op dit moment al 85% on line beschikbaar. Door budgettaire beperkingen kan slechts 50% in on line formaat worden aangeboden. Dat heeft wel snelheidswinst en meer gebruiksgemak opgeleverd maar niet de voor de hand liggende lagere kosten voor de gebruiker. Integendeel, de prijzen van wetenschappelijke tijdschriften stijgen nog steeds sterk. De belangrijkste pijler waarop de machtspositie van de uitgevers rust is het peer review systeem - dat zij beheren - en het kwaliteitsimago van hun tijdschriften dat zij dankzij dit systeem in het verleden hebben opgebouwd.

De wetenschappelijke wereld voelt zich bij deze situatie steeds ongemakkelijker en zoekt naar alternatieven. De Public Library of Science probeert namens de wetenschappelijke gemeenschap de uitgevers te dwingen hun tijdschriften zes maanden na publicatie gratis ter beschikking te stellen. Het Open Archive Initiative gaat uit van decentrale elektronische instituuts-depots (E-archives) waarin de wetenschappers van de betreffende instituten hun artikelen (doorgelinkt naar achterliggende informatie van welke aard dan ook) deponeren en die voor iedereen gratis toegankelijk zijn. De toenemende standaardisatie in protocollen en opmaak-formats kan ervoor zorgen dat er zo een wereldwijd digitaal wetenschappelijk archief ontstaat. Daarnaast zijn er initiatieven om nieuwe louter internet-gebaseerde tijdschriften op te richten of bestaande tijdschriften in die richting om te vormen.

De komende vijf jaren zal de discussie tussen wetenschap en uitgevers doorgaan, waarbij de laatsten waarschijnlijk gedwongen zullen zijn in de richting van de eerste op te schuiven en zullen er tegelijkertijd decentrale E-archieven ontstaan (die bijvoorbeeld ook preprints van bij 'conventionele' tijdschriften ingediende artikelen publiceren). Ook zullen er nieuwe machtsblokken (consortia) gevormd worden om de geschetste alternatieven te bevorderen of de uitgevers tot (financiële) inschikkelijkheid te bewegen.

Een essentieel nieuw aspect in de informatievoorziening is dat er in de digitale omgeving geen overdracht van eigendomsrechten plaatsvindt. Een instelling koopt tegenwoordig toegang tot informatie, met beperkte rechten ten aanzien van het aantal ge-

bruikers en de tijdsduur. Dit gegeven is onder meer van belang gezien de toekomstige rechtspositionele relatie tussen RIVM en Nederlands Vaccin Instituut (NVI).

Behoeftetepeiling onder gebruikers

De veranderingen die het RIVM doormaakt, leiden ertoe dat de bibliotheek niet meer primair op de wetenschappelijke literatuur sec georiënteerd dient te zijn. Meer en meer ontleent de RIVM-er zijn gegevens niet alleen aan de officiële wetenschappelijke literatuur maar ook aan rapportages en gegevensverzamelingen van anderen (bijv. grijze literatuur) of aan publicaties die niet-wetenschappelijk van aard zijn (bijv. beleidsinformatie). Het aanbod van de bibliotheek zal derhalve nog meer moeten verruimen. Dit is een van de bevindingen uit het brede gebruikersonderzoek dat de werkgroep heeft gehouden. Daarnaast komt naar voren dat de RIVM-er erg hecht aan de beschikbaarheid van zoveel mogelijk informatie direct op zijn/haar werkplek. In dat opzicht wordt voortzetting en uitbreiding van het huidige op on-line-beschikbaarheid gerichte beleid toegejuicht. Men wil een snelle beschikbaarheid van literatuur die niet door de huidige on-line toegangen wordt afgedekt of die niet in het RIVM aanwezig is. Enigszins contrasterend hiermee zijn er toch nogal wat RIVM-ers die hechten aan de mogelijkheid te kunnen bladeren in papieren tijdschriften en/of die de leeszaalfunctie van BDA gehandhaafd willen zien. Assistentie bij het zoeken in (secundaire) literatuur wordt door sommigen gewaardeerd, anderen denken dat - gezien de toegenomen technische mogelijkheden - zelf wel af te kunnen. Algemeen wordt een brede attenderingsservice en voorlichting daarover op prijs gesteld. Kennismanagement (attenderen op en toegankelijk maken van kennisbronnen en netwerken aanwezig in het RIVM) werd een aantal malen genoemd als te ontwikkelen taak. Tenslotte werd regelmatig geconstateerd dat de bekendheid van de RIVM-er met BDA-diensten nog kan worden verbeterd.

Bij een eerste inventarisatie van de gewenste kerncollectie werden 514 tijdschrifttitels genoemd, kosten € 650.000 (nu beschikbaar: 440 titels, kosten € 500.000). Daarvan werden er 368 (71%), kosten € 476.000, door minimaal twee labs en 333 (65%), kosten € 445.000, door minimaal twee sectoren genoemd. Deze noodzakelijk geachte kerncollectie van 333 titels dekt de behoefte van de Sectoren: VAC 228, VGZ 327, VCV 246, MEV 269, MNP 164. Voor alle duidelijkheid, er is natuurlijk overlap in gewenste titels tussen de Sectoren. Daarenboven worden nog 181 andere tijdschriften als onmisbaar beschouwd; deze titels zijn steeds door één Sector genoemd.

De bestaande papieren collectie

Met een verwervingsbeleid dat primair is gericht op digitale informatie, wordt de bestaande papieren collectie op termijn minder belangrijk. Vooralsnog is deze onmisbaar. Onderzoekers maken regelmatig gebruik van deze collectie; nog lang niet alle informatie is in digitale vorm beschikbaar. De mogelijkheid om bij andere bibliotheken fotokopieën van artikelen uit oudere jaargangen van tijdschriften te kopen zal drastisch teruglopen, omdat het systeem dat hiervoor bestaat naar alle waarschijnlijkheid sterk zal inkrimpen, zo niet zal ophouden te bestaan.

Vergelijking en samenwerking met andere bibliotheken

Uit gesprekken met vertegenwoordigers van andere bibliotheken is gebleken dat de RIVM-bibliotheek, als gevolg van de heterogeniteit van de ondersteunde taken, tamelijk uniek is. Ook komt naar voren dat BDA redelijk in de pas loopt met de moderne ontwikkelingen. Vastgesteld werd dat on-line aanbod, monitoren van gebruik, atten-

dering en alerting bij de gesprekspartners alom voorkomen. Algehele doorbelasting van bibliotheekgebruik wordt, i.v.m. de administratieve overhead, als niet efficiënt gezien. Integratie met ICT-afdelingen komt niet voor. Vergaande samenwerking tussen BDA en andere bibliotheken ligt niet erg voor de hand. Vorming van inkoopconsortia is een optie die verder wordt onderzocht. E-archiving (een digitaal depot) van RIVM-rapporten en algemene digitale archivering worden samen met de bibliotheken van de Universiteit Utrecht en VWS onderzocht.

Toekomstige taken van BDA

Uit het behoeftepeiling onder gebruikers en uit de beraadslagingen van de Werkgroep ontstaat het volgende palet van aangepaste of nieuwe taken voor BDA.

- Een verbreding van het informatie-aanbod conform ontwikkelingen in het instituut.
- Voortzetting en uitbreiding van het on-line beschikbaarstellen van de beheerde informatie op een zoveel mogelijk uniforme wijze.
- Opzet en onderhoud van een instituutsbrede faciliteit voor digitale archivering.
- Het ontsluiten en beheren van decentrale informatiebronnen.
- Instituutsbrede coördinatie (samen met ITS) van de RIVM-internet/intranet activiteiten.
- Facilitering en het verzorgen van opleidingen t.a.v. het verzamelen en opslaan van informatie en van archivering.
- Een moderne attenderingsservice.
- Ondersteuning en facilitering van kennismanagement.
- Opzetten van een E-archive voor RIVM-rapporten.

Kosten en budgettering

Het huidige budget bedraagt mEUR 1.4 per jaar waarvan ca. de helft wordt besteed aan de aankoop van informatiebronnen. Het is niet realistisch te veronderstellen dat dit laatste bedrag op korte termijn zal dalen. Integendeel, vooralsnog blijven de prijzen stijgen. Wellicht kan door slimme meerjarige contracten af te sluiten of in consortia deel te nemen de kostenstijging van informatiebronnen worden getemperd. Daarvoor is wel een zekere middellange termijn budgetstabiliteit noodzakelijk. Om de kosteneffectiviteit van BDA te maximaliseren kunnen bepaalde BDA-producten doorbelast gaan worden. Essentieel daarbij is dat een effectief systeem voor het monitoren van actueel gebruik wordt opgezet zodat in de toekomst geobjectiveerde beslissingen t.a.v. de collectie kunnen worden genomen. Ook kunnen BDA-informatiespecialisten als direct productief in MAP-projecten gaan deelnemen. Het inschakelen van deze verhoudingsgewijs efficiënte specialisten draagt bij aan het drukken van de kosten van onderzoek.

Plaats in de organisatie

Het bovengeschetste ideaalbeeld van BDA heeft vele kenmerken van wat omschreven kan worden als een 'virtuele' bibliotheek of liever 'informatiecentrum'. Het ligt dan ook in de rede dat een organisatorische koppeling tussen BDA en nader te bepalen informatiseringsgerichte delen van ITS als mogelijk optimale organisatievorm in beschouwing wordt genomen.

Aanbevelingen

1. Geef BDA opdracht de voorhanden zijnde papieren informatie af te bouwen en de on-line toegankelijkheid van alle vormen van informatie die zij beheert verder uit

- te bouwen en waar mogelijk te uniformeren (o.a. door elektronische documentleverantie).
2. Geef BDA opdracht in samenhang met de verschillende initiatieven in het instituut en in overleg met de gebruikers instrumenten ten behoeve van kennismanagement op te zetten en te beheren.
  3. Neem een organisatorische koppeling tussen BDA en nader te bepalen informatiseringsgerichte delen van ITS als optimale organisatievorm in beschouwing.
  4. BDA moet samen met de relevante delen van ITS de website van het RIVM beheren.
  5. BDA moet het gamma aan informatie dat zij beheert verbreden (o.a. grijze literatuur, algemene gegevensbestanden, regelgeving, decentrale informatie) in lijn met de wensen van de gebruikers.
  6. BDA moet de gebruiker in staat stellen secundaire literatuurbronnen via een enkele portal te benaderen.
  7. BDA moet waar maar mogelijk het daadwerkelijke gebruik van de beschikbare bronnen meten en deze informatie gebruiken om de kerncollectie aan te passen.
  8. Een deel van de capaciteit van BDA (informatiespecialisten) moet uit de overhead gehaald worden en als direct-productief deelnemen in MAP-projecten.
  9. BDA moet (samen met externe partners) bouwen aan een E-archive voor RIVM-producten (eigen publicaties via het internet beschikbaar).
  10. BDA moet een voor het hele RIVM bruikbaar algemeen digitaal archief bouwen en beheren.
  11. BDA moet de RIVM-er een cursusprogramma gericht op de verzameling, opslag en archivering van informatie aanbieden.
  12. Stel de onderzoeker in staat om circa drie uur per week te besteden aan het bestuderen van vakliteratuur.
  13. Handhaaf de volgende van de huidige BDA-activiteiten in een basispakket:
    - Ontsluiting
    - Eerste lijns gebruikers-ondersteuning (balie, help-desk-functie etc.)
    - Alle informatiebronnen die door minstens twee sectoren gewenst worden.
    - Archiefbeheer
  14. Breng de volgende van de huidige BDA-activiteiten onder in een plus-pakket.
    - Kosten van informatiebronnen die niet standaard bij BDA aanwezig zijn.
    - Alle informatiebronnen die door slechts één sector of minder gewenst worden.
    - Projectgebonden ondersteuning op het gebied van informatieverzameling/beheer.
    - Rapportenregistratie
    - Literatuursearches
    - Attenderingsservice
  15. BDA moet de financiële consequenties van de implementatie van het takenpakket in kaart brengen.
  16. Gun ten aanzien van de klassieke BDA-taken zowel BDA als RIVM een transitieperiode. Geef BDA opdracht de noodzakelijke (deels al ingezette) veranderingen in lijn met interne en externe ontwikkelingen door te voeren.

1 Inleiding

Stormachtige ontwikkelingen in de informatie- en communicatietechnologie leiden tot nieuwe mogelijkheden. Er is sprake van een snelle verschuiving van papieren naar digitale informatie uitwisseling. Dit raakt zaken zoals de 'digitale bibliotheek', het (zelf) elektronisch publiceren, de balans tussen literatuur in het private of het publieke domein, het gebruik van Internet en Intranet en zeker ook kennismanagement, een onderwerp dat recent binnen het RIVM flink aan aandacht wint.

Daarnaast moet ook de bibliotheek inspelen op de veranderende kerntaken van het RIVM. Naast de van oudsher al aanwezige ontwikkeling en toepassing van kennis is in het afgelopen decennium duidelijk de kerntaak *kennisintegratie* tot wasdom gekomen voor de ondersteuning van het maatschappelijk beleid. Enerzijds behelst kennisintegratie actieve vergaring, combinatie en interpretatie van, naast wetenschappelijke, ook relevante maatschappelijke informatie. Anderzijds gaat het om actieve, snelle en doelgerichte verspreiding van informatie vanuit het RIVM naar diverse geledingen: politiek, beleid, wetenschap en maatschappij.

Deze ontwikkelingen vragen om een herbezinning op en modernisering van het takenpakket van de bibliotheek. Een snelle ombouw van de bibliotheekfunctie is van strategisch belang voor het instituut en zijn medewerkers. Het inhoudelijke RIVM werk moet immers adequaat met de modernste middelen kunnen worden ondersteund. Door de Instituutsraad is daarom een '*Werkgroep Bibliotheekfunctie*' in het leven geroepen, met als opdracht om advies uit te brengen over de informatiedienstverlening in de (zeer) nabije toekomst. In deze werkgroep zijn alle sectoren, ITS en de bibliotheek op managementniveau vertegenwoordigd.

De werkgroep heeft onderzocht aan welke informatiediensten, die het primaire inhoudelijke werk van het RIVM ondersteunen, in de (nabije) toekomst behoefte is, heeft de mogelijkheden en ontwikkelingen op ICT-gebied geïnventariseerd en de mogelijke samenwerking met andere bibliotheken onderzocht. Vanzelfsprekend raakt een dergelijke analyse ook de relatie met verwant werk in andere centrale diensten (zoals ITS en SBC) en in de sectoren (zoals internet- en intranetredacties) en de vaststelling van wat efficiënter centraal en wat decentraal kan worden uitgevoerd.

De huidige dienstverlening van BDA

- de collectie bestaat uit 50.000 boeken, rapporten, dissertaties en naslagwerken (meendeels opgenomen in depots of afdelingsbibliotheken) en 440 abonnementen op primaire wetenschappelijke tijdschriften. Van deze tijdschriften is op dit moment 50 % on-line full-text toegankelijk. Daarnaast worden diverse literatuurbestanden (verwijzingssystemen), zoals Current Contents Search, Medline, Chembank, Cochrane Library, Picarta en nog diverse andere gespecialiseerde databanken aangeboden
- de monografieëncatalogus, de on-line tijdschriften en de bestanden zijn via de eigen website van BDA of de NAL raadpleegbaar. De BDA website geeft ook toegang tot de 'webwijzer', een selectie van voor het RIVM relevante websites
- naast uitlening/leveren van fotokopieën uit eigen collectie worden jaarlijks nog 10.000 artikelen uit wetenschappelijke tijdschriften bij andere bibliotheken aangevraagd

- advisering en ondersteuning van de RIVM-onderzoeker vindt plaats o.a. door middel van een pakket instructiecurssussen, het op verzoek uitvoeren van literatuursesearches en literatuurattenderingen en het maken van zoekprofielen
- in het centraal archief worden de belangrijkste archiefstukken van de labs geselece-teerd en bewaard
- de RIVM rapporten worden geregistreerd en op de website beschikbaar gesteld
- veel aandacht wordt besteed aan PR door voorlichtingsbijeenkomsten voor labs, voordrachten voor nieuwe medewerkers en een periodieke nieuwsbrief

2 Ontwikkelingen in de omgeving van de bibliotheek RIVM

De belangrijkste ontwikkelingen van de laatste jaren waren de opkomst van on-line full-text tijdschriften, on-line secundaire literatuurbronnen voor eindgebruikers¹, de mogelijkheid tot doorlinking vanuit referenties in de secundaire bronnen naar full-text artikelen op de tijdschriftensites, en de publicatie van preprints van artikelen op de Internetsites van de auteurs en van wetenschappelijke onderzoeksinstituten. Daarnaast waren er de al vele jaren terugkerende sterke prijsstijgingen voor wetenschappelijke tijdschriften, leidend tot de spiraal van hogere prijzen, minder abonnementen, etc.: de zogenaamde ‘serials-crisis’. De kosten voor bibliotheken stegen door de hogere prijzen sterk, deze konden zich steeds minder abonnementen veroorloven en kwamen binnen hun wetenschappelijke instellingen onder (financiële) druk te staan (zie ook Bijlage 4).

2.1 Digitale bibliotheken

Een digitale bibliotheek kan men omschrijven als een via een intranet toegankelijke collectie van digitale informatiebronnen en de daarmee verbonden technische- en managementinfrastructuur. De digitale bibliotheek bevat data en metadata in diverse formaten, welke zijn gecreëerd om meerwaarde te bieden voor de eindgebruikers. Het grote probleem, én de grote uitdaging is om het aanbod van informatie, in verschillende formaten, als een samenhangend geheel en gebruikersvriendelijk te presenteren. Dit is nog nergens tot volledige tevredenheid van de betrokkenen opgelost. De oorzaken hiervan zijn legio. Het formaat waarin de informatie beschikbaar is verschilt onderling sterk. De technische kwesties die moeten worden opgelost zijn complex. De kosten van de informatie, van de technische hulpmiddelen en van de medewerkers zijn hoog.

Volgens de ‘International Summer School on the Digital Library’ van 2001², georganiseerd door de bibliotheek van de KUB Tilburg, moeten digitale bibliotheken:

- elektronisch full-text toegang bieden tot wetenschappelijke informatie
- informatiediensten op maat en gepersonaliseerd aanbieden
- samenwerken met andere (digitale) bibliotheken in de vorm van bibliotheekconsortia, welke samen met de uitgevers moeten komen tot andere distributie- en financieringsmodellen voor de wetenschappelijke informatie
- hun universiteiten en instituten ondersteunen bij het ontwikkelen van document-servers en open elektronische archieven (e-archieven) voor hun eigen wetenschappelijke output
- hun universiteiten en instituten stimuleren om te komen tot een centraal bibliotheekbudget, zodat beslissingen over de (wetenschappelijke) informatievoorziening niet langer worden genomen op decentraal niveau

Er is een groot aantal bibliotheken dat zich ontwikkelt tot een digitale omgeving. Om een enkel voorbeeld te noemen: de Bibliotheek van de Technische Universiteit Delft (BTUD) omschrijft zijn taak als: “(...) *het laagdrempelig, geïntegreerd en snel toe-*

¹ Dit zijn bibliografische databanken zoals Medline e.d.

² Jola G.B. Prinsen, A challenging future awaits libraries able to change: highlights of the International Summer School on the Digital Library, in: D-Lib Magazine, Vol. 7 (2001) nr. 11 (nov.), <http://www.dlib.org/dlib/november01/prinsen/11prinsen.html>.

gankelijk en verwerkbaar maken van technisch-wetenschappelijke kennis. Wij bieden direct en indirect toegang tot alle relevante kennis- en informatiebronnen op ons gebied. Onze kerncompetenties zijn selectie op inhoudelijke kwaliteit, informatielogistiek en informatiebemiddeling.”³

Er zijn ook grootschaliger projecten in ontwikkeling. Aan de Cornell University bouwt men aan de Site for Science.⁴ In dit project wordt geprobeerd grote gegevensbestanden in een gemeenschappelijke interface te presenteren, waarbij “*interoperability*” van heterogene bestanden het centrale thema is. Immers, de bestanden kennen een veelvoud van gegevenstypes, er worden uiteenlopende metadata-standaarden gehanteerd, verschillende protocollen toegepast etc. Wanneer deze techniek zich verder ontwikkelt kunnen instellingen, of samenwerkingsverbanden van instituten, gemeenschappelijke portals creëren waarin de eigen afzonderlijke bestanden aan de gebruikers als een samenhangend geheel worden gepresenteerd.⁵

De algemene tendens is duidelijk: men richt zich op het digitaliseren van de bestaande collectie en op het aanbieden van nieuwe collecties in digitale vorm. Verder worden overal de behoeften van de gebruiker gepeild en streeft men er naar deze gebruiker zoveel mogelijk op maat te voorzien van informatie en, indien gewenst, hem/haar te helpen bij het zoeken naar informatie.

Met het beschikbaar komen van digitale informatie ligt de nadruk in het bibliotheekwerk steeds minder op het logistieke proces als grondslag van de informatievoorziening, maar komt het werk directer bij de kern: het beheren en toegankelijk maken van informatiebronnen.

2.2 Gratis toegang tot wetenschappelijke literatuur?

Mede als uitvloeisel van de prijsstijgingen van gemiddeld circa 10% die al vele jaren voortduren, is er onder wetenschappers een beweging ontstaan die een tegenwicht poogt te bieden. Uitgevers hebben volgens de Public Library of Science (PLOS)⁶ wel recht op een financiële vergoeding voor hun werk, maar de neerslag van onderzoek en wetenschappelijke ideeën behoort het publiek toe, aangezien het onderzoek voor een groot deel met belastinggeld wordt betaald. Ook hebben wetenschappers belang bij een zo groot mogelijke verspreiding van hun werk. Door een boycot tegen tijdschriften en uitgevers die niet willen meewerken, wil de PLOS de uitgevers dwingen om wetenschappelijke publicaties na een bepaalde periode (zes maanden) ter beschikking te stellen van een centraal archief. Dit archief dient dan gratis en onbeperkt toegankelijk te zijn voor een ieder.

Volgens de uitgevers worden publicaties ook ná zes maanden in een groot aantal vakgebieden veel gevraagd en is er een groot verschil in ‘half-waarde tijd’ tussen de verschillende vakgebieden. Gratis toegang na zes maanden kan de economische basis van een tijdschrift ondermijnen (de kosten moeten door minder abonnementen worden

³ http://www.library.tudelft.nl/ned/bibliotheek/plannen_prestaties/pppmanifest/manifest.html

⁴ <http://nsdlib.nsdlib.cornell.edu/nsdl/portal/index2.html>

⁵ William Y. Arms [et al.], A spectrum of interoperability, the Site for Science Prototype for the NSDL, in: D-Lib Magazine, Vol. 8 (2002) nr. 1 (Jan.), <http://www.dlib.org/dlib/january02/arms/01arms.html>

⁶ <http://www.publiclibraryofscience.org>

opgebracht) en uiteindelijk zelfs leiden tot het verdwijnen van een tijdschrift, met name bij tijdschriften in vakgebieden waar de ontwikkelingen minder snel gaan. Een alternatieve methode van financiering is een systeem waarbij de auteurs zelf betalen voor het publiceren van artikelen in combinatie met gratis toegang voor de gebruikers: de aanbieder betaalt, niet de afnemer. Met dit model wordt geëxperimenteerd door de gebruikers van BioMed Central⁷.

2.3 Toegang tot wetenschappelijke literatuur: centraal versus decentraal

Een ander onderwerp van discussie is die over centrale databases (data warehousing) versus een federatie van decentrale bronnen. Volgens de PLoS zijn de voordelen van centrale databases (zoals PubMed Central):

- zoeken op één site (one-stop-shopping),
- het aanbrengen van citation interlinking tussen publicaties van verschillende uitgevers is gemakkelijker,
- het 'linken' van publicaties aan andere datatypen is gemakkelijker
- de overgang op gestandaardiseerde metadata is gemakkelijker te realiseren
- een zoekactie in een centrale en goed geïndexeerde database is efficiënter en veel sneller dan wanneer dezelfde zoekactie moet plaatsvinden in een netwerk van vele individuele sites
- centrale databases impliceren daarnaast geenszins centrale controle.

De uitgevers geven in principe de voorkeur aan een federatie van (met elkaar gelinkte) databases, beheerd door de uitgevers. Het 'afstaan' van de full-text aan 'andere' sites is niet bevorderlijk voor het ontwikkelen door uitgevers van producten met additionele waarde. Ze huldigen het standpunt dat decentrale initiatieven vaak innovatiever zijn en minder log en statisch. In de praktijk blijken concurrentieoverwegingen het ontstaan van effectieve portals, die alle decentrale uitgeverssites als één bestand kunnen doorzoeken, te belemmeren.

2.4 Publiek of privaat

De overheid financiert veelal onderzoek en ontwikkeling en draagt dus ook verantwoordelijkheid voor het verzamelen, bewaren en toegankelijk maken van de onderzoeksresultaten. Overheidsinstellingen en door de overheid gefinancierde instellingen hebben een eigen verantwoordelijkheid t.a.v. het beschikbaar stellen en toegankelijk maken van de eigen publicaties. Daar tegenover staat dat de politieke tendens in de Westerse Wereld op dit moment is 'het aan de markt over te laten' en overheidsdiensten te privatiseren. De uitgevers signaleren de gevaren van overheidscontrole en afhankelijkheid van politieke en/of financiële beslissingen door de overheid en overheidsinstellingen.

Een publicatiesysteem zoals het Open Archive Initiative (OAI) voorstaat is een alternatief voor private controle, waarbij controle en eigenaarschap is gedecentraliseerd. Omdat centrale opslag vaak te log is en opslag door auteurs zelf meestal niet goed werkt, is een systeem van 'institute-based self archiving' volgens de OAI te prefereren.

---

⁷ <http://www.biomedcentral.com/default.asp>

In paragraaf 5.6 worden de mogelijkheden voor het RIVM om in dit initiatief te participeren, verder uitgewerkt.

2.5 Kwaliteit en impact factors

Verbonden met bovenstaande thema's zijn de discussies over kwaliteitscontrole (peer review), impact factors en bewaring voor de lange termijn. De werkwijze bij wetenschappelijke tijdschriften van peer review en editing heeft bewezen dat ze een goede kwaliteitscontrole mogelijk maken. Vooralsnog ontbreekt een dergelijk systeem van kwaliteitscontrole bij het zelf publiceren door onderzoekers op Internet. Bij een systeem van instituuets e-archieven is kwaliteitscontrole (peer review) essentieel voor het succes daarvan. Voor uitgevers is in die optiek een rol weggelegd als 'quality control service providers'. Voor de uitgevers zelf is dit, om commerciële redenen, een te beperkte optie.

Wetenschappers publiceren bij voorkeur in prestigieuze tijdschriften met hoge impact factors. Deze impact factors van tijdschriften en citatie-analyse worden vaak gebruikt om de productiviteit en de kwaliteit van een wetenschapper te meten. De impact van een publicatie op Internet is nog moeilijk te bepalen in vergelijking tot die in een wetenschappelijk tijdschrift. Nieuwe meetmethoden, gebaseerd op download-frequenties, 'link-patronen' en geautomatiseerde citatie-analyse, zullen eigen publicaties op het Web van auteurs en/of instituten een beter uitgangspunt geven t.a.v. aspecten als prestigieus publiceren en publicaties als maatstaf van productiviteit en kwaliteit.

2.6 Mogelijke scenario's voor het uitgeven van wetenschappelijke publicaties

Op dit moment is er sprake van een tussenfase van debat en experimenten, waarvan de uitkomst nog onzeker is. Hieronder volgt een drietal mogelijke toekomstscenario's.

Decentrale uitgeverssites

Dit systeem is gebaseerd op on-line tijdschriften die toegankelijk zijn via decentrale uitgeverssites. Het probleem van de 'interoperability' tussen de verschillende bronnen wordt opgelost d.m.v. standaardisatie van metadata en protocollen, en de ontwikkeling van specifieke zoeksoftware. De diverse sites zullen daardoor toch op uniforme wijze en als één database te doorzoeken zijn. De 'one-stop-shop' wordt bij die gedecentraliseerde bronnen gerealiseerd door speciale (zoek)services (portals), ontwikkeld door bijv uitgevers of andere partijen. Deze portals zullen vaak ook een toegevoegde waarde bieden, zoals attenderingsdiensten. De elektronische tijdschriften zijn dynamischer, bevatten 'in press' artikelen, zijn voorzien van links naar recent verschenen gerelateerde literatuur en referenties, en van aanvullende annotaties en updategegevens. Nieuwe vormen van samenwerking tussen uitgevers, databank-producenten, digitale bibliotheken e.a. zullen in onderling overleg tot stand komen.

Decentrale instituutsdepots

Een systeem van gratis toegankelijke e-print instituutsdepots. Onderzoekers publiceren onderzoeksresultaten op het Web in de vorm van een zich steeds ontwikkelende Webpagina, toegankelijk voor een selecte groep collega's c.q. peers. Het geheel wordt aan de hand van de interactie met de laatste groep aangepast, en in een 'peer review' versie gratis gepubliceerd in het vrij toegankelijke e-print archief van hun instituut.

Updates van de publicatie zullen op dezelfde wijze tot stand komen. Links vanuit de publicatie zullen worden aangebracht naar verwante publicaties en onderliggend materiaal. Gezamenlijke metadatastandaarden, protocollen en software (bijv. van het OAI) dragen zorg voor een goede doorzoekbaarheid en 'interoperability'. Citatie-analyse vindt plaats door nieuw ontwikkelde software, welke gebaseerd is op het meten van downloads en citaties door andere publicaties. Uitgevers fungeren in dit scenario als 'quality control service providers' en verzorgen de peer review.

Centrale mega-archieven

De on-line toegang tot literatuur en wetenschappelijke data zal vooral via 'data-integration services' lopen. Grote centrale archieven ontwikkelen zich tot geïntegreerde informatiebronnen, met zowel specifieke data en tabellen als tekstartikelen. Deze centrale archieven zullen gratis toegankelijk zijn; de full-text van de recentste publicaties (laatste zes maanden) is alleen tegen betaling in te zien. De abstracts van die publicaties zijn wel gratis.

Complexe data sets (bijv. moleculair-biologische⁸ en ecologische⁹ databanken) zullen hecht worden geïntegreerd met literatuurdatabanken. Datarecords worden gelinked met publicaties en omgekeerd. Publicaties zijn daarnaast gelinked met verwante publicaties, zoals ook records in de data sets weer gelinked zijn met verwante records in andere data sets. Een search naar literatuur kan eindigen bij een data-set en een search naar specifieke data kan eindigen bij een tijdschriftartikel.

2.7 ICT - ontwikkelingen

In deze paragraaf komt een aantal ontwikkelingen op ICT-gebied aan de orde die in de nabije toekomst in meerdere of mindere mate hun weerslag zullen hebben op de werkzaamheden van BDA, of meer algemeen geformuleerd, op de vorm en inhoud van de informatievoorziening. De inzet van ICT-hulpmiddelen binnen het instituut wordt enerzijds door het z.g. pull mechanisme bepaald, waarbij de eindgebruiker vraagt om nieuwe faciliteiten en voorzieningen die aansluiten bij het primair inhoudelijke werk. Anderzijds wordt ook door middel van een push mechanisme de nieuwste tools en technieken geïntroduceerd binnen het instituut.

ICT zijn de hulpmiddelen nodig voor het verzamelen, opslaan, raadplegen, bewerken, combineren, transporteren, routeren, presenteren en sturing geven aan data, informatie en kennis. Daar mee zijn tevens de belangrijkste functies van de informatie technologie benoemd waaromtrent zich de belangrijkste ontwikkelingen zullen voordoen.

Ontwikkelingen

De ontwikkelingen binnen de ICT-sector zijn divers en veel omvattend. Enerzijds ontwikkelingen op het gebied van technologie verbeteringen, anderzijds door de inzet van deze technologieën die leiden tot een vergrote toegevoegde waarde voor de eindgebruikers.

Hieronder hebben we getracht, op basis van de eerder genoemde ICT-functies, de belangrijkste ontwikkelingen voor BDA kort te benoemen:

---

⁸ Voorbeeld: PubMed (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/entrez/query.fcgi>)

⁹ Voorbeeld: Ecological Archives (<http://www.esapubs.org/archive>)

Verzamelen

Metadata

In de alsmear groeiende berg van informatie wordt het zoeken naar relevante informatie steeds complexer. In de loop der jaren is het noodzakelijk geworden om z.g. metadata te introduceren. D.w.z. informatie over informatie vast te leggen waardoor sneller en effectiever relevante informatie kan worden teruggevonden. De noodzaak van het aanleggen van metadata is evident geworden, de praktische realisatie wordt echter nog maar relatief beperkt toegepast.

Datamining

Het combineren en bewerken van diverse data, vergt door de toegenomen diversiteit aan databronnen een enorme kennis en tijdsbesteding. Het inrichten van een datawarehouse, waar data d.m.v. dataminingtools relatief eenvoudig kan worden gecombineerd en bewerkt krijgt noodzakelijkerwijs steeds meer aandacht.

Opslaan

Document management systemen

Het op een juiste wijze opslaan van diverse documenten waardoor de samenhang en logica bewaard blijven. Het snel en doeltreffend terug kunnen vinden van documenten is het grootste voordeel van een dergelijk systeem. In principe is het niets anders dan het archiveren van documentatie in (digitale) mappen. Het voorkomt kilometers aan benodigde archief ruimte voor het papieren dossier en vergroot de doorzoekbaarheid enorm.

Portals

Een voorbeeld van het digitaal toegang verschaffen tot data, informatie en kennis, zijn de z.g. portals. Portals kenmerken zich door zich te beperken tot relevante data voor een specifieke afdeling, project of onderwerp. De toegang naar een portal en bijdrages aan de portal gaan voornamelijk via een browser en kunnen alleen geschieden door geautoriseerden. Voorbeelden van portals:

- Kennis portals
- Project portals

Raadplegen

Disintermediation

Door de technologische vooruitgang kan in de informatiebehoefte van gebruikers veelal direct bij de bron worden voorzien, daar waar tot voor kort nog allerlei tussenschakels als uitgevers, distributeurs etc. nodig waren, kan nu het internet rechtstreek zonder tussenkomst informatie leveren aan eind gebruikers. In de nabije toekomst zal niet langer actief gezocht hoeven te worden naar informatie maar zal steeds vaker proactief informatie worden aangeleverd. De techniek achter zoekmachines zal 'leren' van het interactiegedrag van de individuele gebruiker en gebruikers groepen, waardoor de mogelijkheid zal gaan bestaan dat informatie onder de aandacht wordt gebracht zonder dat je er actief om vraagt.

Bewerken

GRID-technologie^{10 11}

De ratio achter het GRID-concept is het verschil in ontwikkelingssnelheid tussen rekenkracht, opslagcapaciteit en bandbreedte. De eerstgenoemde verdubbelt ongeveer elke achttien maanden, de tweede elke twaalf en de derde elke negen. Onderzoekers die opereren aan de grenzen van de ICT kunnen die grenzen dus veel sneller verleggen als ze via het netwerk zo veel mogelijk computersystemen weten samen te smeden tot een geheel. Ad hoc kunnen (virtuele) organisaties worden opgezet die over de grenzen van bestaande afdelingen en organisaties heen kunnen opereren. Men kan elkaars software, gegevens, opslagcapaciteit en zelfs systemen gebruiken als vormden ze een gemeenschappelijke verzameling middelen.

Expert systemen

Het is inmiddels mogelijk om interpretaties van data die zijn uitgevoerd door experts, op te slaan in zogeheten expert systemen en deze analyses en interpretaties beschikbaar te stellen voor andere onderzoekers en dus opnieuw te gebruiken. Dit leidt er toe dat niet iedere onderzoeker aan de slag moet met ruwe data maar gebruik kan maken van eerder gedane interpretaties.

Combineren

Middelware

Standaardisatie is noodzakelijk op veel gebieden, een van de grootste problemen is gelegen in de diversiteit van databestanden die in de loop der tijd zijn opgebouwd en nu aan elkaar of aan applicaties geknoopt moeten worden. Hiervoor dient z.g. middelware te worden ontwikkeld. Middelware is software die afzonderlijke systemen koppelt en het fysiek mogelijk maakt data uit te wisselen.

XML (metataal)

In het kader van standaardisatie zien we dat internationaal door gerenommeerde instellingen steeds vaker wordt gekozen voor XML. XML (eXtensible Markup Language) is een z.g. (meta)taal die onafhankelijk van medium, platform of toepassing kan worden ingezet. Met deze metataal kunnen informatiestromen worden gestructureerd, waardoor informatie eenvoudiger en doelgerichter kan worden gevonden en hergebruikt door gebruikers. XML brengt herkenningstekens aan op het niveau van hoofdstukken, alinea's, regels en zelfs woorden. De XML codes geven alleen het wat aan; volledig vrij blijft hoe die inhoud verder gebruikt wordt.

Semantic web

Integreren van data en opbouwen van kennis door het inzetten van ICT-hulpmiddelen is steeds vaker aan de orde. De verschuiving van techniek naar inhoud gaat langzaam maar krijgt steeds vaker vorm. De achterliggende technieken die dit mogelijk maken zijn niet eens zo vernieuwend echter het combineren van deze technieken leidt tot deze mogelijkheden. Concreet betekent dit een steeds toenemende mate van pro-activiteit en personalisering van informatie verspreiding naar gebruikers toe, waarbij systemen kunnen 'leren' van het interactiegedrag van de gebruiker.

---

¹⁰ Foster I, Kesselman C. (1999) The Grid : Blueprint for a new computing infrastructure, Morgan Kaufman

¹¹ SURF-meerjarenplan 2003, 'de kern van de zaak', stichting surf, april 2002

On-line communities

Het via het web over specifieke onderwerpen communiceren met betrokkenen, geïnteresseerden en experts etc. kan met behulp van z.g. on-line communities. Web technologie maakt het mogelijk niet alleen data uit te wisselen maar ook on-line van gedachten te wisselen met anderen.

Transporteren

Capaciteit datatransacties

De continue groei van de omvang en snelheid van dataverkeer schept nieuwe mogelijkheden die de genoemde ICT-functies steeds meer toegevoegde waarde kunnen geven. Het real time kunnen interacteren met mensen of machines aan het andere eind van de wereld, kan alleen mogelijk worden gemaakt indien data zich met voldoende snelheid en omvang kan verplaatsen.

E-learning

Het opdoen van kennis in de vorm van cursussen kan ook steeds meer digitaal, zowel stand-alone als via het World Wide Web. Hierdoor wordt het mogelijk vrij eenvoudige opleidingen te doen die ergens ander in de wereld zijn bedacht. Door de steeds interactievere vormen hierin wordt E-learning een steeds beter alternatief van kennisoverdracht. Met als grote voordeel tijd en plaats onafhankelijkheid.

Routeren

E-mail

Het rondsturen van informatie gebeurt steeds vaker in digitale vorm. E-mail programma's en webmail maken het mogelijk snel en eenvoudige informatie naar een of meerdere personen te verzenden. De ontwikkelingen op het gebied van webmail maken het mailen ook steeds minder plaatsgebonden.

Workflow

Workflow applicaties kunnen ondersteuning bieden bij het volgen van een juiste werkprocedure. Dergelijke applicaties kunnen op basis van de geldende procedures al dan niet verplicht een bepaalde werk-stroom afdwingen.

Presenteren

Browsers / intra- extra- internet

De browser wordt steeds vaker toegepast als generiek ontsluitingsmedium. Met name intranet, extranet en internet toepassingen maken gebruik van een browser. Echter is er een tendens dat steeds meer applicaties ook in browser-versie beschikbaar zijn als alternatief voor client-server toepassingen.

Rapportage tools

De presentatie van (gecombineerde) data in een standaard opmaak, vergt veel inspanning. De inzet van rapportage tools, dwingen een bepaalde lay-out af en kunnen eenvoudig veel voorkomende informatiebehoefte met een druk op de knop genereren, ook nadat de data zijn geactualiseerd.

Sturing

ASP-diensten

Bij het inzetten Asp (application service provider) diensten, maakt de klant via een netwerk gebruik van software die draait op een server bij de Asp-aanbieder. Onder

deze constructie zouden niet alleen applicaties centraal beheerd kunnen worden, maar op deze wijze is het ook mogelijk om content op deze wijze te delen. Daarnaast wordt het mogelijk plaatsonafhankelijk gebruik te maken van diensten en content. Deze ontwikkeling lijkt veel belovend, waardoor een groot gedeelte van de beheersinspanningen gecentraliseerd kan worden.

Kwaliteitscontrole

Hoewel steeds vaker direct bij een bron informatie kan worden geraadpleegd neemt tegelijkertijd het probleem van verificatie en validatie toe. Iedereen kan alles beweren zonder dat er enige vorm van controle plaats vindt op juistheid en volledigheid van deze beweringen. Dit leidt tot de behoefte aan centrale plaatsen waar toch enige vorm van controle plaats vindt alvorens informatie wordt vrijgegeven. Het opzetten van z.g. beheerde portals zouden een gedeelte van het kwaliteits- en validatie problemen kunnen oplossen.

Kennis management

BDA beschikt over een uniek en actueel overzicht van alle RIVM-rapporten en daarmee van de vastgelegde kennis binnen het instituut. Het inzetten van deze informatie voor kennismanagement is veel meer een organisatorisch dan een technologisch vraagstuk. De inzet van nieuwe technologieën, zoals de eerder genoemde portals, expert systemen, het semantic web en E-learning concepten maakt kennismanagement eenvoudig mogelijk. De techniek is op dit moment niet de beperkende factor.

Zie voor de directe mogelijkheden voor de BDA binnen de ontwikkelingen, die thans door het RIVM in gang zijn gezet, paragraaf 5.8 *Kennismanagement*.

De meeste van de hierboven geschetste ontwikkelingen staan binnen het RIVM nog in hun kinderschoenen of hebben hun weerslag helemaal nog niet gevonden. Veel van de genoemde ontwikkelingen zijn echter van groot belang voor de toekomstige rol van BDA om steeds beter digitale informatie op maat gesneden aan te leveren. Het inzetten van kennismanagement en eerder genoemde ontwikkelingen zal dan onder andere leiden tot :

- Informatievoorziening van reactief naar pro-actief
- Personalisering van informatiebehoefte
- Steeds meer van techniek naar inhoud georiënteerde ICT-functie (content management)
- Combineren van gegevens tot waardevolle informatie (Datamining)

Het moge duidelijk zijn dat reeds op relatief korte termijn veel synergie-winst te behalen is voor de informatievoorziening voor het RIVM met de inzet van veelbelovende ICT-ontwikkelingen. Te denken valt, afhankelijk van nadere prioriteiten voor het werk van de bibliotheek, m.n. aan portals, metadata en datamining, expert systems, disintermediation, document management systemen, semantic web on line communities en e-learning.

3 Behoeftetepeiling RIVM

3.1 Beschrijving van de gebruikte methode

Een belangrijk doel van de werkgroep was te onderzoeken aan welke informatiediensten, die het primaire inhoudelijke werk van het RIVM ondersteunen, in de (nabije) toekomst behoefte is. Hiertoe zijn in maart en april 2002 dertien interviews gehouden met afgevaardigden van alle 35 RIVM laboratoria (centra of bureaus). Gekozen is voor de methode ‘focus group interviews’, omdat die meer inzicht geeft in de meningen en ervaringen van gebruikers dan met een schriftelijke vragenlijst mogelijk is.¹² Een ‘focus group interview’ houdt in het voeren van gesprekken met kleine, homogene groepen gebruikers (4-6 personen) rond een van tevoren opgesteld ‘interview-script’. Voor het interviewen zelf is per sector een interviewer aangetrokken. Bij elk interview waren, naast de interviewer, twee bibliotheekmedewerkers aanwezig voor de inleiding, de zonodig gewenste achtergrondinformatie en het notuleren.

Vooraf aan de interviews is een e-mail verstuurd naar alle laboratoriumhoofden met het verzoek om binnen het laboratorium tot een gezamenlijke visie te komen over een aantal discussiepunten (zie Bijlage 7). Tevens werd verzocht om personen te noemen die tijdens het interview dit gezamenlijke laboratoriumstandpunt zouden kunnen uitdragen.

Het doel van de interviews was het verzamelen van zoveel mogelijk meningen en gezichtspunten van alle geïnterviewden. Leidraad was een script (zie Bijlage 8), dat bestond uit vragen over de huidige dienstverlening, ontwikkelingen en nieuwe taken van de bibliotheek. De van tevoren aangekondigde tijdsduur van anderhalf uur werd veelal twee uur, vooral bij grotere groepen. De meeste groepen hadden een omvang van 3 à 4 personen. Laboratoria uit dezelfde sector zijn zoveel mogelijk tegelijk geïnterviewd. Om het benodigde budget voor tijdschriftabonnementen in te schatten, is tijdens de interviews aan elk laboratorium gevraagd om in overleg met de bibliotheekcontactpersoon en andere collega's, de tijdschriften die voor het lab aanwezig *moeten* zijn (= *de kerncollectie*), in een lijst aan te geven.

Om een duidelijk beeld te krijgen over de nieuwe sectoren en bijbehorende (nieuwe) behoeften zijn na de interviews met de laboratoria ook gesprekken gehouden met de (nieuwe) sectordirecteuren. Hierbij trad het hoofd van BDA als gesprekleider op en werd vergezeld door een bibliotheekmedewerker. De samenvattingen van interviews per sector waren de leidraad in deze gesprekken.

Een samenvatting van de interviews per sector (volgens de nieuwe indeling), inclusief een verslag van de gesprekken met de sectordirecteuren, wordt in Bijlage 1 gepresenteerd. De resultaten van de inventarisatie van de kerncollectie tijdschriften tenslotte zijn opgenomen in paragraaf 3.4. De conclusies volgen hieronder; de aanbevelingen zijn opgenomen in de Samenvatting.

---

¹² Henk Voorbij, Ervaringen met digitale voorzieningen van de bibliotheken van de Universiteit van Amsterdam : groeps gesprekken met studenten en docenten. – Amsterdam : UvA, 2000
B. Glitz, The focus group technique in library research: an introduction, In: Bull Med Libr Assoc, Vol. 85 (October 1997), no. 4; p. 385-390

3.2 Conclusies en aanbevelingen per sector

Conclusie interviews Sector Vaccins (VAC)

‘Er moet voorkomen worden dat de bibliotheek een sluitpost wordt’.

Vrijwel alle laboratoria uit de Sector VAC hebben behoefte aan veel diensten van de bibliotheek, o.a. collectie gedrukte en on-line tijdschriften, documentleverantie, literatuurbestanden, advisering en ondersteuning door de informatiespecialisten. Ook voor het toekomstige Nederlandse Vaccin Instituut blijven deze behoeften bestaan. Een aantal verbeteringen en nieuwe taken van de bibliotheek zijn gewenst door de Sector VAC: attendering op literatuur, centraal zichtbaar maken van relevante aanwezige bestanden in het instituut en meer aandacht voor ‘kennismanagement’ (toegankelijk maken van expertises van RIVM-ers).

Conclusie interviews Sector Volksgezondheid (VGZ)

De laboratoria uit de Sector VGZ maken gebruik van veel diensten van de bibliotheek, o.a. collectie, documentleverantie, BDA-websites, diverse gegevensbestanden en advisering en ondersteuning bij het zoeken naar literatuur. Enkele laboratoria geven aan zelf hun weg te vinden naar (digitale) informatie, andere laboratoria zien duidelijk de meerwaarde van de bibliotheek hierbij. Dit laatste blijkt ook uit de vele wensen van laboratoria, waarvan enkele belangrijke: actievere attendering (bijv. bij start van een nieuw project), meer promoten van de diensten die de bibliotheek levert, betere toegang bieden tot grijze literatuur, centraal toegankelijk maken van materiaal dat laboratoria (gratis) ontvangen. De laboratoria zien een taak bij de bibliotheek voor betere toegankelijkheid van Internet/Intranet: o.a. overzicht van toegankelijke databases binnen het RIVM, verbeteren zoekfunctie (algemeen en voor rapporten) en toegankelijk maken van expertises van RIVM-ers.

Conclusie interviews Sector Voeding en Consumentenveiligheid (VCV)

De laboratoria uit deze sector maken van enkele diensten veel gebruik. De collectie tijdschriften en toegang tot oudere jaargangen worden erg belangrijk gevonden. De meeste laboratoria vinden dat de combinatie van een virtuele en een fysieke bibliotheek moet blijven. De behoefte aan nieuwe bibliotheekdiensten is beperkt, wel wensen de laboratoria verbetering van de huidige diensten, bijv. meer aandacht voor de mogelijke soorten attenderingen en het kunnen doorlinken naar full-text vanuit verwijzende bronnen.

Conclusie interviews Sector Milieurisico's en Externe Veiligheid (MEV)

Vrijwel alle laboratoria uit de Sector MEV hebben behoefte aan veel diensten van de bibliotheek, o.a. collectie, documentleverantie, bestanden, advisering en ondersteuning bij het zoeken naar literatuur. De wensen op het gebied van ondersteuning door de bibliotheek en toegang tot informatie van de verschillende labs lopen uiteen, afhankelijk van hun behoeften. Een belangrijke nieuwe taak van de bibliotheek volgens labs uit deze Sector is het aanbieden van een overzicht van alle voor het RIVM toegankelijke databases.

Conclusie interviews Sector Milieu en Natuur Planbureau (MNP)

Binnen MNP wordt over het algemeen beperkt gebruik gemaakt van de diensten van de bibliotheek. Het blijkt dat de diensten en de collectie onvoldoende aansluiten op de behoeften van MNP. Er is behoefte aan meer maatschappelijke in tegenstelling tot wetenschappelijke informatie en aan dienstverlening op maat. Daarnaast blijkt dat

veel diensten onbekend zijn. Het beter en efficiënter promoten van diensten in deze sector is daarom nodig en wordt op prijs gesteld.

Verbreding en verdieping van het aanbod: wat willen de gebruikers?

Tijdens de discussie binnen de Werkgroep over de toekomstige taak en doelstelling van de Bibliotheek en over de afbakening hiervan, is onder meer de relatie met een aantal andere afdelingen ter sprake gekomen. Afdelingen zoals IMA (Sector VGZ) en CIM (Sector MNP) houden zich ook met “informatievoorziening” bezig.

In gesprekken met Bronno de Haan (LBG, Sector MNP), Anton van der Giessen (CIM, Sector MNP) en Bennie Bloemberg (IMA, Sector VGZ) is deze materie aan de orde geweest. Er is afgesproken dat het zinvol is om - in het kader van de modernisering, mogelijke verbreding en een verdere efficiency-verhoging van de informatievoorziening - te bezien welke activiteiten het beste door de Bibliotheek dan wel decentraal binnen de Sectoren kunnen worden uitgevoerd. Tevens is nogmaals geconstateerd dat t.a.v. de bepaling van de inhoudelijke kant van de informatievoorziening het primaat bij de Sectoren, het primaire proces, ligt. Aangezien het zeker niet in het belang van de informatievoorziening voor het RIVM wordt geacht om in dezen overhaast te werk te gaan, is afgesproken dat hierover nader overleg zal plaatsvinden met m.n. CIM en IMA.

Een ander aspect dat in deze gesprekken aan de orde is geweest betreft de diversificatie van de behoeften van de verschillende interne gebruikers. In een aantal gevallen lijkt het mogelijk de dienstverlening beter toe te snijden op de behoeften van deze gebruikers. Ter adstructie wordt hier een aantal mogelijkheden genoemd waarmee de bibliotheek maatwerk voor de Sector MNP kan leveren. Deze mogelijkheden worden nog nader uitgewerkt en wellicht ook uitgebreid. Zij dienen vooral om aan te geven welke wegen er openliggen om directer in te spelen op de behoeften van het primaire proces, waarbij de bibliotheek faciliteiten en expertise aanbiedt om de labs en sectoren zo productief en efficiënt mogelijk te laten zijn.

1. Informatiespecialisten van de bibliotheek worden een deel van hun tijd gedetacheerd bij het MNP. Zo zijn zij in een vroeg stadium op de hoogte van nieuwe projecten en kunnen zij een inbreng hebben vanuit hun specifieke invalshoek en expertise.

In de besprekingen zijn drie types van activiteiten genoemd die hiervoor bij uitstek in aanmerking komen. Het betreft jaarlijks terugkerende werkzaamheden rond de ‘balansen’; de vierjaarlijks gepubliceerde ‘verkenningen’ en op de derde plaats het kort cyclische beleidsadvieswerk voortkomend uit concrete vragen uit ‘Den Haag’.

2. De bibliotheek breidt zijn aanbod aan diensten uit door niet alleen wetenschappelijke literatuur (m.n. tijdschriften) beschikbaar te stellen, maar biedt toegang tot nog meer bronnen: overheidspublicaties (landelijk, Europees), (internationale) organisaties e.d. Een groot deel van deze bronnen is nu ook toegankelijk, maar de bekendheid ermee binnen het RIVM laat te wensen over. De detachering als genoemd onder punt 1 kan de bekendheid vergroten. De bibliotheek assisteert desgewenst bij het zoeken naar mogelijk relevante gegevens.

De bibliotheek kan de relevant geachte bronnen overzichtelijk presenteren, zodat er een portal ontstaat voor MNP. Dit kan zich verder verfijnen tot zogeheten ‘communities’, informatie rond een bepaald thema die in meerdere of mindere mate eveneens toegankelijk zijn (via Internet) voor externe partners met wie intensief wordt samengewerkt en met wie informatie wordt uitgewisseld. Samenwerking met andere organi-

saties zou kunnen resulteren in een Europese milieu-portal, desgewenst nader verfijnd op bepaalde thema's.

3. De bibliotheek onderhoudt in nauw overleg met MNP een database waarin relevante full-text bestanden (rapporten en andere (grijze) literatuur) zijn opgenomen ten behoeve van de MNP-producten en de Bibliotheek neemt medeverantwoordelijkheid op zich voor het actualiseren ervan: een nieuwe versie van een document wordt gesignaleerd en desgewenst bijgewerkt.

Naarmate steeds meer informatiebronnen in digitaal formaat beschikbaar zijn, kan relevant geachte informatie full-text m.b.v. een database worden opgeslagen. Hieraan kunnen metadata worden gekoppeld en vanuit werkdocumenten (zoals bijv. de Natuurbalans in wording) kunnen dan links worden gelegd met de full-text documenten. Een referentie is op die manier altijd traceerbaar en ook wijzigingen in de oorspronkelijke bronnen (beter gezegd, actualisering ervan) kunnen worden bijgehouden en verwerkt.

4. De bibliotheek onderhoudt een database met alle publicaties van RIVM-medewerkers (rapporten, artikelen, monografieën, proefschriften). Hiermee is een basis aanwezig voor een kennisdatabank: wie binnen het RIVM heeft, op grond van zijn/haar publicatie, verstand van welk onderwerp?

Een dergelijk beginpunt van systematisch kennismanagement voor het RIVM als geheel kan zonder veel problemen worden uitgebreid met personen (en hun expertisegebieden) en publicaties van andere organisaties. Gedeeltes van deze database zouden extern beschikbaar kunnen worden gesteld.

3.3 Algemene conclusies uit de interviews

Het doel van de interviews was om zoveel mogelijk meningen en gezichtspunten over de dienstverlening van de bibliotheek te horen, met name over nieuwe behoeften. Om te voorkomen dat de geïnterviewden alleen hun individuele mening weergaven in plaats van die van het hele laboratorium, is geprobeerd om voorafgaand aan de interviews een discussie op gang te brengen in de laboratoria. Van 6 laboratoria (17%) is een schriftelijk verslag hierover ontvangen, 18 laboratoria (52%) hebben een voorbespreking gehouden. De overige 11 laboratoria (31%) hebben geen discussie vooraf gehouden. Tijdens de interviews bleek dat niet elke afgevaardigde een compleet beeld had van de mening van het laboratorium over elk besproken aspect. Enige voorzichtigheid bij onderstaande conclusies is daarom geboden.

De interviews waren een relatief snelle, goedkope en eenvoudige methode om informatie te verkrijgen over de behoeften aan verbeterde en nieuwe diensten. Een zeer belangrijk effect van de interviews was dat ze aandacht op de bibliotheek hebben gevestigd en vaak de band met de gebruikers versterkt hebben.

3.3.1 Huidige dienstverlening

De sectoren Vaccins (VAC), Volksgezondheid (VGZ), Milieurisico's en Externe Veiligheid (MEV) en Voeding en Consumentenveiligheid (VCV) vinden vooral de volgende diensten belangrijk: collectie tijdschriften, documentleverantie, centraal toegankelijke bestanden (m.n. Current Contents, Medline, stoffendatabanken en wet- en regelgeving, Picarta), de advisering en ondersteuning bij het zoeken naar literatuur en de BDA website. Het Milieu en Natuur Planbureau (MNP) maakt van alle sectoren het minst gebruik van de bibliotheek. De diensten sluiten nu onvoldoende aan op de behoeften van MNP.

3.3.2 Ontwikkelingen en nieuwe taken bibliotheek

Het gewenste tijdschriftenpakket in de nabije toekomst bestaat vooral uit on-line abonnementen (voor zover mogelijk), maar voor de sectoren VAC, VGZ en enkele laboratoria van MEV en VCV blijft de behoefte aan gedrukte abonnementen bestaan. Een belangrijk voordeel van gedrukte abonnementen is de bladerfunctie ofwel de 'serendipity van het zoeken naar literatuur'. Om dezelfde reden vinden alle laboratoria uit de sectoren VAC, VGZ, MEV en VCV dat de fysieke bibliotheek naast een virtuele moet blijven bestaan.

Het aanvragen van literatuur is een cruciale dienst voor veel laboratoria. Snelle toegang tot oude jaargangen van tijdschriften is hierbij van belang, waarbij sommigen aangeven het archief van gedrukte tijdschriften in eigen huis te willen houden, anderen vinden het ook goed als ze extern snel verkrijgbaar zijn.

Enkele laboratoria en MNP zien een tendens dat medewerkers steeds meer zelf gaan zoeken naar informatie op het Internet. Andere laboratoria zien duidelijk de meerwaarde van de bibliotheek, bijvoorbeeld ondersteuning bij het maken van een zoekprofiel of het indienen van een verzoek voor het on-line opsporen van literatuur.

De belangrijkste verbeteringen en nieuwe taken, waaraan het merendeel van de laboratoria behoefte heeft, zijn:

- Meer aandacht voor en promotie van attendering, op grijze literatuur; aanbieden van een relevant overzicht van informatiebronnen bij de start van een nieuw project; overzicht van mogelijke attenderingstools
- verbeteren van de toegankelijkheid tot grijze literatuur, nationale en internationale overheids-/beleidsinformatie (o.a. EU, OECD, WHO) en maatschappelijke/economische informatie
- Meer aandacht voor 'kennismanagement':
  - centraal zichtbaar maken van alle toegankelijke bestanden/digitale bronnen/software in het instituut
  - toegankelijk maken van expertises van medewerkers (het verbeteren van het 'geheugen' van het RIVM) en aanbieden van presentaties van lezingen verzorgd door RIVM-medewerkers
  - toegankelijk maken van materiaal dat bij de laboratoria aanwezig is (bijv. gratis ontvangen (digitale) rapporten, jaarverslagen, congresverslagen en proefschriften)
  - uitbreiden en verbeteren (van de zoekfunctie) van de huidige webwijzer in overleg met de gebruikers
- verbeteren van de zoekfunctie van de externe RIVM website (vooral voor rapporten)
- het kunnen doorlinken naar full-text vanuit verwijzende bestanden, zoals PubMed, Medline en Current Contents
- elektronische documentleverantie
- Ondersteuning bij het beheer van materiaal aanwezig bij het laboratorium zelf (depot).

3.4 Inventarisatie kerncollectie tijdschriften

Een belangrijk onderdeel van de informatiebehoefte van de verschillende laboratoria is de toegankelijkheid tot wetenschappelijke publicaties in tijdschriften en seriewerken. Per laboratorium is geïnventariseerd welke titels men onmisbaar acht voor het

primaire inhoudelijke werk. Deze titels vormen samen de *kerncollectie* voor het RIVM. Tijdens de interviews is per lab een lijst uitgedeeld met alle titels waarop het RIVM in 2002 een abonnement heeft. Gevraagd werd aan te geven welke titels opgenomen dienen te worden in een RIVM kerncollectie, ontbrekende titels toe te voegen en per titel aan te geven of men zowel de geprinte als de online versie wenst, dan wel voorkeur heeft voor alleen online toegang.

Verwerking gegevens

In de wijze waarop de diverse labs hebben bepaald hoe hun “kerncollectie” eruit ziet bestaan verschillen:

- de lijst heeft gecirculeerd onder bibliotheekgebruikers en eenieder heeft aangegeven welke titel nodig is, waarbij al deze voorstellen samen de kerncollectie vormen
- iedere stafmedewerker mocht een top 10 lijst indienen, en de grootste gemene deler vormt de kerncollectie
- één of twee medewerkers hebben de lijst beoordeeld voor het gehele lab
- slechts de wensen van één medewerker zijn ingediend

Alle door de labs genoemde titels zijn opgenomen in de RIVM kerncollectielijst. De lijst is tevens aangevuld met verzoeken voor abonnementen die de bibliotheek in 2002 ontvangen heeft, voor zover deze niet al expliciet vermeld zijn in de gewenste kerncollectie. Door de verschillende werkwijzen ontbreken ongetwijfeld titels, die voor bepaalde labs belangrijk zijn. Ook zal de lijst wellicht titels bevatten die voor slechts enkele medewerkers interessant zijn. Respons: 33 van de uitgedeelde 37 lijsten zijn retour ontvangen. Twee labs hebben geen wensen t.a.v. een kerncollectie en van één lab zijn ook na herinnering geen wensen ontvangen.

Resultaten

Er zijn in totaal 514 tijdschrifttitels voorgesteld voor de RIVM kerncollectie. Dit betekent een uitbreiding van de huidige collectie (440 lopende abonnementen). Van 71% van de tijdschrifttitels vinden *twee of meer labs* dat ze tot deze kerncollectie behoren. Van 65% van de titels vinden labs uit *twee of meer sectoren* dat ze tot de kerncollectie behoren.

Van de huidige collectie is momenteel 50% fulltext toegankelijk. Veelal betreft dit een toegang die zonder extra kosten behoort bij een abonnement op de print. In een klein aantal gevallen wordt extra betaald voor de online toegang. Voor 15% van de titels is overigens geen fulltext beschikbaar.

De wens voor online toegang komt in deze inventarisatie duidelijk tot uiting, hoewel ook veel respondenten kanttekeningen plaatsen. Zo wordt regelmatig opgemerkt dat deze wens er alleen is mits dit niet veel duurder uitkomt en dat het belangrijk is dat de archieven ook in de toekomst beschikbaar blijven.

Er zijn zo'n 90 extra titels genoemd, die nu niet in abonnement zijn. Hiervan wordt één titel (Journal of Chromatography A+B) door 4 labs genoemd. Deze titel is i.v.m. de hoge abonnementsprijs (€ 11.684 voor print only) per 1999 opgezegd. Van de extra titels worden er 7 door 2 labs voorgesteld, maar het merendeel wordt door slechts één lab genoemd. Van de extra titels zijn er 18 eerder in abonnement geweest, maar vanwege budgettaire beperking opgezegd.

3.4.1 Kosten kerncollectie

De voorlopige inventarisatie voor de kerncollectie levert het volgende beeld op:

- 333 titels worden door twee of meer Sectoren noodzakelijk geacht voor het primaire proces.
- In totaal 181 titels worden door één Sector gewenst
- De totale kosten van deze 514 tijdschriftabonnementen (in on line formaat) bedragen in 2002 € 650.000.

Tabel 1 Kostenberekening kerncollectie

Sector	Gewenst aantal titels	Aantal titels 2 en meer sectoren	Prijs online 2 en meer sectoren *	Aantal titels 1 sector	Prijs online 1 sector *
VAC	228	224	285.000	4	5.000
VGZ	327	250	325.000	78	67.000
VCV	246	238	350.000	8	3.000
MEV	269	222	320.000	47	65.000
MNP	164	120	150.000	44	20.000
Totaal				181	160.000
Gehele kerncollectie	514	333	490.000		

Toelichting:

De Sector VAC heeft te kennen gegeven dat er 228 tijdschriften zijn die voor het primaire proces van die Sector onmisbaar zijn. Van deze lijst tijdschriften zijn er 224 ook door een of meer andere sectoren genoemd; 4 titels werden alleen door de Sector VAC genoemd.

Indien de Sector VAC de genoemde 224 tijdschriften zelf zou moeten betalen, dan zou dit (in 2002, voor de online only versie) € 285.000 kosten. In het voorstel van de Werkgroep worden deze kosten, als onderdeel van de kosten voor de uit 333 titels bestaande kerncollectie, evenwel door het RIVM als geheel gedragen.

De 4 tijdschriften die de Sector VAC als enige heeft aangeduid als onmisbaar voor het primaire proces, kosten (in 2002, voor de online only versie), € 5.000. Dit laatste bedrag zal de Sector VAC, in de optiek van de Werkgroep, moeten betalen uit het eigen Sector-budget.

Bovenstaande geldt, *mutatis mutandis*, eveneens voor de andere Sectoren en vanzelfsprekend ook voor BVC.

4 Mogelijkheden tot samenwerking met andere bibliotheken

4.1 Samenwerking op internationaal niveau

Naarmate de gevolgen van de “serials crisis” manifester werden en de dienstverlening voor de gebruikers steeds sterker onder druk kwam te staan, is de bereidheid van bibliotheken om samen te werken aanmerkelijk gegroeid. De ontluikende mogelijkheden die de ontwikkelingen in de informatietechnologie bieden om als instelling (universiteiten en research-instituten) zelf te publiceren, hebben deze tendens versterkt en tot een baaierd aan samenwerkingsverbanden van m.n. bibliotheken geleid. Zij werken samen op het gebied van het inkopen van (digitale) content, het ontwikkelen van software om terrabytes aan data te doorzoeken en daaruit werkelijk relevante literatuur, c.q. gegevens te halen; bibliotheken werken samen om het zelf on-line publiceren tot een levensvatbaar alternatief te maken.

Een van de meest spraakmakende vormen van samenwerking is de vorming van consortia. Enkele jaren geleden is zelfs een Internationale Coalitie van Bibliotheek Consortia (ICOLC) ontstaan.¹³ Het zwaartepunt van consortia ligt doorgaans op gezamenlijke inkoop van content, maar er zijn meer zaken die van belang zijn. Frederick Friend, Director of Scholarly Communication aan het University College London en een van de sleutelfiguren in de Europese bibliotheekwereld, onderscheidt de volgende voordelen van het lidmaatschap van een consortium¹⁴:

- Onderdeel zijn van een groter geheel; dit geldt zowel voor de instelling zelf als voor de medewerkers
- Een consortium verschaft een zekere politieke machtsbasis aan de deelnemende bibliotheken en vergroot het respect voor de bibliotheekgemeenschap
- Bij de gezamenlijke inkoop van content kunnen voordelen worden bedongen
- Een consortium biedt de mogelijkheid tot het afsluiten van voordeliger licenties dan wanneer een bibliotheek dit alleen moet tackelen
- Een consortium biedt een logisch forum om gemeenschappelijke problemen te bespreken en ervaringen uit te wisselen.

Een ander belangrijk initiatief is The Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition (SPARC).¹⁵ Ontstaan uit onvrede over de almaar stijgende prijzen van we-

---

¹³ *The International Coalition of Library Consortia (ICOLC) first met informally as the Consortium of Consortia (COC) in 1997. The Coalition continues to be an informal, self-organized group comprising (as of September 2000) nearly 150 library consortia from around the world. The Coalition serves primarily higher education institutions by facilitating discussion among consortia on issues of common interest. At times during the year, ICOLC may conduct meetings dedicated to keeping participating consortia informed about new electronic information resources, pricing practices of electronic providers and vendors, and other issues of importance to directors and governing boards of consortia. During these sessions, the Coalition meets with members of the information provider community, providing a forum for them to discuss their offerings and to engage in dialog with consortial leaders about issues of mutual concern.* <http://www.library.yale.edu/consortia/>

¹⁴ Frederick J. Friend, Library consortia, inleiding gehouden tijdens de “International spring school on the digital library and e-publishing for science and technology”, CERN, Genève, 3-8 maart 2002.

¹⁵ *SPARC is an alliance of universities, research libraries, and organizations built as a constructive response to market dysfunctions in the scholarly communication system. These dysfunctions have reduced dissemination of scholarship and crippled libraries. SPARC serves as a catalyst for action, helping*

tenschappelijke tijdschriften, speelt SPARC een belangrijke rol in het bewustwordingsproces rond de prijzen en door concrete alternatieven te ondersteunen wordt aangetoond dat wijzigingen, die primair het belang van de wetenschappelijke communicatie als uitgangspunt hanteren, mogelijk zijn. Begin 2002 is SPARC Europa ontstaan en de Nederlandse Universiteitsbibliotheken spelen daarin een belangrijke rol.

De technologische ontwikkelingen lijken een uitweg mogelijk te maken uit de toenemende verlamming van de wetenschappelijke communicatie die voortspuit uit de 'serials crisis'. Wetenschappers zijn begonnen met het zelf via het Internet uitgeven van publicaties. De grondlegger van deze beweging is Paul Ginsparg, een fysicus die in 1991 is gestart met een Pre-print Archive op het gebied van de hoge energie fysica. De voordelen van deze wijze van publiceren zijn de grote snelheid waarmee gegevens beschikbaar zijn voor andere onderzoekers en de veel lagere kosten (zie ook Bijlage 4) die hieraan verbonden zijn. De kwaliteitsbewaking (peer review) is vooralsnog een evident zwakke schakel in deze manier van werken evenals het op langere termijn bewaren van publicaties. Via het Open Archives Initiative wordt er hard aan gewerkt om althans de technische onvolkomenheden op te lossen.¹⁶ In paragraaf 5.6 wordt verder uitgewerkt op welke manier het RIVM hierin een rol kan spelen.

4.2 Verslag werkbezoeken

In zijn opdracht aan de werkgroep heeft de IR verzocht om aandacht te besteden aan een vergelijking met andere bibliotheken en om eventuele mogelijkheden voor samenwerkingverbanden, en daarmee eventueel gepaard gaande kostenreductie, in kaart te brengen. Een echte 'benchmark' - op aspecten als kosten (budget), capaciteit, waardering van de diensten door gebruikers, efficiency van werkprocessen en het 'up-to-date' zijn (vooral op gebied van ICT) - met soortgelijke bibliotheken is moeilijk, omdat er in Nederland geen organisaties bestaan die qua omvang en heterogeniteit van (wetenschappelijke) onderwerpen vergelijkbaar zijn. Dit hoofdstuk geeft een verslag van de bezoeken die, in januari-februari 2002, zijn afgelegd bij de informatieinstellingen van de volgende organisaties: Unilever Research Vlaardingen, Centraal Plan Bureau, Dienst Documentaire Informatie VROM, Bibliotheek Wageningen Universiteit en Researchcentrum, Centraal Bureau voor de Statistiek, Bibliotheek Minsiterie van VWS, Bibliotheek Universiteit Utrecht. In Bijlage 2 is een korte karakteristiek van elke bibliotheek opgenomen.

Conclusies

De bezochte bibliotheken zijn moeilijk met elkaar te vergelijken, omdat óf de grootte van de gebruikerskring óf het karakter van de informatiedienstverlening (o.a. wetenschappelijk versus beleidsgericht) afwijkt van die van de RIVM-bibliotheek. De budgetten lopen sterk uiteen, maar dat heeft, naast de grootte van de organisatie, alles te maken met het al dan niet wetenschappelijke karakter van de tijdschriften en dure online databases, waarop men is geabonneerd. Er zijn wel een paar algemene trends waar te nemen.

---

to create systems that expand information dissemination and use in a networked digital environment while responding to the needs of scholars and academics. SPARC's agenda focuses on enhancing broad and cost-effective access to peer-reviewed scholarship.

<http://www.arl.org/sparc/home/index.asp?page=0>. Sparc Europe: <http://www.sparceurope.org/>

¹⁶ Carl Lagoze, Herbert van de Sompel, The Open Archive Initiative: building a low-barrier interoperability framework, <http://www.openarchives.org/>

Zo vindt er bij geen van de bibliotheken algehele doorbelasting plaats, omdat dat gecompliceerd en inefficiënt is en de slagvaardigheid bij onderhandelingen met uitgeverij belemmert. Bij de bibliotheken met een wetenschappelijk-technische collectie wordt gestreefd naar zoveel mogelijk on-line aanbod van tijdschriften en databases, waarbij men dan over het algemeen echter terughoudend is met het volledig opzeggen van gedrukte versies. De ‘digitale’ bibliotheken proberen het on-line gebruik en het zoekgedrag te ‘monitoren’ m.b.v. web-statistieken. Bijna overal probeert men in te spelen op de grotere behoefte van eindgebruikers aan attenderingen op tijdschriftartikelen, boeken en grijze literatuur. Web-based alerting services spelen daarbij een belangrijke rol. In geen van de gevallen is de bibliotheek samen met de ICT-functie opgenomen in één afdeling.

De meeste overeenkomst met de RIVM-bibliotheek heeft wellicht de afdeling Information Services van Unilever Research. Opvallend is dat de personele bezetting hiervan tweemaal zo klein en het budget tweemaal zo groot is als die van de RIVM-bibliotheek.

De gesprekken geven weinig aanknopingspunten voor een vergaande vorm van samenwerking. Consortiumvorming met deze bibliotheken, op het gebied van gemeenschappelijke inkoop van (elektronische) informatieproducten, met name databases en on-line tijdschriften, is waarschijnlijk niet eenvoudig.

- Er bestaan plannen om met een (beperkt) aantal bibliotheken van research-instituten te komen tot een consortium dat onder meer tot doel zal hebben om gezamenlijk tijdschriften in te kopen. Niet zozeer met de bedoeling de kosten te verlagen, maar om de stijging te dempen (zie paragraaf 5.12). Dit zou op termijn kunnen resulteren in samenwerking met het consortium van de Nederlandse universiteitsbibliotheken (UKB).¹⁷
- Er worden besprekingen gevoerd met de Universiteit Utrecht om samen te werken in een project waarmee RIVM-rapporten in een “E-archive-omgeving” beschikbaar worden gesteld (zie paragraaf 5.6).
- Met het Ministerie van VWS wordt gesproken om tot concrete samenwerking te geraken. Waarschijnlijk zal een van de eerste projecten gericht zijn op het inrichten van een digitale archiefomgeving. Er bestaat sedert enige tijd een interdepartementale Taskforce Digitale Duurzaamheid¹⁸ en het Ministerie van VWS vervult hierin momenteel een voortrekkersrol met het project “Digidoc”.
- BDA participeert in de Stichting NIC, een samenwerkingsverband van grote Nederlandse, internationaal opererende bedrijven in de bèta sector, om onderling ervaringen uit te wisselen.
- BDA is lid van De Nederlandse Vereniging voor Beroepsbeoefenaren in de bibliotheek-, informatie- en kennissector (NVB)¹⁹ en participeert op verschillende niveaus in besturen en in conferenties en workshops.

¹⁷ Dit consortium is op dit moment niet genegen om niet-UKB-bibliotheken toe te laten, mede omdat het naar verluidt al veel moeite kost om binnen het UKB-consortium tot concrete en werkbare afspraken te komen. Het lijkt daarom verstandiger om te beginnen met samenwerking met gelijksoortige en gelijkgestemde partners en te zorgen dat dit een succes wordt. Dit wordt ondersteund door ervaringen in andere landen.

¹⁸ *Zij brengt kennis en ervaring van overheidsorganisaties op het terrein van digitaal informatiebeheer en kwaliteitszorg bij elkaar. Ook ondersteunt zij (nieuwe) ontwikkelingen op dit terrein.*

<http://www.digitaleduurzaamheid.nl/home.cfm>

¹⁹ <http://www.nvb-online.nl/>

Als relatief kleine afdeling, met een bescheiden budget, maakt BDA de keuze om actief samenwerking met andere organisaties te zoeken om op de hoogte te blijven van nieuwe ontwikkelingen, om projecten te initiëren teneinde vernieuwingen te implementeren en om de kosten zoveel mogelijk te beperken. Een helder omschreven doelstelling van het werk van BDA maakt het mogelijk een werkbare prioriteitsstelling te realiseren.

5 Blauwdruk voor BDA

Uit de beschrijving van de algemene ontwikkelingstendensen (Hoofdstuk 2), uit de inventarisatie van de wensen van de gebruikers binnen het RIVM (Hoofdstuk 3) en uit het overzicht van de mogelijkheden tot samenwerking (Hoofdstuk 4) laat zich een duidelijke strategie aflezen die BDA de komende periode zal moeten uitvoeren ten einde een adequate rol te kunnen vervullen in de informatievoorziening voor het RIVM.

De taken van BDA moeten zijn:

- Luisteren naar wat de gebruikers willen. De behoefte aan vooral wetenschappelijke literatuur wordt in toenemende mate aangevuld met zogeheten maatschappelijke informatie (grijze literatuur, gegevens van en over organisaties in het veld).
- De voor het RIVM relevante informatie op een overzichtelijke, samenhangende en toegankelijke wijze presenteren. BDA dient daarbij de ambitie te hebben om *het* aanspreekpunt te worden voor iedere RIVM-er die op zoek is naar informatie.
- Een permanent dialoog voeren met de sectoren/laboratoria/teams over welke activiteiten het meest efficiënt centraal door BDA dan wel decentraal kunnen worden uitgevoerd, maar realiseer maximale transparantie zodat er geen zaken dubbel worden gedaan of informatie meerdere keren wordt aangeschaft.
- Het beschikbaar stellen van informatie in on-line formaat, zodat die zoveel mogelijk vanaf de werkplek kan worden benaderd. Dit bevordert ook de productiviteit en effectiviteit van de onderzoekers.
- Een (pro-)actieve benadering van de gebruikers hanteren door actief te participeren in projecten en daar de specifieke knowhow inbrengen op het gebied van opsporen en selecteren van informatie en van het ordenen, presenteren en ontsluiten van informatie. Een ontwikkeling van kennisbeheer naar kennisbemiddeling.²⁰
- RIVM-publicaties en RIVM-informatie op een overzichtelijke en gebruikersvriendelijke wijze toegankelijk (helpen) maken voor de buitenwereld.
- Voor het RIVM faciliterend en mogelijkheden scheppend zijn t.a.v. het in digitale vorm opslaan van instituutsarchieven.

Het concept van kennismanagement staat hierbij centraal: het gaat niet uitsluitend om het *zelf* verzamelen van informatie, maar om het systematisch en overzichtelijk toegankelijk maken van *extern* en *intern* beschikbare informatie.

Onderstaande paragrafen bevatten een nadere uitwerking en operationalisering van deze taken:

5.1 Primaire wetenschappelijke literatuur (tijdschriften)

De belangrijkste informatiedrager is vooralsnog het tijdschrift: de voor het RIVM van belang zijnde tijdschriften dienen zoveel mogelijk in digitale vorm beschikbaar gesteld te worden. Ze zijn dan vanaf iedere PC toegankelijk en kunnen worden gelinkt aan een groot en groeiend aantal databases. Het voordeel van het laatste is, dat bij het zoeken naar literatuur in databases, bij een gevonden bibliografisch record direct kan

---

²⁰ Een vergelijkbare ontwikkeling voltrekt zich bij het Ministerie van VWS. Zie bijvoorbeeld het artikel over KICK (Kennis- en InformatieCentrum voor Kennisontsluiting) in: *Diagonaal*, 17 (2002) nr. 4 (april), p. 16-17.

worden doorgelinkt naar het full-text artikel. Het gebruik van deze tijdschriften zal worden gemeten om op basis daarvan kosten/baten-analyses op titelniveau mogelijk te maken.

Omdat nog lang niet alle tijdschriften (m.n. nederlandstalige) full-text on-line beschikbaar zijn en de toegang tot oudere jaargangen digitaal nog niet goed geregeld is, zal de papieren collectie gefaseerd moeten worden afgebouwd. Van tijdschriften waarvan nog geen on-line full-text versies bestaan worden de abonnementen op de gedrukte versies gehandhaafd. Het tempo van de afbouw van de gedrukte collectie is afhankelijk van de ontwikkelingen op het gebied van de on-line full-text beschikbaarheid van tijdschriften én van de full-text toegang tot de oudere jaargangen van tijdschriften. Op het gebied van de archivering van digitale jaargangen is samenwerking gewenst met bijvoorbeeld de Koninklijke Bibliotheek, omdat het hierbij ook gaat om archivering onafhankelijk van medium, platform of toepassing, zodat de beschikbaarheid en bruikbaarheid ook in de toekomst gewaarborgd blijft.

5.2 Secundaire bronnen

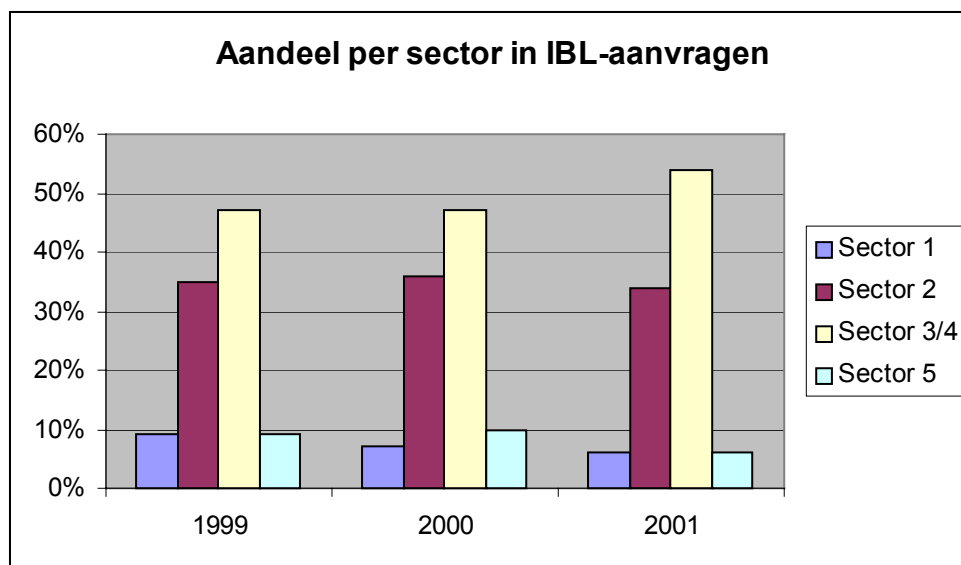
Literatuurdatabases die voor het RIVM belangrijk zijn dienen zo mogelijk via één ingang (portal) en met een uniforme zoeksoftware te worden aangeboden. De belangrijkste secundaire bronnen zijn: Medline/PubMed (biomedisch), Current Contents Search (wetenschapsbreed), Cochrane Library (biomedisch), PiCarta (wetenschapsbreed; ook veel nederlandstalig materiaal). Uit een evaluatie²¹ van het gebruik van CC Search (ISI) blijkt dat dit bestand in het RIVM veelvuldig wordt gebruikt en door velen onmisbaar wordt geacht. De behoeftepeiling (hoofdstuk 3) geeft aan dat er weinig belangstelling is voor de Web of Science, een ander product van ISI. Doorlinkmogelijkheid naar de full-text van de in Medline/PubMed en Current Contents Search na een zoekactie gevonden referenties is zeer gewenst.

5.3 Documentleverantie en InterBibliothecair Leenverkeer (IBL)

Literatuur die BDA niet uit de on-line toegankelijke collectie kan honoreren wordt (op verzoek) geleverd hetzij via het netwerk van het IBL, hetzij uit de eigen gedrukte jaargangen. Daarbij wordt gestreefd naar elektronische documentleverantie. Een onderzoek hiernaar onder de onderzoekers heeft aangetoond dat de behoefte eraan groot is en dat een aanzienlijke efficiencyslag kan worden gerealiseerd.²² Een voorstel voor de implementatie hiervan is op 18 september 2001 goedgekeurd, maar uitvoering is vanwege budgettaire problemen vooralsnog uitgesteld. Het aantal aanvragen voor fotokopieën van artikelen dat jaarlijks wordt gedaan bij andere bibliotheken ligt de afgelopen tien jaar gemiddeld op 10.500 aanvragen per jaar. De relatieve verdeling over de Sectoren staat in onderstaande grafiek.

²¹ P. Melis en M. Speijers, Resultaten enquête gebruik Current Contents Search, BDA december 2001.

²² Zie: M. Speijers, e.a., Eindrapportage van het project: Haalbaarheid en wenselijkheid van elektronische documentleverantie, BDA, augustus 2001.

Figuur 1 Relatieve verdeling IBL-aanvragen per sector

De kosten voor IBL-diensten stijgen de komende jaren aanzienlijk, doordat de belangrijkste leverancier in Nederland (het NIWI) per 1 januari 2003 zijn gehele collectie tijdschriften zal opzeggen en de andere academische bibliotheken niet in staat en/of bereid zijn dit over te nemen. Er zal massaal moeten worden uitgeweken naar de veel duurere (en langzamer leverende) British Library. Het afsluiten van licenties met meerdere uitgevers zal dit probleem voor een deel kunnen tegengaan: veel meer tijdschriften zijn beschikbaar; de full-text is op de PC van iedere onderzoeker beschikbaar en hoeft dus niet meer te worden aangevraagd en gekopieerd.

5.4 Grijs literatuur, boeken en dataverzamelingen

De niet-tijdschriftliteratuur (boeken, rapporten, richtlijnen, normen, statistieken) zal zoveel mogelijk in de vorm van elektronische documenten en -bestanden via het RIVM-Intranet moeten worden aangeboden. Via een 'webwijzer' op de BDA website worden voor het RIVM relevante databases, databaseachtige bestanden en internetsites op overzichtelijke wijze gepresenteerd en toegankelijk gemaakt.

In het verlengde hiervan ligt ook het geven van een overzicht van binnen het RIVM beschikbare externe bestanden en het bieden van toegang tot deze bestanden. Dit gebeurt binnen het RIVM vaak op decentraal niveau. Niet iedereen is er van op de hoogte dat een bepaalde afdeling toegang heeft tot een bestand, terwijl het bestand voor meerdere afdelingen/sectoren interessant kan zijn. Door de toegang tot deze informatiebronnen, in overleg met de sectoren, ook via BDA te laten lopen, ontstaat binnen het RIVM één plaats op het Intranet met overzicht van wat er op het RIVM aan externe bestanden beschikbaar is. Vanaf deze plaats zou dan ook toegang tot deze bestanden geboden kunnen worden.

Een nieuwe vorm van dienstverlening kan in dit verband zijn het overzichtelijk aanbieden van informatie die nu vaak door afdelingen wordt bijgehouden. Om een enkel voorbeeld te noemen: ten behoeve van het Bureau Kwaliteits- en Registratiezaken (KRZ) beheert BDA de door KRZ geselecteerde relevante regelgeving en presenteert deze full-text via de BDA-Intranet-server in de vorm van de Kwaliteits Registratie

Database. Dit levert een aanmerkelijke tijdsbesparing op voor KRZ. Daarnaast is deze informatie nu ook digitaal beschikbaar voor andere geïnteresseerden binnen het RIVM (sommige labs van de sector Vaccins).

Dit soort diensten kan voor meerdere afdelingen/sectoren worden geleverd. BDA verzamelt de door de doelgroep als relevant aangemerkte informatie en stelt die op maat beschikbaar (in database-vorm) via het RIVM-Intranet. De doelgroep selecteert, BDA beheert, maakt digitaal toegankelijk en attendeert de doelgroep desgewenst op nieuwe relevante informatie. Door een veel nadrukkelijker en intensievere samenwerking van BDA met de sectoren op het terrein van de informatievoorziening voor het primaire proces kan de kwaliteit ervan verbeteren en kunnen aanzienlijke efficiencywinsten worden behaald.

5.5 De bibliotheek als fysieke locatie

Het is nadrukkelijk de bedoeling dat de diensten en de producten die BDA aanbiedt zoveel mogelijk gebaseerd zijn op digitale informatiebronnen. Dit wil niet zeggen dat er geen papieren collectie (een aanzienlijk aantal boeken, rapporten, dissertaties, oudere tijdschriftjaargangen) meer is, of zelfs dat de bibliotheekruimte zou kunnen verdwijnen. In 2001 werden 14.000 bibliotheekbezoekers geregistreerd. Zeker gedurende de komende periode is het, naar de verwachting van de Werkgroep, noodzakelijk dat de bestaande ruimte gehandhaafd blijft. is. Ook uit de interviews met de laboratoria (zie Hoofdstuk 3) komt de wens naar voren om in de bibliotheek te kunnen werken en lezen: de bibliotheek als rustpunt. Het verdient om deze reden ook aanbeveling dat BDA nadrukkelijker de aandacht vestigt op de (digitale) werkplekken in de bibliotheekruimte.

Dit alles overwegende is de Werkgroep van mening dat het opportuun is de bibliotheekruimte in stand te houden en de komende jaren de ontwikkelingen t.a.v. het gebruik te blijven monitoren, opdat na verloop van enkele jaren een nieuwe afweging kan worden gemaakt. Wellicht zal over een aantal jaren kunnen worden volstaan met een helpdesk die telefonisch en via e-mail bereikbaar is.

5.6 RIVM-publicaties en publiceren

Met de opkomst van het internet en alle daarmee samenhangende technieken is het technisch (!) mogelijk geworden dat wetenschappelijke instellingen de vruchten van hun onderzoek zelf gaan uitgeven. De belangrijkste stimulus hiervoor is er in gelegen dat deze instellingen momenteel de resultaten van hun onderzoek voor veel geld moeten terugkopen van commerciële uitgevers (zie ook Bijlage 4). Deze ongerijmdheid (steeds hogere kosten om iets te kopen wat je zelf produceert *versus* de technische mogelijkheden het zelf te doen) is aanleiding voor de volgende overwegingen:

(G)een nieuw tijdschrift

De vraag of het RIVM zelf de uitgave van een on-line tijdschrift ter hand moet gaan nemen, moet ontkennend worden beantwoord.

- Elk nieuw tijdschrift naast de bestaande circa 200.000 wetenschappelijke tijdschriften vergroot de onoverzichtelijkheid van de informatievoorziening alleen maar verder.

- De meeste wetenschappelijk onderzoekers willen om begrijpelijke redenen publiceren in een tijdschrift met een zo hoog mogelijke impact-factor (circa de helft van de door RIVM-medewerkers geschreven artikelen wordt gepubliceerd in een tijdschrift met een ISI-ranking). De concurrentie met bestaande tijdschriften is een permanente *uphill battle* met een ongewisse uitkomst.
- Ook in een on-line omgeving is het starten en gaande houden van een tijdschrift een majeure operatie, waar veel bij komt kijken.

Het is dan ook niet onlogisch om er van uit te gaan dat vooralsnog het merendeel van de artikelen van de hand van RIVM-auteurs in hetzelfde type tijdschrift gepubliceerd zal worden als de laatste jaren gebruikelijk is.

Een mogelijk parallel traject

Het is mogelijk om een begin te maken met een alternatief circuit naast de gevestigde tijdschriften. Er bestaan inmiddels vele initiatieven om artikelen digitaal beschikbaar te stellen. Een groot aantal instellingen (universiteiten, wetenschappelijke onderzoeksinstituten) is begonnen met het zelf publiceren van teksten (pre-prints van artikelen, rapporten e.d.). Men hanteert hiervoor bepaalde minimum-standaarden waaraan de opmaak van de teksten moet voldoen. Dit garandeert tevens dat zoekmachines deze publicaties kunnen vinden. Een instituut kan zich aanmelden bij het Open Archives Initiative (OAI)²³ en daarmee onderdeel worden van een wereldwijd en groeiend (academisch) publicatienetwerk. Hierbij bouwt men voort op onder meer de ervaringen van arXiv²⁴ (i.e. een bekend e-print archief op het gebied van de hoge energie fysica gestart door Paul Ginsparg in Los Alamos).

De vraag is gerechtvaardigd of veel onderzoekers van het RIVM ervoor voelen om hieraan mee te doen. Wetenschappelijke publicaties lenen zich doorgaans wat minder voor experimenten, zijn er veeleer de beredeneerde neerslag van. Toch zijn er wel mogelijkheden.

De Universiteit Utrecht participeert in het OAI en is bezig een eigen e-Archive op te zetten. Er zijn besprekingen gaande tussen de RU Utrecht en het RIVM waarin wordt onderzocht of en zo ja, onder welke condities, het RIVM hierbij zou kunnen aansluiten. Het RIVM heeft nl. een zeer groot aantal wetenschappelijke publicaties die in eigen beheer worden uitgegeven: de *RIVM-rapporten*. Onderzocht zou kunnen worden of het mogelijk is de metadata van deze rapporten onder te brengen in genoemd e-archive en langs deze weg ervaring op te doen met het digitaal publiceren. Op deze manier draagt het RIVM tevens een steentje bij aan een initiatief ontsproten aan en gedragen door de wetenschappelijke wereld met als doelstelling de toegang tot de wetenschappelijke communicatie te verbeteren en zo goedkoop mogelijk te doen zijn.

Consequenties voor de bibliotheek RIVM

Totdat er voldoende kritische massa ontstaat, zodat een van de momenteel parallel lopende trajecten zich kan doorzetten, lijkt het voor de informatievoorziening van het RIVM verstandig nadrukkelijk te koersen in de richting van een zo volledig mogelijk digitaal aanbod van de wetenschappelijke literatuur, onder gelijktijdige stimulering van initiatieven richting “self publishing”, zoals hierboven aangegeven. Het is immers

---

²³ <http://www.openarchives.org/>

²⁴ <http://www.arxiv.org/>

ook denkbaar dat (vooralsnog) geen van beide trajecten zal blijken te prevaleren: in het verleden hebben nieuwe media de 'oude' niet afgelost maar aangevuld.

Naar de overtuiging van de Werkgroep laat de - noodzakelijke - continuïteit in de informatievoorziening voor het RIVM slechts één reële optie open: de gewenste tijdschriften zoveel mogelijk on-line aanbieden en samenwerken in consortium-verband met andere bibliotheken om de jaarlijkse prijsstijgingen te dempen.

Het tweede spoor moet zijn het verder uitwerken en honoreren van de wensen van de gebruikers rond de collectie grijze literatuur en maatschappelijke informatie.

Op deze beide peilers zal BDA het de onderzoekers mogelijk moeten (blijven) maken de missie van het RIVM uit te voeren.

5.7 Internet/Intranet

De RIVM-Internetsite dient als informatiebron voor de 'buitenwereld' en als communicatiemiddel van het RIVM naar deze buitenwereld. Het RIVM-Intranet dient als informatiebron voor de RIVM-gemeenschap, als intern communicatiekanaal en als uitgangspunt voor zowel intern als extern beschikbare informatie. Intranet en Internet vloeien daarbij in elkaar over. Juist omdat het bij internet en intranet voor een groot (en groeiend!) deel gaat om het toegankelijk maken van informatie, speelt BDA hierin al een rol. Deze kan zich verder ontwikkelen, zonder de verantwoordelijkheden van de afdelingen en sectoren - de producenten en beheerders van RIVM-informatie - aan te tasten.

BDA zou wat betreft de Internet-/Intranetsite de volgende taken kunnen hebben:

- instituutsbrede coördinatie
- aansturing op gebied ontwikkeling navigatiestructuur en zoekmogelijkheden
- aansturing-op gebied configuratie Content Management Systeem en zoekmachine
- eindredactie RIVM-rapporten (niet inhoudelijk), on-line publiceren van RIVM-rapporten en bewaking procedures
- voorlichting/advisering/promotie t.a.v. publiceren op het Web en het vindbaar maken van documenten voor zoekmachines

Ter afbakening een overzicht van de taken van andere deelnemers t.a.v. Internet/Intranet in deze opzet:

Sectoren: productie en management van content (bijv. publicaties, webpagina's, webproducten, etc.), vormgeving eigen webpagina's en deelsites (binnen RIVM-huisstijl).

SBC: bewaking van de 'corporate identity' en toepassing RIVM huisstijl, voorlichting naar buiten en binnen (bijv persberichten en direct info, etc.).

ITS: beheer hardware, transactieverkeer, technische ondersteuning, voorlichting (technische) bouw websites, applicatieontwikkeling.

5.8 Kennismanagement

Het RIVM heeft onlangs een kennismanager aangesteld. Hij entameert en coördineert de initiatieven op dit gebied binnen het instituut. Deze paragraaf beschrijft de rol die BDA kan spelen. Kennismanagement richt zich op het zodanig inrichten van de werkprocessen dat daardoor het rendement - en het plezier - wordt vergroot. Voor BDA ligt deze rol vooral in het inventariseren van de beschikbare kennis en het laten delen van kennis. Dus op het voorkomen van tijdverlies en frustraties, die kunnen ontstaan door het uitvoeren van dubbel werk.

“Ten belangrijk aandachtspunt voor het identificeren van oorzaken van knelpunten in de kennishuishouding zijn de interfaces tussen kennisdragers. In bedrijfsprocessen werken verschillende personen, afdelingen of zelfs organisaties samen om tot een product te komen. Slechte resultaten zijn in veel gevallen terug te voeren tot een gebrekkige uitwisseling van informatie waardoor aanwezige kennis niet optimaal kan worden toegepast en nieuwe kennis niet wordt opgebouwd. Een beter inzicht in de kennis die binnen samenwerkingsprocessen aanwezig is of moet zijn, maakt het mogelijk de communicatie tussen actoren te verbeteren. Centraal uitgangspunt is dus optimale toepassing en ontwikkeling die richting geeft aan de wijze waarop informatie wordt uitgewisseld en opgeslagen. Informatiebeleid is in deze benadering dan ook een afgeleide van kennisbeleid.”²⁵

Bovenstaand citaat onderstreept het belang van een efficiënte infrastructuur waarmee geformaliseerde kennis (zoals vastgelegd in documenten, databases e.d.) aan RIVM-ers ter beschikking kan worden gesteld of tussen hen kan worden uitgewisseld. Daarnaast en wellicht nog belangrijker is de uitwisseling van impliciete kennis (ervaring, vaardigheden, attitudes, “beliefs” e.d.) die eigenlijk alleen maar via directe contacten kan worden overgedragen. In dat laatste speelt BDA echter geen rol van betekenis, de RIVM-ers moeten ook zelf willen samenwerken.

In dit domein zou BDA de kenniswerker in het RIVM, en eventueel de opdrachtgevers daarbuiten, een grote dienst kunnen bewijzen door de kennis binnen het instituut te ontsluiten. Een middel daartoe zou de ontwikkeling van een “kennisbank” kunnen zijn waarop per kenniswerker systematisch wordt vastgelegd wat zijn kennis is. Die informatie haalt BDA uit de RIVM-rapporten en de bijbehorende trefwoorden en auteursnamen. Deze informatie is al digitaal beschikbaar en dient dus toegankelijk te worden gemaakt. Medewerkers zoeken op trefwoord naar de betrokken collega's in de kennisbank. In sommige delen van het RIVM worden al binnen het kader van de kwaliteits-systemen de kennis en vaardigheden van medewerkers vastgelegd en geëvalueerd. Het nieuwe systeem zou hier op moeten aansluiten.

De rol van BDA zou dan zijn om deze meta-database van de RIVM-kennis te ontwikkelen, onderhouden en ter beschikking te stellen. Dit is voor BDA een geheel nieuwe taak die nogal afwijkt van de traditionele bezigheden. Zo'n inspanning zou kunnen leiden tot een soort knowledge transfer point waar de RIVM-er met een kennisvraag zo snel mogelijk naar de persoon geleid kan worden die hem kan helpen. Let wel, het transferpunt legt zelf geen kennis vast, slechts de kennis worden in kaart gebracht.

5.9 Digitale archivering

De Archiefwet en het Archiefbesluit van 1995 vormen de wettelijke kaders volgens welke het RIVM de neerslag van zijn werkzaamheden moet vastleggen, ordenen en bewaren. Momenteel betreft het hier een vrijwel geheel papieren archief. Ook op dit terrein is de nabije toekomst evenwel digitaal.

Dit zal ingrijpende gevolgen hebben voor de archiefvormende afdelingen en ook voor het Centraal Archief als bewaarder van de RIVM-archieven. Juist omdat het omgaan

---

²⁵ R. van der Spek, A. Spijkervet, Kennismanagement: intelligent omgaan met kennis. - 4e druk. Utrecht: Kenniscentrum CIBIT, 2000. - ISBN 90-75709-01-3, p. 36

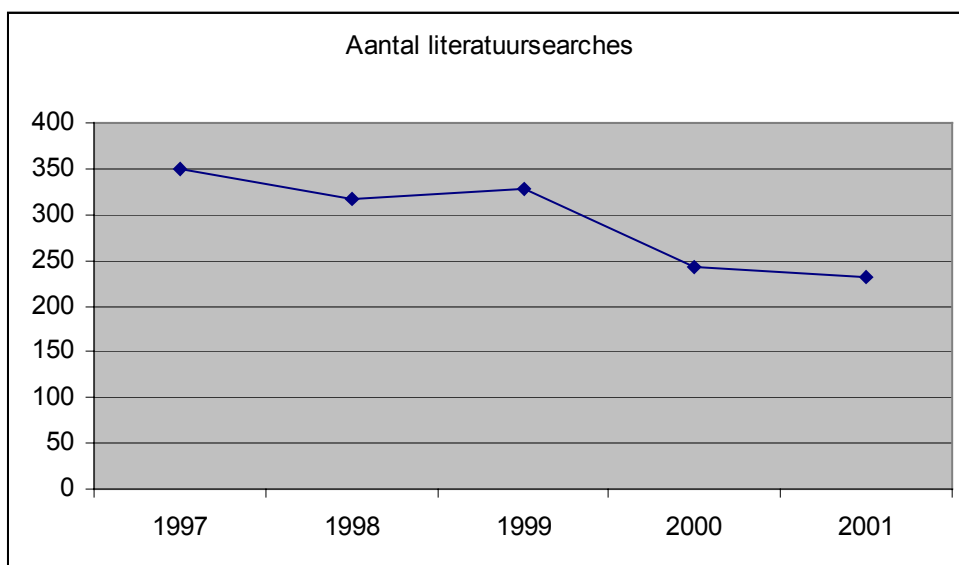
met archieven in een wettelijk kader is geregeld, ligt het voor de hand in dezen samen te werken met ministeries en om gezamenlijk te zoeken naar een oplossing die enerzijds werkbaar is voor het RIVM en anderzijds voldoet aan de eisen die de wet stelt. Naar alle waarschijnlijkheid zal dit betekenen dat er een Document Management Systeem wordt geïmplementeerd waarin de afzonderlijke laboratoria hun archieven op digitale wijze vormen. De rol van de medewerkers van het Centraal Archief zal in deze optiek verschuiven naar adviseur bij het opzetten van een archief bij nieuw te starten projecten.

Met het Ministerie van VWS worden verkennende besprekingen gevoerd die beogen te onderzoeken of het RIVM kan participeren in het project "Digidoc" dat daar is gestart als uitvloeisel van de eerder genoemde "Taskforce Digitale Duurzaamheid".

5.10 Ondersteuning bij literatuuronderzoek

De RIVM-onderzoekers kunnen zelf literatuur-zoekacties uitvoeren in de databases die beschikbaar zijn via het RIVM netwerk. Daarnaast kan de onderzoeker zoeken op Internet en in via Internet beschikbare bestanden, zoals PubMed. De noodzaak direct te kunnen beschikken over zojuist verschenen informatie is de laatste jaren zoveel groter geworden, dat professionele hulp daarbij zeer welkom, zonet noodzakelijk is. Men kan van individuele onderzoekers niet verwachten, dat ze op de hoogte zijn van alle ontwikkelingen op het gebied van de informatievoorziening. Het grote aanbod van bestanden, de diverse aard van deze bestanden en de diverse zoeksoftware en zoekmachines vereisen de beschikbaarheid van informatiespecialisten met de competentie 'efficiënt en effectief kunnen zoeken naar literatuur'. Ze kunnen de onderzoekers ondersteunen, voorlichten en adviseren (zowel individueel als collectief d.m.v. cursussen) bij het zoeken naar relevante literatuur en daarmee de efficiency van de zoekacties helpen verhogen.

Niet iedere onderzoeker beschikt over de vereiste vaardigheden, tijd en mogelijkheden om zelf efficiënte literatuursearches te verrichten. Informatiespecialisten van BDA kunnen op verzoek literatuur-searches voor de onderzoekers uitvoeren, b.v. in grote externe databanken. Omdat niet alle informatie vrijelijk via Internet beschikbaar is en het financieel niet haalbaar is alle voor het RIVM belangrijke databases via het RIVM-netwerk aan te bieden is ook deze mogelijkheid een belangrijke faciliteit voor het RIVM. Enkele veelgebruikte bestanden zijn: Chemical Abstracts, BIOSIS, EMBASE, INSPEC, Food Science & Technology Abstracts, Biotechnology Abstracts, Science Citation Index, World Patent Index.

Figuur 2 Aantallen door informatiespecialisten uitgevoerde literatuursearces tussen 1997 - 2001

Het aantal door de informatiespecialisten uitgevoerde literatuursearces lijkt langzaam terug te lopen. Het zijn m.n. de complexe searches die worden uitbesteed aan de bibliotheek. Dit is – in ieder geval binnen Nederland - een algemener verschijnsel. De komende jaren zal blijken of een zekere stabilisering zal optreden.

Het verdient nadrukkelijk aanbeveling om een on-line literatuur-search door een informatiespecialist uit te laten voeren wanneer de zoekvraag complex is en/of wanneer een zeer volledig resultaat gewenst is. B.v. voorafgaand aan het starten van een nieuw project (waarmee dubbel en overbodig onderzoek kan worden voorkomen), voorafgaand aan een publicatie (zeker in het geval van een review-artikel of proefschrift) om na te gaan of de reeds vergaarde documentatie compleet is en de eigen bevindingen nog niet gerapporteerd zijn, en voor het snel verkrijgen van relevante documentatie over onderwerpen buiten het eigen specialisme. De informatiespecialisten kunnen voor dit doel worden ingehuurd door de projecten (*plus-pakket*).

5.11 Ondersteuning bij persoonlijke literatuuropslag

De op het RIVM veel gebruikte softwarepakketten voor opslag van literatuurgegevens worden door BDA inhoudelijk ondersteund. De ondersteuning dient daarbij te omvatten:

- kennisoverdracht d.m.v. introductiecursussen en cursussen op maat voor specifieke afdelingen
- kennisoverdracht en ondersteuning via de BDA-website, welke specifieke pagina's bevat met informatie, oplossingen voor problemen én on-line hulp
- ondersteuning bij in de praktijk voorkomende problemen en vragen; deze wordt telefonisch, via e-mail en indien nodig op de werkplek verleend
- indien gewenst centraal beheer van instituutslenties van de gebruikte softwarepakketten

Het systeem- en netwerktechnisch beheer en ondersteuning blijft een taak voor de decentrale applicatiebeheerders.

5.12 Kosten en budgettering

Tabel 2 De kosten van BDA over de afgelopen jaren

Bedragen in €	1999	2000	2001
Personele kosten	588.000	649.000	648.000
Investerings	17.000	92.000	2.000
Onderhoudskosten	5.000	9.000	11.000
Exploitatiekosten	675.000	588.000	718.000
Totaal	1.284.000	1.338.000	1.378.000

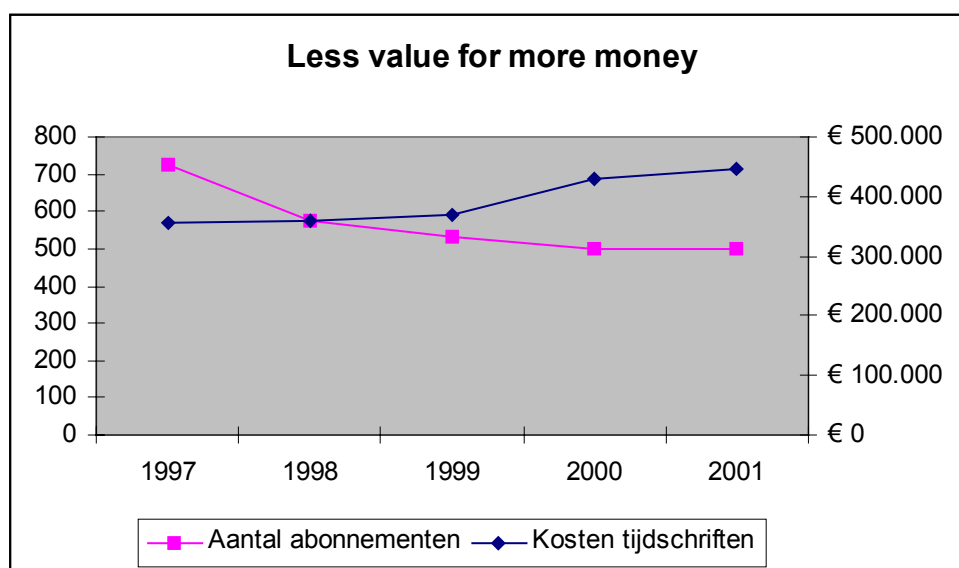
Wanneer deze worden vergeleken met de totale kosten van het RIVM, zijn deze als zeer bescheiden aan te merken. In 2001 bedroegen de uitgaven van het RIVM ruim 187 miljoen Euro. De kosten van BDA vormen 0,73% van het geheel. Dit is inclusief het Centraal Archief en het Bureau Rapportenregistratie.

Binnen de “exploitatiekosten” kunnen de kosten van de informatievoorziening (tijdschriften, boeken, toegang tot databases en IBL) nog apart worden onderscheiden. Dit levert het volgende beeld op:

Bedragen in €	1999	2000	2001
Kosten informatievoorziening	598.000	502.000	663.000

Dit betekent dat in 2001 slechts 0,35% van de totale uitgaven van het RIVM besteed werd aan informatiebronnen.

Een van de belangrijkste bronnen van wetenschappelijke informatie is het tijdschrift en op dit terrein heeft de bibliotheek de afgelopen jaren voor meer geld minder diensten kunnen leveren (zie onderstaande grafiek).

Figuur 3 Stijging van de kosten in verhouding met het aantal te leveren tijdschriften in de periode 1997 - 2001

In Bijlage 4 is een beknopt beeld gegeven van de prijsontwikkeling op grotere schaal. Het is immers niet alleen het RIVM dat te kampen heeft met deze desastreuze prijsontwikkeling, die bekend staat als de “serials crisis”.

Een oplossing hiervoor is op korte termijn niet te verwachten. De prijsstijging voor tijdschriften zal ook de komende jaren naar alle waarschijnlijkheid rond de 10% blijven liggen. Tijdschriften komen in steeds grotere getale ook beschikbaar in digitaal formaat. Hiermee vervallen voor de uitgevers de druk- en verzendkosten. Toch zal deze ontwikkeling geen dempend effect op de prijzen hebben. Gezien de BTW-wetgeving in Europa, zullen de kosten zelfs nog verder stijgen. Voor gedrukte tijdschriften en voor de combinatie gedrukt/digitaal is de BTW immers 6%, voor digitale tijdschriften alléén bedraagt de BTW 19%. Dit is gevolg van het feit dat een on-line tijdschrift niet als een product maar als een dienst wordt beschouwd en behandeld. De verwachting is overigens dat binnen EU-verband binnen afzienbare tijd overeenstemming zal worden bereikt over een lager BTW-percentages voor digitale tijdschriften.

Er zijn globaal vier wegen om de effecten van de voortgaande prijsstijgingen te dempen:

- 1) BDA heeft een onderzoek gedaan binnen het RIVM naar de door de diverse labs noodzakelijk geachte “kerncollectie” (paragraaf 3.4). Deze kerncollectie omvat de titels die voor de voortgang en verdere ontwikkeling van het werk van het RIVM niet kunnen worden gemist. Door de diversiteit van het onderzoek binnen het RIVM, moet een tamelijk breed wetenschapsgebied worden bestreken en de range aan tijdschriften is daarmee in overeenstemming. De totale abonnementsprijs in 2002 hiervoor bedraagt circa € 650.000 (incl. BTW). Hierbij is uitgegaan van de “online only” versie, de digitale versie. Door deze kerncollectie vast te stellen en periodiek (elke vier à vijf jaar) te reviewen beschikt het RIVM over een sturingsmechanisme op het gebied van de informatievoorziening: Het is helder wat minimaal noodzakelijk is en de kosten van dit deel van de informatievoorziening zijn inzichtelijk.

De financiering hiervan kan via een aantal methoden worden geregeld.

Optie 1

Dit basispakket wordt nu vastgesteld; de kosten daarvoor worden uit de algemene middelen gefinancierd vanuit de redenering: het kan als overhead worden beschouwd voor het RIVM. Tijdschriften die een bepaald lab. bovenop dit basispakket wil hebben, worden doorbelast.

Optie 2

Tijdschriften die door meerdere sectoren zijn gekozen, worden beschouwd als de kerncollectie voor het RIVM en worden uit algemene middelen gefinancierd; tijdschriften die binnen slechts één sector worden gekozen vallen binnen het pluspakket en komen voor rekening van de betreffende sector

Optie 3

Tijdschriften die door meerdere sectoren zijn gekozen, worden beschouwd als de kerncollectie voor het RIVM en worden uit algemene middelen gefinancierd; tijdschriften die binnen slechts één sector worden gekozen vallen binnen het pluspakket en komen voor rekening van de betreffende sector; tijdschriften die binnen slechts één lab worden gekozen vallen eveneens binnen het pluspakket en komen voor rekening van het betreffende lab.

De Werkgroep geeft de voorkeur aan optie 2, omdat:

- Zo een krachtige aanzet wordt gegeven tot het belasten van de daadwerkelijke gebruikers;
- De sectoren en labs een aantal jaren de gelegenheid hebben aan dit systeem te wennen;
- Dit geldt ook voor BDA, aangezien het doorbelasten extra administratieve handelingen met zich mee brengt;
- Er daadwerkelijk ervaring kan worden opgedaan met het meten van het gebruik; bij de gedrukte versie van een tijdschrift is dit vrijwel ondoenlijk, bij de digitale versie worden de gebruiksgegevens veelal geleverd door de uitgever, zij het dat deze gegevens betrekking hebben op het RIVM als geheel en niet terug te voeren zijn naar sectoren en/of labs.

Een nadelige consequentie van het voor meerdere jaren vaststellen van een kerncollectie is dat tussentijdse voorstellen tot wijziging van de collectie nauwelijks centraal gehonoreerd kunnen worden. Verzoeken voor abonnementen op nieuwe titels zullen uit het sector- of labbudget bekostigd moeten worden.

2) De bibliotheek is doende samenwerkingsverbanden aan te gaan met bibliotheken van andere organisaties, bij voorkeur researchinstellingen (zie Hoofdstuk 5), ten einde inkoopcombinaties te vormen. In de bibliotheekwereld is de afgelopen jaren een sterke tendens geweest richting samenwerking om sterker te staan in de besprekingen met internationaal opererende uitgevers en om van elkaars ervaringen te leren.

3) BDA is doende licenties af te sluiten met uitgevers. Begin mei is een licentie afgesloten met Kluwer Academic Publishers, de op een na grootste uitgever van wetenschappelijke literatuur ter wereld. Het RIVM kocht in 2002 in totaal 11 tijdschriften van deze uitgever. Als uitvloeisel van bezuinigingen en prijsstijgingen waren de afgelopen jaren steeds meer abonnementen opgezegd. De licentie behelst dat het RIVM in 2003 en 2004 een maximale prijsstijging betaalt van 5%; dit is aanmerkelijk lager dan de 'normale' prijsstijgingen van gemiddeld ruim 10%. Verder krijgt het RIVM online toegang tot alle 750 tijdschriften die Kluwer uitgeeft tegen een zeer geringe vergoeding. Het RIVM heeft toegang tot alle digitale backfiles (oudere jaargangen) van deze tijdschriften. De licentie loopt af op 31 december 2004.

Er lopen verkennende besprekingen om tot een soortgelijke overeenkomst te komen met Elsevier Science. Toetreding tot een consortium zal het mogelijk maken dit soort licenties met meerdere uitgevers af te sluiten. Dit zal er niet toe leiden dat de informatievoorziening middels tijdschriften goedkoper wordt, maar dat de stijging gematigder zal zijn.

Uitvoering van bovenstaande beleidsvoornemens zal, als gezegd, niet leiden tot kostendaling. De huidige structuur van de wetenschappelijke informatievoorziening biedt daar vooralsnog geen mogelijkheden toe. Wel is het zo dat de kosten meer inzichtelijk worden en dat deze in verhouding tot de totale uitgaven door het RIVM niet buitensporig zijn.

5.13 Organisatorische consequenties

5.13.1 Plaats in de RIVM-organisatie

De Werkgroep heeft hierover in een tussenadvies gerapporteerd; zie Bijlagen 11 en 12.

5.13.2 Structuur BDA

BDA bestaat uit drie onderdelen:

- *Bibliotheek*: dit onderdeel houdt zich bezig met het aanbieden van externe informatie aan (onderdelen van) het RIVM en met het op gestructureerde wijze toegankelijk maken van binnen het RIVM aanwezige informatie, d.m.v. beheer en ontwikkeling van de navigatiestructuur en zoekmogelijkheden van de RIVM-Intranetsite.
- *Archief*: houdt zich bezig met het faciliteren en het scheppen van mogelijkheden op het gebied van digitale archivering en –archiveringssystemen.
- *Rapportenregistratie*: houdt zich bezig met het uitgeven van RIVM-publicaties.

5.13.3 Personeel en functies

De noodzakelijke verschuiving van een papieren collectie naar toegang tot digitale informatiebronnen en de verschuiving van de focus naar de gebruikers in de laboratoria en teams, zal onvermijdelijk tot gevolg hebben dat het aantal FTE's aan de onderkant van het functiegebouw afneemt en dat er een uitbreiding moet komen van m.n. informatiespecialisten. Dit zijn wetenschappelijk geschoolde mensen met speciale kennis van en opleiding in de informatievoorziening. Daarnaast zal een cultuuromslag moeten plaatshebben, die zich – zeer algemeen geformuleerd – kenmerkt door een verschuiving van een reactieve houding (wachten tot de potentiële gebruiker aan BDA iets vraagt), naar een proactieve houding, waarbij de medewerker van BDA actief achterhaalt hoe hij de onderzoekers van dienst kan zijn, welke informatie nuttig is.

Bijlage 1: Samenvatting van de interviews per sector, inclusief de gesprekken met de sectordirecteuren

1.1 Interviews Sector Vaccins

1.1.1 Huidige dienstverlening bibliotheek

Voor de laboratoria LPO, LVR, LVO en LCB zijn de volgende diensten belangrijk: de collectie van de bibliotheek, met name de tijdschriften, documentleverantie (veel literatuuraanvragen), toegang tot bestanden Current Contents en Medline/PubMed. Al deze laboratoria maken gebruik van één of meer van de diensten van de informatie-specialisten; advisering, ondersteuning en instructie bij literatuur zoeken, literatuur op verzoek laten opsporen of attendering.

CDL en KRZ hebben een veel beperktere behoefte. De attendering door informatie-specialisten en een enkele keer artikelen aanvragen dekt de volledige behoefte van CDL. KRZ heeft nauwelijks wetenschappelijke literatuur nodig, maar meer documentatie op het gebied van kwaliteit. De contacten met de bibliotheek over de opslag en ontsluiting van voor KRZ belangrijke wet- en regelgeving zijn wel noodzakelijk.

1.1.2 Ontwikkelingen en nieuwe taken bibliotheek

De behoefte aan gedrukte versies van een aantal tijdschriften (in ieder geval van de tijdschriften die niet on-line beschikbaar zijn) in de toekomst is voor alle labs belangrijk vanwege de bladerfunctie en de 'serendipity'. LPO, LVR en LVO geven naast een aantal gedrukte de voorkeur aan on-line abonnementen. De meeste labs vinden het behouden van een archief van oude jaargangen op papier prettig, zeker voor de kerncollectie tijdschriften.

Alle labs geven de voorkeur aan een combinatie van een fysieke en een virtuele bibliotheek.

LPO en LVO vinden het handig als aangevraagde tijdschriftartikelen elektronisch geleverd gaan worden en iedereen vindt het doorlinken naar full-text artikelen vanuit bronnen zoals Current Contents of Medline handig.

LPO en LVO wensen een voorlichtingsbijeenkomst, ze merken dat veel diensten niet bekend zijn, bijv. automatische attendering per e-mail op inhoudsopgaven van tijdschriften via sites van uitgevers ('e-toc's') en het bestand GLIN.

Alle labs wensen een actievere rol van de bibliotheek bij attenderingen, bijv. betere promotie en het aanbieden van een overzicht op de BDA-website.

Gewenste nieuwe taken van de bibliotheek: uitbreiden catalogus met inhoudsopgaven van belangrijke naslagwerken en methodeboeken, betere beschikbaarheid van on-line handboeken/naslagwerken, centraal beheer van de licentie van software voor literaturopslag. Van belang is dat iedereen (via de bibliotheek) kan zien waar welke databases beschikbaar zijn.

LVO, LVR, LCB en LPO zien een rol voor de bibliotheek bij het inventariseren en toegankelijk maken van wie welke expertises heeft, met name om het 'geheugen van het instituut' te verbeteren.

Volgens LVR en LPO blijft de bibliotheek voor het toekomstige Nederlandse vaccin-instituut net zo belangrijk als nu en met name octrooiliteratuur zal zelfs belangrijker worden.

Interviewteam: Willem Luytjes (LVR), BDA-medewerkers
Geïnterviewden: Peter van der Ley (LVR), Selby van Dedem (LVO), Charlotte Jansen van 't Land (CDL), Alexander Angulo (LCB), Gideon Kersten (LPO); Carla Hoitink (KRZ) heeft schriftelijk gereageerd.

1.1.3 Gesprek met sectordirecteur prof.dr. B.A.M. van der Zeijst

Dhr. Van der Zeijst hecht belang aan toegang tot bibliotheekdiensten, ook in het toekomstige Nederlandse Vaccin Instituut. Mogelijke licentieproblemen zijn een aandachtspunt voor hem. Hij is verbaasd dat de medewerkers uit zijn sector nog gedrukte tijdschriften wensen, zelf heeft hij een voorkeur voor alleen on-line abonnementen en wil hij kunnen doorlinken naar full-text vanuit verwijzende bronnen zoals PubMed.

1.2 Interviews Sector Volksgezondheid

1.2.1 Huidige dienstverlening bibliotheek

Voor bijna alle laboratoria uit deze sector zijn de volgende diensten belangrijk: aanschaf en beheer van de bibliotheekcollectie, on-line tijdschriften, toegankelijk maken van informatie, gebruik van depot, documentleverantie (veel literatuuraanvragen), BDA-websites, toegang tot bestanden (Medline, PubMed, Current Contents) en advisering, ondersteuning en instructie/cursussen bij literatuur zoeken.

IMA, CZO, LGO en LIS maken gebruik van het op verzoek opsporen van literatuur en LGO en LIS ook van automatische attendering door informatiespecialisten. Bij LGM en CZE wordt het zoeken naar literatuur of informatie steeds meer door de medewerkers zelf gedaan, vaak via 'trial and error'.

1.2.2 Ontwikkelingen en nieuwe taken bibliotheek

Wat het tijdschriftenpakket in de nabije toekomst betreft, gaat de voorkeur van de meeste laboratoria uit naar zoveel mogelijk on-line abonnementen, maar wel in combinatie met gedrukte. Genoemde redenen voor het aanhouden van gedrukte abonnementen: vaak geraadpleegde tijdschriften (LGM), tijdschriften met histologische kleurenafbeeldingen (LIS), voor de 'bladerfunctie' (LIS, CIE) en tijdschriften waarvan nog geen on-line versies beschikbaar zijn (CZO, LIO, CIE). Het is belangrijk dat de bibliotheek snelle toegang tot oude jaargangen en historisch materiaal kan garanderen, voor sommige laboratoria is het ook goed als ze elders snel verkrijgbaar zijn. Door de actualiteit (bijv. pokken) kunnen sommige onderwerpen ineens weer belangrijk worden.

De meeste laboratoria zijn voorstander van het elektronisch ontvangen van literatuur-aanvragen, echter artikelen worden toch altijd voor het lezen uitgeprint.

Van databases wordt veelvuldig gebruik gemaakt in deze sector, met name Medline en PubMed en verder: o.a. stoffendatabanken, Merck Index, Cochrane Library, Wettenbank, Opmaat, European Pharmacopoeia, Picarta, Martindale en Current Contents. Het kunnen doorlinken naar full-text vanuit verwijzende bronnen, zoals Medline of Current Contents, wordt in deze sector duidelijk op prijs gesteld.

Alle laboratoria in deze sector vinden dat voorlopig een fysieke bibliotheek moet blijven bestaan. Genoemde redenen hiervoor: van belang om te kunnen 'neuzen', direct kunnen raadplegen van oude jaargangen (informatie is vaak snel nodig), centrum van rust. VTV, IMA, CZO en LIO vinden het handig als alle bibliotheekdiensten (incl. NAL-applicaties via de Start-knop) vanaf één plek toegankelijk zijn.

Veel laboratoria maken gebruik van automatische attendering per e-mail op inhoudsopgaven van tijdschriften via sites van uitgevers ('e-toc's'). Door LIS en LGO is een actievere attendering door de bibliotheek op boeken gewenst en het uitbesteden van attendering op bepaalde tijdschriften. In het algemeen is een betere voorlichting over attenderingen gewenst. Een door LGM gewenste taak is het aanbieden van een relevant overzicht van allerlei informatiebronnen bij de start van een onderzoeksproject. Ook wordt een betere toegankelijkheid van de verzameling relevante websites (Webwijzer) gewenst. Vooral VTV vindt het belangrijk dat deze verzameling goed wordt onderhouden in nauw contact met de laboratoria en dat deze extern toegankelijk is ('RIVM infoportaal').

Veel laboratoria vinden het een taak van de bibliotheek dat ze bekend maakt welke bronnen/digitale boeken/bestanden binnen het RIVM beschikbaar zijn en waar die zich bevinden. Het (inhoudelijke) beheer moet bij de laboratoria zelf blijven. Het centraal beheer van de instituutslentie voor literatuuropslagsoftware (bijv. Reference Manager en Procite) door de bibliotheek, geeft geen bezwaren bij de laboratoria. Sommige laboratoria willen liever niet dat voor één programma gekozen wordt, maar dat alle drie de programma's worden aangeboden.

De laboratoria hebben diverse wensen geuit voor verbetering van de huidige taken of nieuwe taken van de bibliotheek. De belangrijkste wensen zijn: centraal toegankelijk maken van door het laboratorium zelf verzameld of verkregen materiaal, betere toegang tot grijze literatuur, toegankelijk maken van expertises van en lezingen gehouden door RIVM-ers, meer promoten van mogelijke diensten en meer aandacht voor attendering.

Interviewteam: Anneloes Ravelli (VTV), Arie Havelaar (MGB), BDA-medewerkers
Geïnterviewden: Hans van Vliet (CIE), Monique Verschuren (CZE), Wien Limburg (CZO), Jan van Embden (LIO), Gerda Doornbos (IMA), Boris Roszek (LGM), Chris Slijkhuis (LGO), Yvon Rombouts (LGO), Frans Reubsaet (LIS), Peter Achterberg (VTV).

1.2.3 Gesprek met sectordirecteur dr. D. Ruwaard

Dhr. Ruwaard ziet de tendens dat onderzoekers steeds meer zelf doen, waardoor de dienstverlening van de bibliotheek verandert richting advisering/begeleiding/toegang. De behoefte aan een fysieke bibliotheek blijft de komende jaren vanwege de directe toegang tot oude literatuur. Hij vindt het bieden van toegang tot grijze literatuur en databases zeer belangrijk en vindt het een goed idee om informatiespecialisten te betrekken bij het opstarten van nieuwe projecten.

1.3 Interviews Sector Voeding en Consumentenseveiligheid

1.3.1 Huidige dienstverlening bibliotheek

Voor de laboratoria ARO, LBV, LEO, LPI en MGB worden de volgende diensten het meest gebruikt: collectie, afdelingsbibliotheken/depots, documentleverantie, BDA-website en de centraal toegankelijke gegevensbestanden zoals PubMed, Current Contents en stofinformatie (Merck, Toxline).

Advisering, ondersteuning en instructie bij literatuuropslag en het zoeken naar literatuur vinden de laboratoria ook belangrijk, LPI en MGB vinden dat vooral nieuwe mensen standaard een cursus moeten volgen.

1.3.2 Ontwikkelingen en nieuwe taken bibliotheek

De voorkeur van de meeste laboratoria m.b.t. het tijdschriftenpakket in de nabije toekomst, gaat uit naar on-line abonnementen, mits oudere jaargangen toegankelijk blijven. Mogelijke nadelen van on-line abonnementen volgens MBG zijn dat relevante advertenties en congresinformatie gemist worden en het veel lezen van een beeldscherm kan leiden tot gezondheidsklachten. LBV laat de keuze tussen on-line, gedrukt of pay-per-view afhangen van de mate van gebruik van een tijdschrift. Het behoud van een papieren archief van oude jaargangen vinden alle laboratoria belangrijk. De meningen over de bewaartermijn verschillen: 20 jaar (LEO, LPI, MGB), 10 jaar (LBV) en 3-5 jaar (ARO).

Alle laboratoria vinden het kunnen doorlinken naar full-text vanuit verwijzende bronnen wenselijk, vooral ARO, omdat zij relevante artikelen digitaal bewaren.

ARO, LBV en een deel van LEO vinden elektronische documentleverantie handig. Behalve ARO vinden alle laboratoria dat de combinatie digitale en fysieke bibliotheek moet blijven bestaan. Redenen voor het behoud van een fysieke bibliotheek: 'bladerfunctie' (geattendeerd worden op tijdschriften/boeken wat on-line minder snel gebeurt), niet alle artikelen, rapporten, manuals, boeken, etc. zijn digitaal beschikbaar en het is een rustige werk- en denklek waar je niet wordt gestoord.

De BDA-website vindt men bruikbaar, toegang tot alle bibliotheekdiensten (incl. NAL-applicaties via de Start-knop) via deze site is wenselijk.

LEO, LPI en ARO maken veel gebruik van automatische attendering per e-mail op inhoudsopgaven van tijdschriften via sites van uitgevers ('e-toc's'), MGB gebruikt Current Contents voor attendering. Een overzicht op de BDA-website van mogelijke attenderingen is gewenst. Incidenteel is er behoefte aan advies door de bibliotheek over attenderingen, MGB noemt bijv. attendering op boeken/publicaties in niet direct beschikbare databases.

Een probleem is dat boeken, die in depot geplaatst zijn bij de laboratoria, vaak moeilijk terug te vinden zijn, centraal beheer is daarom gewenst. LEO en ARO beheren zelf in een eigen systeem hun depotmateriaal. Het systeem van ARO zou ook aan de catalogus gekoppeld moeten worden, net als bij LEO.

Elk laboratorium gebruikt zijn eigen softwarepakket voor literaturopslag (zoals Reference Manager of Procite). Centraal beheer vanuit de bibliotheek is efficiënter, maar voor welk pakket moet dan gekozen worden?

De staf van MGB vraagt zich af of elektronisch publiceren een gewenste ontwikkeling is. LEO zou niet publiceren in een eigen RIVM tijdschrift.

Interviewteam: Flemming Cassee (LBM), BDA-medewerkers.

Geïnterviewden: Marco Jonker (ARO), Jan van Eijkeren (LBV), Annemieke de Vries (LEO), Henk van Kranen (LEO), Dolf Beems, Rob Vandebriel (LPI), Karel Wernars (MGB).

1.3.3 Gesprek met sectordirecteur prof.dr.ir. D. Kromhout

Dhr. Kromhout vindt dat de fysieke bibliotheek voorlopig gehandhaafd moet blijven, gezien de behoefte hieraan en de toegankelijkheid tot oude literatuur. Toegang tot grijze literatuur is volgens hem van toenemend belang voor de sector (bijv. rapporten van de Keuringsdienst van Waren, het RIKILT en Voedingscentrum). Hij vindt het interessant om informatiespecialisten te betrekken bij het opstarten van nieuwe pro-

jecten. Meer promotie van de BDA-dienstverlening is gewenst en een presentatie van de resultaten uit het eindrapport in de sector-labhoofdenoverleggen.

1.4 Interviews Sector Milieurisico's en Externe Veiligheid

1.4.1 Huidige dienstverlening bibliotheek

De meest gebruikte diensten door labs uit deze Sector zijn: de collectie van de bibliotheek, afdelingsbibliotheek/depots, documentleverantie, BDA-websites, toegang tot bestanden als Current Contents en Medline en advisering, ondersteuning en instructie bij het zoeken naar literatuur. De meeste labs dienen wel eens een verzoek voor het on-line opsporen van literatuur in. LAC en LOC hebben een automatische attendering lopen.

1.4.2 Ontwikkelingen en nieuwe taken bibliotheek

Over de gewenste vorm van het tijdschriftenpakket in de nabije toekomst verschillen de laboratoria in deze sector van mening. LAC, LBM, VIC, CEV geven de voorkeur aan alleen on-line tijdschriften. LOC, CSR, LSO wensen een combinatie van on-line en gedrukte abonnementen, voor een aantal tijdschriften is een gedrukt abonnement gewenst. IEM heeft voldoende aan 'pay-per-view' (betalen per artikel via Internet), omdat men zeer weinig tijdschriften gebruikt, ECO heeft geen voorkeur. Het bewaren van oude jaargangen vinden alle labs belangrijk, de bewaartermijn is afhankelijk van de vraag of het tijdschrift elders beschikbaar is, on-line beschikbaar is dan wel dat er veel vraag naar is.

De meeste labs geven de voorkeur aan een combinatie van een fysieke en een virtuele bibliotheek, m.n. voor de 'bladerfunctie' en behoud van de bibliotheeksfeer. Voor LBM en CEV is alleen een virtuele bibliotheek voldoende.

Alle labs stellen elektronische levering van artikelen zeer op prijs, behalve IEM. Van bestanden wordt in deze Sector veelvuldig gebruikt gemaakt, m.n. Current Contents, Medline/PubMed, Toxline, Picarta, MilieuLiteratuurbestand en stoffen-databanken. Iedereen is voor het handhaven van dit soort bestanden ten koste van tijdschriftabonnementen.

LOC is het enige lab (van alle RIVM-labs) dat graag toegang heeft tot de citatie-index Web of Science.

De meeste labs vinden het direct door kunnen linken naar full-text artikelen handig, maar geven hieraan geen prioriteit (behalve LAC). Ook wensen bijna alle labs elektronische levering van tijdschriftartikelen.

De toegang tot specifieke databases via NAL vinden de labs prima, LOC en LAC willen het liefst alle toegangen via de BDA-website laten lopen.

ECO, LAC, LBM, LSO en CEV maken gebruik van automatische attendering per e-mail op inhoudsopgaven van tijdschriften via sites van uitgevers ('e-toc's'). De meeste labs wensen meer hulp en advisering van de bibliotheek bij attenderingen.

ECO wenst m.n. een (automatische) attendering op grijze literatuur.

Bijna alle labs vinden het een taak voor de bibliotheek om een overzicht te geven van alle voor het RIVM toegankelijke bestanden, waarbij duidelijk is wie het bestand beheert en waar men terecht kan met vragen.

Andere wensen voor verbetering of nieuwe taken zijn: regelmatig een opfrisbijeenkomst, behoefte aan centrale toegang tot (NEN)normen via de bibliotheek, ondersteuning bij zoeken en attendering op grijze literatuur, behoefte aan goede, digitaal te raadplegen (milieu)wetgeving (incl. uitvoeringsvoorschriften) en ondersteuning bij het downloaden van digitale rapporten en de keuze van opslaglocatie hiervan.

Interviewteam: Flemming Cassee, Bronno de Haan, BDA-medewerkers.

Geïnterviewden: Marcel Mennen (IEM), Jurgen van Belle (IEM), Johan Lembrechts (CEV), André van Vliet (CEV), Martien Janssen (LSO), Emily Heijna (CSR), Myrna Kooi (CSR), Jan van Eijkeren (LBV), Antoinette van Riel (VIC), Gerard van Zoelen (VIC), Flemming Cassee (LBM), Rob Cleven (LAC), Gerrit van de Werken (LOC), Christian Mulder (ECO), Ton Breure (ECO).

1.4.3 Gesprek met sectordirecteur dr. ir. G. de Mik

Dhr. De Mik heeft weinig aanvullingen op de resultaten uit de interviews. Het lijkt hem een goed idee om nieuwe medewerkers verplicht een dag(deel) BDA-cursussen te laten volgen. Hij heeft wat aarzelingen over het eventueel uitbouwen door BDA van de 'HELLO-database' tot een kennismanagementtool voor het gehele RIVM, omdat er misbruik van gemaakt kan worden.

1.5 Interviews Sector Milieu en Natuur Planbureau

1.5.1 Huidige dienstverlening bibliotheek

Door CIM, LAE en MNV worden de volgende diensten gebruikt: collectie, de documentleverantie en de BDA-website. LBG, LWD en LLO maken veel minder gebruik van bibliotheekdiensten. De redenen hiervoor zijn o.a.: de collectie sluit onvoldoende aan op de behoeften en het zoeken naar informatie wordt steeds meer zelf gedaan op Internet. CIM gebruikt de meeste diensten en vindt de volgende, met name elektronische diensten cruciaal: toegankelijk maken van informatie, literatuursearches, advisering bij opsporen van literatuur en de afdelingsdepots. CIM vindt de meerwaarde (snelheid en kwaliteit) die de bibliotheek biedt bij literatuursearches en zoekopdrachten waardevol.

Voor CIM, LAE en LLO is het bestand Current Contents belangrijk, een enkele keer wordt Picarta gebruikt.

1.5.2 Ontwikkelingen en nieuwe taken bibliotheek

Voor wat het tijdschriftenpakket in de nabije toekomst betreft, gaat de voorkeur van de meeste laboratoria uit deze sector uit naar on-line abonnementen. LWD, LAE en LLO overwegen ook alleen pay-per-view (: betalen per artikel via Internet), mits technisch voorkomen kan worden dat meerdere mensen hetzelfde artikel aanvragen en dat de bibliotheek ondersteunt bij het downloaden van artikelen.

De voorkeur gaat uit naar een virtuele bibliotheek (men is tevreden over de BDA-website), een fysieke ruimte is nauwelijks meer nodig. Alleen LBG geeft aan dat de bladerfunctie in een fysieke bibliotheek belangrijk blijft. Snelle toegankelijkheid van oude literatuur vinden de meeste laboratoria nodig, maar dat hoeft niet persé uit de eigen collectie te komen.

Alle laboratoria, behalve LAE en LLO, zijn voorstander van het elektronisch leveren van tijdschriftartikelen. Alleen CIM wenst het doorlinken naar full-text artikelen vanuit verwijzende bronnen, zoals Current Contents.

CIM, LAE, LLO en LBG hebben behoefte aan attenderingen op inhoudsopgaven van tijdschriften en grijze (beleidsgerichte) literatuur, gereviewde papers/boeken, LWD aan attendering op overheidspublicaties en grijze literatuur. Meer ondersteuning en meer promotie hiervan zijn gewenst, bijv. LAE stelt voor om advies te geven over welke zoeksystemen, tijdschriften en databases relevant zijn voor een lab. MNV heeft al moeite genoeg met het bijhouden van de huidige informatiestortvloed.

LLO, LBG, LWD en MNV hebben een toenemende behoefte aan andere informatie dan alleen wetenschappelijke, bijv. grijze literatuur, overheidsinformatie, maatschappelijk-economische informatie (bijv. kosten-baten regelingen).

Over het centrale beheer van databases door de bibliotheek zijn de laboratoria terughoudend, omdat ze niet afhankelijk willen zijn. Heldere afspraken over verantwoordelijkheden (o.a. versiebeheer en onderhoud) en relatie met de informatielogistieke club in het MNP zijn noodzakelijk. LWD vindt dat als de bibliotheek centraal databasebeheer als nieuwe taak krijgt, de bibliotheek niet gepositioneerd moet worden onder een subafdeling van BVC.

Enkele laboratoria zouden het handig vinden als de bibliotheek centraal software voor het opslaan van literatuurgegevens (zoals Procite, Reference Manager) aanbiedt.

CIM, LBG en LLO vinden dat het opzetten van een expertisedatabank nuttig is. Een probleem, volgens LLO, hierbij is dat binnen het instituut 'ons kent ons' leeft.

LWD vindt de huidige bibliotheekfunctie te beperkt, er moet een duidelijke visie komen over een veel ruimere informatievoorziening die een sterk verband heeft met kennismanagement.

CIM, LBG en MNV constateren dat de mogelijkheden die de bibliotheek biedt onbekend zijn; gerichte en efficiënte promotionele activiteiten zijn dus gewenst.

1.5.3 Gesprek met dr. J.A. Hoekstra en ir. F. Langeweg (vervangers van de sectordirecteur MNP op verzoek van prof.ir. N.D. van Egmond)

Dhr. Langeweg heeft weinig commentaar op de resultaten uit de interviews, hij vindt het wel opvallend dat LBG pleit voor het handhaven van een fysieke bibliotheek. Hij pleit voor de aanschaf en het ontsluiten van zoveel mogelijk digitale bronnen (boeken en tijdschriften). Mw. Hoekstra en dhr. Langeweg raden allebei aan om samen met de MNP 'kwartiermakers' te inventariseren welke specifieke informatiebehoeften de MNP teams hebben. Dhr. Langeweg vindt decentrale 'bibliotheekjes' binnen MNP niet nodig en een bijdrage van de bibliotheek aan kennismanagement met bijv. een kennisdatabank heeft geen hoge prioriteit.

Interviewteam: Bronno de Haan (LBG), Anneloes Ravelli (VTV), BDA-medewerkers.

Geïnterviewden: Guus Velders (LLO), Wim Blom (LAE), Bert van Wee (LAE), Guus Beugelink (LBG), Wim de Regt (LBG), Ton Bresser (LWD), Peter Janssen (CIM), Marianne Weismann (MNV).

Bijlage 2: Korte typering van de bibliotheken waarmee is gesproken

2.1 Information Services Unilever Research Vlaardingen

De afdeling maakt onderdeel uit van de groep 'Knowledge & Information Science', is niet geïntegreerd met ICT, maar leunt er wel dicht tegen aan. Er werken 8 medewerkers, waarvan 1 ICT'er, voor 1.200 gebruikers. Het budget is 2,2 miljoen EUR voor 2002. Er vindt geen doorbelasting plaats, alles wordt uit 'overhead' betaald. Dit geeft een beter overzicht van de uitgaven en verhoogt de slagvaardigheid bij financiële transacties.

De afdeling heeft ong. 600 abonnementen op, vooral wetenschappelijk-technische, primaire tijdschriften, bij voorkeur full-text on-line toegankelijk (op dit moment 400). Men onderhandelt scherp met grote uitgeverij als Elsevier, Kluwer, Springer. Het gebruik van on-line tijdschriften wordt 'gemonitord' ten behoeve van een jaarlijkse evaluatie.

De belangrijkste secundaire literatuurbronnen zijn: Web of Science, Web of Patents, Web of Reports (intern bestand met 78.000 eigen rapporten van Unilever wereldwijd), 14 SilverPlatter databases, Esmerk (business informatie) en SwetsScan. Deze bestanden worden zoveel mogelijk ontdebeld en opgenomen in één database die doorzoekbaar is met de search engine van Verity. Vanuit deze database kan direct doorgelinked worden naar de full-text, indien beschikbaar. Daarnaast is er een contract met CAS voor het gebruik van SciFinder (Chemical Abstracts). Gestreefd wordt naar zoveel mogelijk "doe het zelf" eindgebruikerssystemen. De website van de afdeling biedt toegang tot de bibliotheekcatalogus (Adlib) en de database met externe en interne bestanden.

Er wordt geen gebruik gemaakt van PICA voor de documentleverantie (15.000 aanvragen per jaar), maar er is een overeenkomst met Bibliotheek TU Delft voor een zgn. 'one-stop-shop' (8 € per aanvraag). De levering is zoveel mogelijk elektronisch. Het wordt de eindgebruiker zo gemakkelijk mogelijk gemaakt om een aanvraag te plaatsen, direct vanuit de database.

Het hart van de dienstverlening is de zgn. Personal News Service (PNS), een web-based attenderingssysteem dat werkt op basis van de database, die dagelijks wordt geactualiseerd. De interesseprofielen ('personal agents') kunnen door de gebruikers zelf worden aangemaakt. Ook kan daarbij de hulp van een informatiespecialist worden ingeroepen. On-line searches op verzoek worden nog steeds door informatiespecialisten uitgevoerd (in o.a. Dialog, Derwent, Scifinder).

Voor Unilever wereldwijd is een contract afgesloten voor het gebruik van Reference Manager als 'personal database manager'.

Gesprekspartners: Dhr. G.M. Bijster (hoofd Information Resources Centre, Unilever Research), N. Vos en P. Melis (beide BDA).

2.2 Bibliotheek Centraal Plan Bureau Den Haag

De bibliotheek valt onder de afdeling 'Interne Zaken en Beheer' en bestaat uit 2 medewerkers die 100 gebruikers bedienen. Het budget is 100.000 EUR voor 2002. De (weinige) CD-ROMs worden afgeschreven van het IT-budget. Er vindt geen doorbelasting plaats, behalve incidenteel voor bepaalde projecten.

Van in totaal 350 tijdschriftabbonnementen zijn er 65 (waarvan $\pm$ 20 van Elsevier) naast gedrukt ook full-text toegankelijk via het CPB-intranet. In de toekomst zullen er meer tijdschriften full-text komen, maar gedrukte abonnementen moeten blijven 'vanwege de tijdschriftencirculatie, het 'lezen in de trein', problemen met downloaden en voor het archief'. Via Swets/Elsevier heeft CPB alleen toegang tot het lopende en voorgaande jaar, daarvoor niet.

De belangrijkste secundaire bronnen zijn EconLit (via WinSPIRS), voor elke CPB-er toegankelijk via de Windows startknop, Opmaat en Online Contents (PICA), aangeboden via de bibliotheekpagina op intranet. Statline en OECD zijn ook beschikbaar via Intranet, maar worden up-to-date gehouden door de IT-afdeling. Sinds 2001 heeft de bibliotheek Swets als tijdschriftagent (naar tevredenheid). De bibliotheeksite op intranet, die door de IT-afdeling wordt onderhouden, biedt de eigen abonnementen aan via SwetsnetNavigator. De Elsevier tijdschriften zijn alleen via de Elsevier-site toegankelijk. Gebruiksgegevens worden niet bijgehouden.

Er vindt geen gerichte attendering plaats, wel incidenteel, o.a. via het doorsturen van foldermateriaal of publicaties op zicht. Er worden vrijwel geen on-line searches op verzoek gedaan. De meeste CPB-ers zijn vanuit hun studie gewend zelf te zoeken in databestanden. Vanwege de kleine, overzichtelijke, omvang van het CPB zijn er veel persoonlijke contacten en de diensten zijn aan iedereen goed bekend. Er bestaat een Bibliotheekcommissie die tweejaarlijks bijeenkomt met afgevaardigden van elke afdeling (5) voor o.a. een behoefte-inventarisatie.

Gesprekspartners: Mw. G. Janssen (bibliothecaris CPB), M. Speijers en P. Melis (beide BDA).

2.3 Dienst Documentaire Informatie (DDI) VROM

DDI is bij het ministerie VROM een aparte ondersteunende dienst naast de Dienst IT-Beheer en de Facilitaire Dienst. Het zijn zgn. 'gemeenschappelijke' diensten, werkzaam voor geheel VROM. DDI kent drie afdelingen: Informatie- en Kenniscentrum (IKC), Archief Informatiecentrum (AIC) en Informatiebeheer en Bedrijfsvoering (IBB). Er werken ruim 60 medewerkers en het aantal gebruikers wordt geschat op 1.000. Het budget (2002) bedraagt ruim 400.000 EUR voor boeken, tijdschriften, CD-ROMs en on-line databases (o.a. Lexis Nexis) en een onbekend bedrag dat decentraal wordt uitgegeven. DDI is geen voorstander van algehele doorbelasting, vanwege het gevaar van inefficiëntie. Daarom zijn er basisdiensten (worden centraal begroot en betaald), optionele diensten en maatwerk (wordt doorbelast).

Het tijdschriftenpakket (1.200 abonnementen) wordt betrokken via Swets; men streeft wel naar zo veel mogelijk on-line, maar het pakket is van dien aard dat vrijwel uit-

sluitend de gedrukte versie beschikbaar is. Ook bestaat er nog een tijdschriftencirculatie.

Enkele bibliografische bronnen op CD-ROM zijn onder de startknop van Windows beschikbaar (bijv. Ned. en Eur. Regelgeving). Er worden geen aparte web-applicaties aangeboden. Lexis Nexis wordt uitsluitend door informatiespecialisten gebruikt. De dienst doet aan ontsluiting van beleidsrelevante informatie op onderwerpsniveau. De geautomatiseerde catalogus van DDI bevat verwijzingen naar monografieën, tijdschriftartikelen en beleidsrelevante archiefstukken. De catalogus wordt binnenkort via een VROM-breed intranet aangeboden. DDI speelt een faciliterende rol bij ontsluiting van informatie op intranet en het beheer van de zoekmachine, die gebruikt wordt bij het doorzoeken van de catalogus. Het 'content beheer' is in handen van de directie Voorlichting. 18 Informatiespecialisten verlenen de volgende diensten: documenteren, persoonlijke attendering, maken van samenvattingen, themabundels, knipselkranten. DDI heeft nog alle karakteristieken van een traditionele bibliotheek en documentatieafdeling.

Gesprekspartners: A. van der Kooij (dir DDI) en J v. Slobbe (hoofd IKC), beide VROM en J. Ridder en P. Melis, beide BDA.

2.4 Bibliotheek Wageningen Universiteit en Researchcentrum (BWUR)

BWUR valt sinds 2001 onder het Facilitair Bedrijf van de universiteit - waarin ook de ICT-functie is opgenomen - en werkt voor 25 vestigingen in Wageningen, o.a. een aantal DLO instituten (totaal 4.500 wetenschappelijke medewerkers en evenzoveel studenten). Het aantal FTE's bedraagt nu nog 115, waaronder een aantal ICT-ers, over drie jaar moet dat 85 zijn. Het budget (2002) voor boeken, tijdschriften en elektronische informatie-bestanden is 1,8 miljoen EUR centraal plus 0,8 miljoen EUR decentraal. Daarbij moet wel aangetekend worden dat voor een aantal bestanden aanzienlijke, academische, kortingen gelden. Het gebruik van de secundaire bestanden wordt doorbelast naar DLO. Van de tijdschriften zit 75 % in het basispakket en 25 % (specialistische abonnementen) wordt doorbelast op basis van gebruikscijfers.

Ongeveer 40 % van de betaalde abonnementen (3.000-4.000) is fulltext toegankelijk. In principe zijn alle 1.200 Elsevier tijdschriften beschikbaar, maar slechts 300 zijn relevant. Daarvan worden ook de gedrukte edities gehandhaafd. Behalve met Elsevier zijn er ook contracten/onderhandelingen met Kluwer, Springer, Wiley, Oxford en Blackwell. BWUR heeft nog weinig tijdschriften "on-line only". Men is terughoudend met het volledig opzeggen van de gedrukte versies om de volgende redenen: 1) archivering is nog niet goed geregeld 2) de uitgever kan gedurende langere tijd niet on-line beschikbaar zijn en 3) het is vaak niet in het belang van de gebruikers; velen hechten nog aan de print.

De belangrijkste literatuurbronnen zijn: Current Contents Search via WebSPIRS (wordt veel gebruikt); ong. 15 andere WebSPIRS databases (o.a. Medline); Web of Science vanaf 1988 (is duur en wordt minder gebruikt); SciFinder Scholar (Chemical Abstracts). Het aantal on-line searches, uitgevoerd door vakreferenten, wordt steeds minder. Wel wordt veel aandacht besteed aan advisering en het geven van cursussen.

Het zoekgedrag van de eindgebruikers wordt 'gemonitord'. Attendering wordt door de eindgebruikers veelal zelf gedaan.

BWUR besteed veel aandacht aan de 'digitale bibliotheek': de AGRALIN Desktop Library (www.agralin.nl). Er wordt nagedacht over een gestandaardiseerde user interface als laag over alle huidige zoekinterfaces heen (Metalib van Ex Libris is een mogelijkheid).

Endnote is de standaard 'personal database manager'; er is een site licence voor heel Wageningen. Daarnaast wordt nog veel met Cardbox gewerkt.

In 1999 heeft de bibliotheek een omvangrijk gebruikersonderzoek onder 400 onderzoekers van WUR gehouden. Gekozen werd voor mondelinge interviews. Het onderzoek toonde aan dat de informatievoorziening en de ondersteuning goed worden gewaardeerd. De bekendheid met de diensten en producten kan echter verbeterd worden. Wensen van gebruikers zijn: het verder uitbouwen van de elektronische voorzieningen, meer persoonlijke ondersteuning bij attendering op nieuwe bronnen en voldoende budgetten om de collecties in stand te houden.

Gesprekspartners: D. Kaandorp (plv bibliothecaris) en G. Spikman (coördinator collectievorming), beide BWUR en J. Ridder en P. Melis, beide BDA.

2.5 Bibliotheek Centraal Bureau voor de Statistiek

De Bibliotheek van het CBS (16 fte) maakt deel uit van de Programmagroep Informatie en Uitgeverij en heeft een locatie in Voorburg en in Heerlen. In Voorburg heeft men, naast alle CBS-publicaties, de beschikking over de grootste collectie nationale en internationale statistische publicaties in Nederland. Het centrale budget bedraagt 320.000 EUR (2002), waarvan ong. 40 % bestemd is voor tijdschriften. Er wordt niet doorbelast vanwege te grote gecompliceerdheid.

De bibliotheek heeft 200 tijdschriftabonnementen, alleen in gedrukte vorm, omdat er voor CBSers geen internettoegang is, i.v.m. beveiliging CBS-gegevens (bij wet geregeld), dus ook niet voor de bibliotheek. Men streeft naar vermindering van de tijdschriftencirculatie en richt zich meer op gebruikersprofielen t.b.v. attendering.

Omdat er geen internet activiteiten ontplooid kunnen worden, geeft dit grote beperkingen bij het aanbieden van databanken. Via het interne netwerk worden wel CD-ROMs aangeboden. Alle officiële CBS-publicaties zitten in Statline, welke database gratis beschikbaar is op internet; de publicaties bestaan ook apart als PDF (met additieve informatie). EURstat Data Shop is voor CBS gratis raadpleegbaar; tegen betaling kan de bibliotheek CBS ook zoekacties uitvoeren voor derden in EURstat. De online publiekscatalogus is voor de buitenwereld beschikbaar via internet. Het uitgeven van de CBS-publicaties (statistieken) is de andere tak van de Programmagroep Informatie en Uitgeverij.

Gesprekspartners: Mw. M.F. Wijngaarden (programmamanager Informatie) en Drs. R. Vellekoop (programmamanager Uitgeverij), beide CBS en W. ten Have en N. Vos, beide BDA.

2.6 Bibliotheek Ministerie van VWS

Om te komen tot een moderne wijze van informatievoorziening die effectief is voor het Ministerie van VWS, is gekozen voor een benadering waarbij een aantal van de bibliotheekmedewerkers op basis van pilots direct samenwerkt met de interne klanten, de gebruikers. Hiertoe is KICK (Kennis- en InformatieCentrum voor Kennisontsluiting) in het leven geroepen. Middels KICK richt de bibliotheek het Ministerie van VWS zich direct op de behoeften van de gebruikers t.a.v. informatievoorziening. Kennis, informatie en ICT worden gekoppeld op een manier die direct ten dienste staat van het primaire proces.

Enkele voorbeelden van activiteiten van KICK, die steeds tot stand komen in een dialoog met de gebruikers: het maken en onderhouden van een elektronische nieuwsbrief voor een bepaalde directie; het inrichten van een portal; het leveren van een overzicht van de belangrijkste literatuur op een bepaald gebied. Daarnaast blijft de aanbodgestuurde informatievoorziening, middels het beschikbaar stellen van een collectie informatiedragers, wel bestaan. Van deze collectie is slechts een beperkt deel in on-line formaat beschikbaar. De bibliotheek telt op dit moment 13,7 FTE.

Gesprekspartners: Mw. M. Laqueur (programmaleider KICK) en R. Klaverstijn (hoofd bibliotheek), beide Ministerie van VWS en N. Vos, RIVM.

2.7 Gesprek met bibliothecaris Universiteit Utrecht

Gesproken is over een voorstel voor het starten van een pilot met een pay-per-view regeling voor Elsevier tijdschriften, als alternatief voor de kopieën, die nu in het kader van het IBL door o.a. bibliotheek UU worden verstuurd. Deze pilot zou in eerste instantie met een onderzoeksinstituut (het RIVM) en een ziekenhuis in de regio uitgevoerd worden. Utrecht maakt deel uit van het UKB-consortium dat een overeenkomst met Elsevier heeft afgesloten voor 5 jaar: alle Elsevier titels on-line toegankelijk, jaarlijkse prijsstijging gemaximeerd op 5%, bij opzeggen van papieren abonnement wordt 12,5% korting op die specifieke titel gegeven. Het bedrag dat iedere bibliotheek betaalt is gelijk aan het bedrag dat tot dan toe werd betaald (met genoemde aanvullingen).

Verder is afgesproken om te gaan praten over zelf digitaal publiceren. De UBU heeft hiervoor faciliteiten in ontwikkeling waar het RIVM gebruik van zou kunnen maken.

Gesprekspartners: Drs. J.S.M. Savenije (bibliothecaris Univ.Utrecht), J. Ridder en N. Vos, beide BDA.

Bijlage 3: Voorstel voor het vaststellen van een basis / pluspakket uit de diensten van BDA

Verwerving van monografieën (boeken)

De aanschaf van dit type publicaties gaat in vrijwel alle gevallen op instigatie van een onderzoeker. De in de labs geplaatste boeken worden doorbelast bij het desbetreffende laboratorium. Het lijkt de Werkgroep alleszins redelijk dat de sectoren pondspoons-gewijs worden belast voor het deel van de publicaties dat in de bibliotheek wordt geplaatst; dit betrof in 2001 een bedrag van circa €K25. In dit laatste geval gaat het om publicaties die door meerdere labs worden besteld.

Verwerving van seriële publicaties (tijdschriften)

De Werkgroep stelt voor om tijdschriften die door meerdere sectoren zijn gekozen gedurende 5 jaar te beschouwen als de kerncollectie voor het RIVM en uit algemene middelen te financieren; tijdschriften die binnen slechts één sector worden gekozen vallen binnen het pluspakket en komen voor rekening van de betreffende sector. Tijdschriften die in deze periode aanvullend worden aangevraagd door labs worden doorbelast. De jaarlijkse prijsstijgingen (circa 10%) worden aan het budget toegevoegd. In 2007 wordt geëvalueerd of de collectie nog aan de wensen van de onderzoekers beantwoordt. Dit zal mede op basis van gebruikstatistieken plaatsvinden.

Ontsluiting (titelbeschrijven en toekennen van metadata)

Dit is een voorziening die van belang is voor het gehele RIVM: **basispakket**. Ook decentraal geplaatste publicaties worden centraal ontsloten, zodat iedereen kan zien dat een bepaalde publicatie aanwezig is binnen het RIVM.

Eerstelijns gebruikersondersteuning (balie, telefonische informatieverstrekking, uitleenen van boeken, geven van cursussen e.d.)

Dit is een **basisvoorziening**; voor cursussen wordt wel een prijs in rekening gebracht.

IBL (bij andere bibliotheken kopen van fotokopieën van artikelen en lenen van boeken)

Kan worden **doorbelast** aan de sectoren; op lab-niveau doorbelasten is een te zware administratieve belasting.

Toegang bieden tot informatiebronnen (databases)

De Werkgroep stelt voor dat databanken die door ten minste twee Sectoren worden gewenst als basisvoorziening worden aangeboden en uit centrale budgetten worden gefinancierd. Extra databases worden doorbelast aan de sector of aan het lab

Opsporen literatuur (literatuursearches e.d.) *en participatie in projecten* (al dan niet op basis van detachering)

De Werkgroep stelt voor om deze werkzaamheden door te belasten door uren te schrijven op de budgethouders voor wie het werk wordt uitgevoerd.

Archiefbeheer

Mede doordat het onderhouden en bewaren van archieven een wettelijke verplichting is voor het RIVM, beschouwt de Werkgroep dit als een **basisvoorziening**.

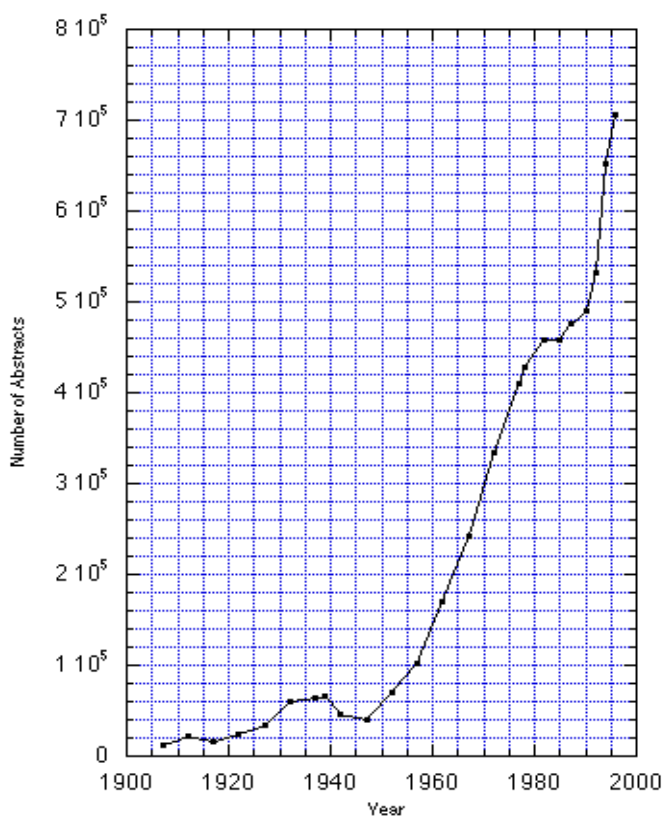
Rapportenregistratie (Het registreren van rapporten en het ondersteunen van auteurs bij de omzetting van de tekst van het onderzoeksverslag in een rapport dat voldoet aan het voorgeschreven, gestandaardiseerde formaat)

Kan worden **doorbelast**: in ieder project kan een stelpost voor het uitgeven van een rapport worden opgenomen.

Bijlage 4: De kosten van wetenschappelijke tijdschriften

The Association of Learned and Professional Society Publishers²⁶, organiseerde op 12 april 2002 een seminar onder de veelzeggende titel: **“We can’t go on like this: the future of journals.”** In de aankondiging stond vermeld: *“Traditional models of journal publishing are unsustainable for the future. Libraries’ purchasing ability is less and less able to keep pace with the output of researchers, and electronic publishing is not delivering the hoped-for cost savings. More radical change will be needed if readers are to continue to have access to research articles, and whether the value which publishers believe they add will continue to have value in the market-place remains to be seen.”* Hiermee is in een notendop het probleem aangegeven waarmee wetenschappelijke onderzoeksinstituten te kampen hebben.

Een niet onbelangrijke factor is de ontwikkeling in de wetenschappelijke output, zoals moge blijken uit onderstaand overzicht van het aantal abstracts dat de afgelopen 90 jaar is geïndexeerd door Chemical Abstracts.²⁷

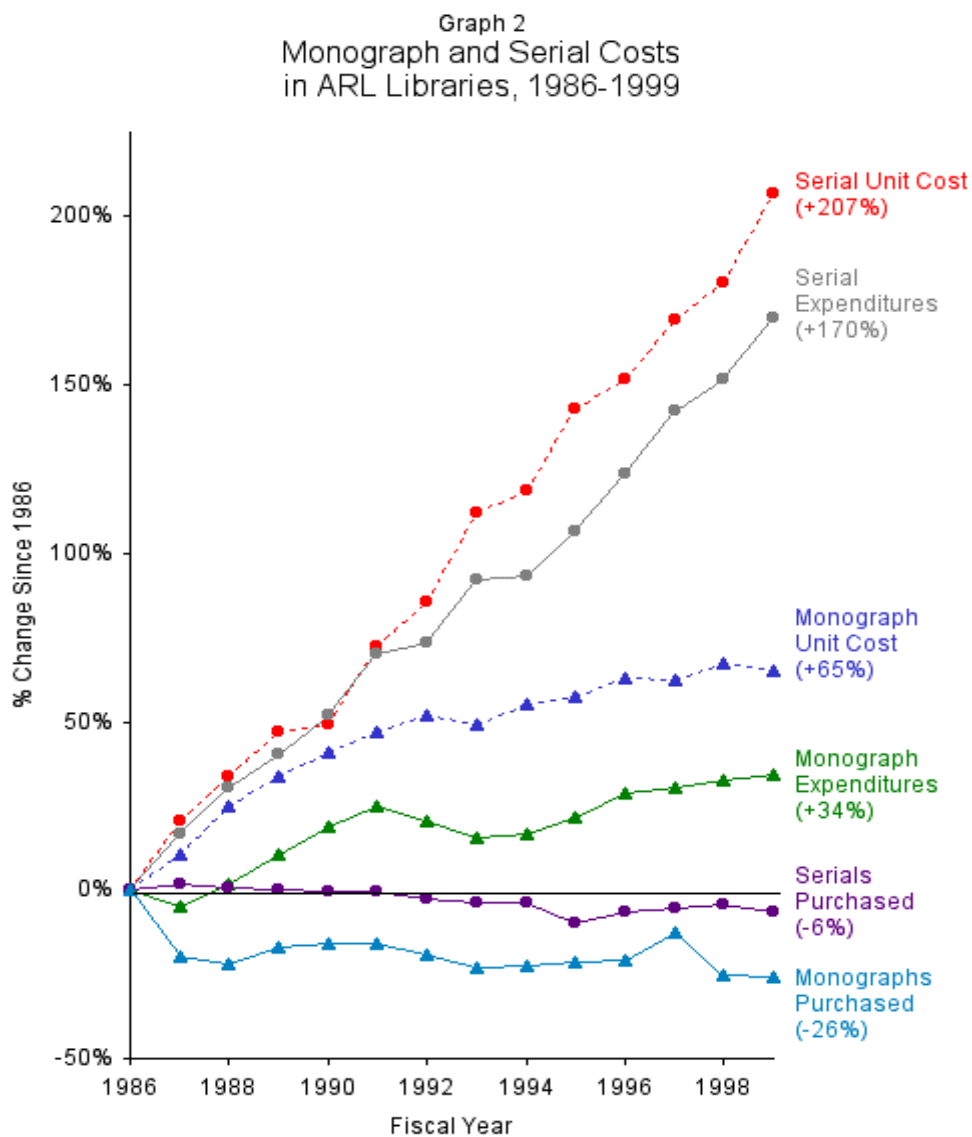

Figuur 4 Aantallen abstracts geciteerd door Chemical Abstract
(Bron Steven.M. Bachrach, 2001)

²⁶ <http://www.alpsp.org/>

²⁷ Steven M. Bachrach, Scientific Journals of the Future, in: The Transition from Paper: Where Are We Going and How Will We Get There?, Edited by R. Stephen Berry and Anne Simon Moffat, 2001, <http://www.amacad.org/publications/trans4.htm>

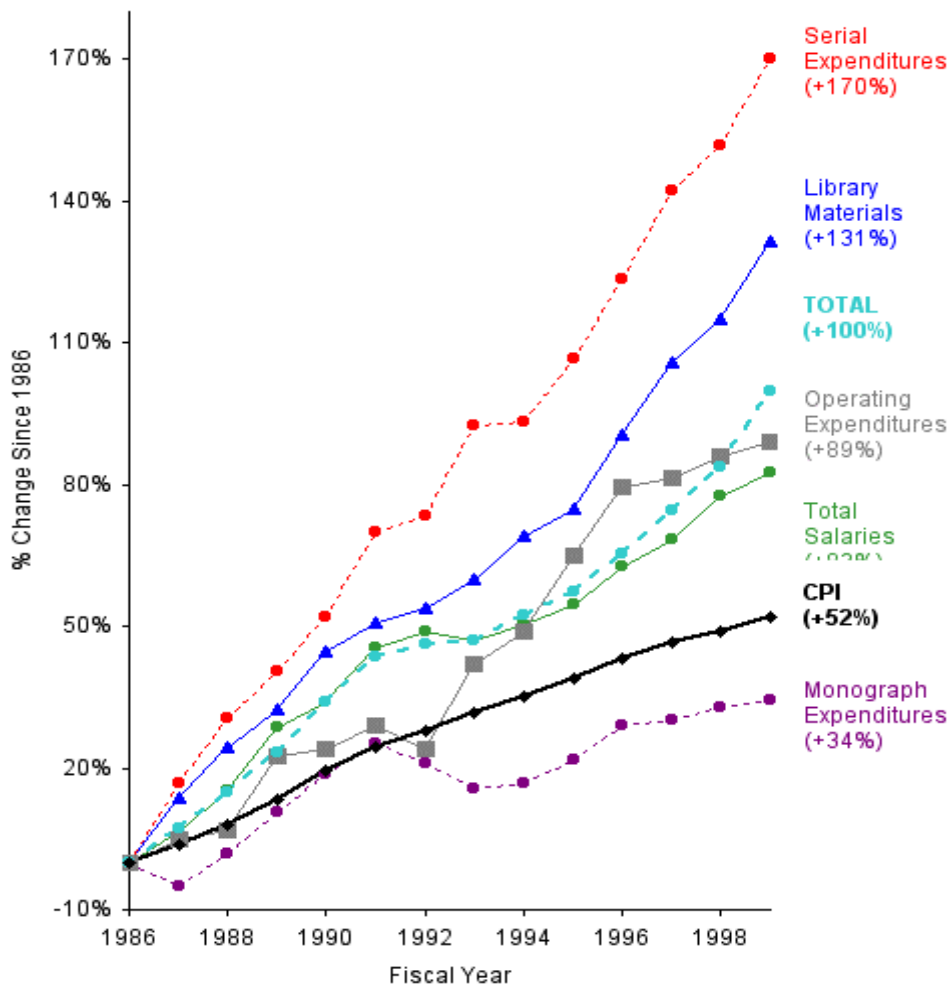
Een goed inzicht in de ontwikkeling van de kosten van tijdschriften wordt gegeven in onderstaande grafieken. Deze zijn samengesteld door de Association of Research Libraries uit de VS.²⁸

Figuur 5 De kosten van tijdschriften in de periode 1986 – 1998
(Bron: website ARL)

²⁸ ARL is a not-for-profit membership organization comprising the leading research libraries in North America. There are currently more than 120 members. <http://www.arl.org/>

Graph 4
Expenditure Trends
in ARL Libraries, 1986-1999

Figuur 6 Hierarchie van kosten per artikel

(Bron: website ARL)

CPI = de algemene prijsindex in de VS.

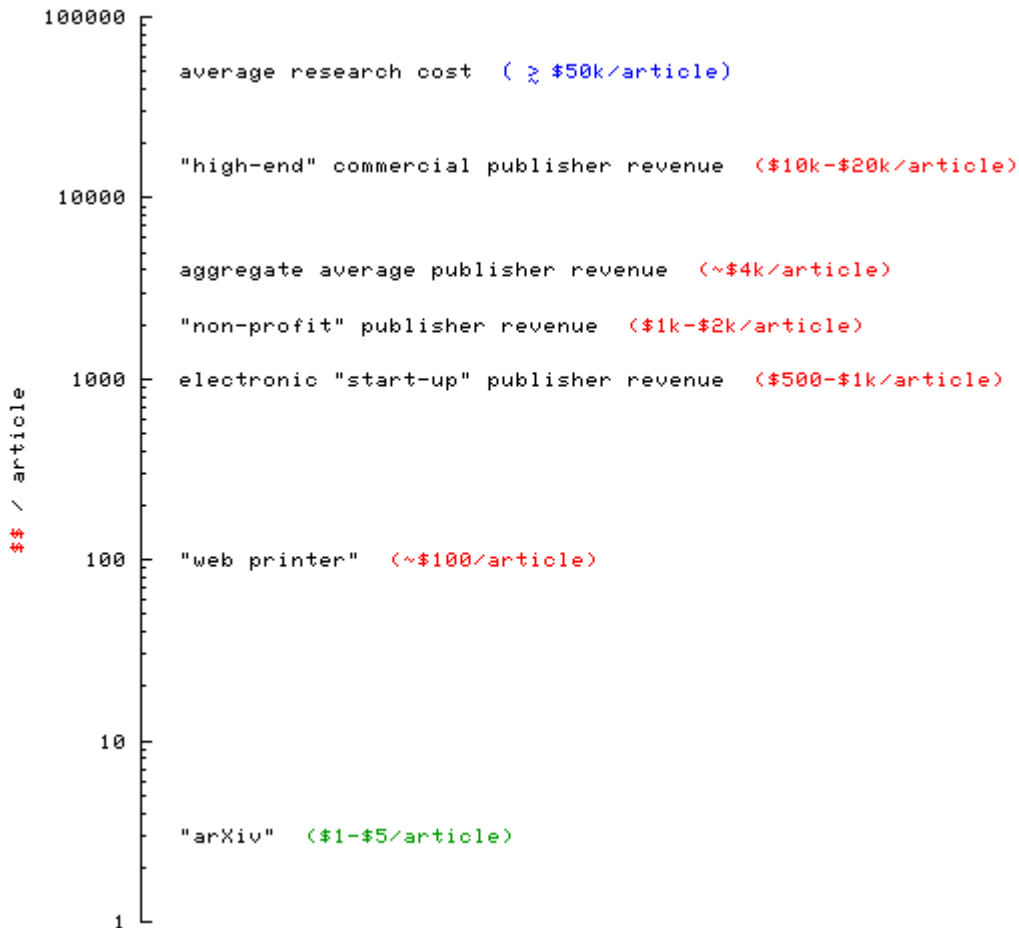
Wat uit bovenstaande grafieken overduidelijk blijkt is de enorme stijging van de prijzen van met name de tijdschriftliteratuur. Als gezegd, de wetenschappelijke productie is sterk gestegen, maar het zijn volgens velen in de bibliotheekwereld toch vooral de winsten van m.n. de commerciële uitgevers die als belangrijkste oorzaak voor de hoge prijzen zijn aan te wijzen.

Ginsparg heeft onderzoek gedaan naar de gemiddelde kosten van onderzoek, die volgens hem gemiddeld circa \$50.000 bedragen.²⁹ Hij geeft daarnaast een schatting van

²⁹ Paul Ginsparg, Creating a global knowledge network, Invited contribution for Conference held at UNESCO HQ, Paris, 19-23 Feb 2001, Second Joint ICSU Press - UNESCO Expert Conference on [Electronic Publishing in Science](#), during session *Responses from the scientific community*, Tue 20 Feb 2001, <http://arxiv.org/blurb/pg01unesco.html>

de **extra** kosten wanneer dit onderzoek als artikel wordt uitgegeven door bijvoorbeeld een commerciële uitgever (circa \$K10 tot \$K20) of door een “non-profit” uitgever, gewoonlijk een wetenschappelijke vereniging (\$K1 tot \$K2). Mark Doyle van de American Physical Society (APS) onderschrijft deze cijfers.³⁰

De conclusie van Ginsparg is dat op zich – dus onafhankelijk van de vraag wie het doet, een commerciële uitgever, een research-instituut etc. - het uitgeven van een artikel gemiddeld circa \$1.000 kost, grotendeels vanwege de overhead.

Figuur 7 Kosten voor het uitgeven van een artikel
(Bron: Paul Ginsparg, 2001)

³⁰ Mark D. Doyle, Electronic journals and The American Physical Society, inleiding gehouden tijdens de “International spring school on the digital library and e-publishing for science and technology”, CERN, Genève, 3-8 maart 2002.

Bijlage 5: Aanbiedingsnota aan Instituutsraad betreffende instelling van de Werkgroep Bibliotheekfunctie, 22 maart 2001

Aanbiedingsnota voor: Instituutsraad		
Bedrijfsvroering: Algemeen		
Wijze van behandeling: Besluitvorming		
datum:	2001-03-22	
kenmerk:	187/01 SBD Ma/ak	
onderwerp:	instelling werkgroep bibliotheekfunctie	
bijlagen:	– c.c.: H.J.G.M.Derks	
vervolg op:	Directieraad en IR 14-02-2001	
auteur:	A.J.M.Kromwijk <i>(altijd invullen)</i>	paraaf auteur:
afgestemd met:	H.J.G.M.Derks (op afroep <i>(indien van toepassing)</i>) beschikbaar	paraaf controller:

Inhoud

Tijdens de Directieraad van 14 februari jl. heeft de Directie besloten om een ad-hoc werkgroepje in te stellen die tot taak krijgt een notitie op te stellen over het te voeren bibliotheekbeleid. Het advies dient te worden uitgebracht aan de Instituutsraad. De instelling van de werkgroep is uitvloeisel van een onlangs gehouden conferentie over de toekomst van de bibliotheekfunctie. Daarbij bleek uit een aantal voordrachten dat de technologische ontwikkelingen substantiele gevolgen zullen hebben voor de bibliotheekfunctie in de komende jaren. Inmiddels is dr.ir.H.J.G.M.Derks bereid gevonden om het voorzitterschap van de werkgroep op zich te nemen.

Nu wordt aan de IR een uitspraak gevraagd over

- de opdracht aan de werkgroep
- de samenstelling van de werkgroep

Overwegingen

Opdracht:

De Instituutsraad verzoekt de werkgroep een advies op te stellen inzake de rol van de afdeling Bibliotheek, Documentatie en Archief (BDA) in de komende 5 jaar met betrekking tot de wetenschappelijke informatievoorziening van het RIVM (van buiten naar binnen).

Meer specifiek wordt de werkgroep gevraagd zich te richten op de volgende punten:

- In kaart brengen van de huidige literatuur-informatiedienstverlening van BDA op het terrein van literatuur-informatie
- Vergelijking met andere vergelijkbare bibliotheken (benchmarking)
- Klanttevredenheid en klantbehoefte(n) van de interne klanten
- Dienstverlening op het terrein van literatuurinformatie die de werkgroep in de komende 5 jaar noodzakelijk acht opdat het RIVM de opdrachtgever(s) met wetenschappelijk onderbouwde kennis kan blijven ondersteunen.
- De werkgroep wordt gevraagd een ideaalbeeld te schetsen van literatuur-

informatiedienstverlening voor een instituut als het RIVM.

- Het zoeken van een breed draagvlak in de organisatie voor het advies.

Als uit de eerste beraadslagingen van het werkgroepje blijkt dat aanpassing van de scope gewenst is, zal hierover terugkoppeling plaatsvinden naar de IR. Dit betreft dan met name de vraag of ook aandacht gegeven zou moeten worden aan de wetenschappelijke informatievoorziening vanuit het RIVM naar de buitenwereld (van binnen naar buiten).

Beoogde samenstelling van de werkgroep:

H.J.G.M.Derks (voorzitter)

H.J.v.d.Donk (S1)

J.Seidell (S2)

H.van Loveren (S3/4)

A.van der Giessen (S5)

P.H.A.M.Melis (BDA)

W.ten Have (BDA)

J.de Ridder (BDA)

Besluitvorming, advies

De IR wordt gevraagd

- in te stemmen met (met eventuele aanpassingen) met de opdracht aan de werkgroep
- in te stemmen met de samenstelling van de werkgroep (de genoemde personen zijn bereid zitting te nemen)
- de werkgroep te verzoeken voor 1 juli een plan van aanpak voor de uitwerking van de opdracht aan de IR voor te leggen

Voorstel verdere afhandeling

Schriftelijke bevestiging van de besluitvorming/opdracht aan de voorzitter van de werkgroep (door SBD).

Bijlage 6: Opdracht van de Instituutsraad aan de Werkgroep Bibliotheekfunctie, 13 april 2001

Aan de voorzitter en leden van de werkgroep Bibliotheekfunctie

Datum:2001-04-13

Ons kenmerk: 093/01 IR Ma/ak

Uw referentie: -

Onderwerp: instelling werkgroep bibliotheekfunctie

Tijdens de Instituutsraad van 28 maart jl. heeft de Instituutsraad de opdracht vastgesteld voor de werkgroep Bibliotheekfunctie.

Opdracht:

De Instituutsraad verzoekt de werkgroep een advies op te stellen inzake de rol van de afdeling Bibliotheek, Documentatie en Archief (BDA) in de komende 5 jaar met betrekking tot de wetenschappelijke informatievoorziening van het RIVM (van buiten naar binnen).

Meer specifiek verzoekt de IR de werkgroep zich te richten op de volgende punten:

- In kaart brengen van de huidige literatuur-informatiedienstverlening van BDA op het terrein van literatuur-informatie
- Vergelijking met andere vergelijkbare bibliotheken (benchmarking)
- Klanttevredenheid en klantbehoefte(n) van de interne klanten
- Dienstverlening op het terrein van literatuurinformatie die de werkgroep in de komende 5 jaar noodzakelijk acht opdat het RIVM de opdrachtgever(s) met wetenschappelijk onderbouwde kennis kan blijven ondersteunen.
- De werkgroep wordt gevraagd een ideaalbeeld te schetsen van literatuur-informatiedienstverlening voor een instituut als het RIVM.
- Het zoeken van een breed draagvlak in de organisatie voor het advies.
- De toegenomen ICT-mogelijkheden.
- De mogelijkheden voor samenwerkingsverbanden met andere bibliotheken ("joint ventures").

Als uit de eerste beraadslagingen van de werkgroep blijkt dat aanpassing van de scope gewenst is, zal hierover terugkoppeling plaatsvinden naar de IR. Dit betreft dan met name de vraag of ook aandacht gegeven zou moeten worden aan de wetenschappelijke informatievoorziening vanuit het RIVM naar de buitenwereld (van binnen naar buiten).

Samenstelling van de werkgroep:

De Instituutsraad heeft ingestemd met de volgende samenstelling van de werkgroep:

H.J.G.M.Derks (voorzitter)

H.J.v.d.Donk (S1)

J.Seidell (S2)

H.van Loveren (S3/4)

A.van der Giessen (S5)

P.H.A.M.Melis (BDA)

W.ten Have (BDA)

en geeft de werkgroep in overweging zonodig ook gebruik te maken van externe expertise.

De Instituutsraad verzoekt de werkgroep voor 1 juli een plan van aanpak ter bespreking aan te bieden.

Gaarne wens ik de werkgroep succes bij haar werkzaamheden.

Het hoofd Strategisch Bureau Directie,

drs.J.M.J.M.Maas

Bijlage 7: Uitnodiging aan de laboratoriumhoofden voor deelname aan interview

Greet Verhage

24-01-02 15:07

To: Henk van de Wiel/RIVM/NL@RIVM, Hans Canton/RIVM/NL@RIVM, Peter de Vrey/RIVM/NL@RIVM, Dirk Ruwaard/RIVM/NL@RIVM, Anton van der Giesen/RIVM/NL@RIVM, Marloes de Bruijn/RIVM/NL@RIVM, Jos van Sonderen/RIVM/NL@RIVM, Loek van Alphen/RIVM/NL@RIVM, Bennie Bloemberg/RIVM/NL@RIVM, J Seidell/RIVM/NL@RIVM, J Meulenbelt/RIVM/NL@RIVM, HJGM Derks/RIVM/NL, MAE Conyn/RIVM/NL@RIVM, Reinier van den Berg/RIVM/NL@RIVM, Bertjan Heij/RIVM/NL@RIVM, Dick van Lith/RIVM/NL@RIVM, Ronald Smetsers/RIVM/NL@RIVM, Coen Beuvery/RIVM/NL@RIVM, A Opperhuizen/RIVM/NL@RIVM, Rainer Stephany/RIVM/NL@RIVM, TG Kimman/RIVM/NL@RIVM, Erik Lebret/RIVM/NL@RIVM, Gerard Loeber/RIVM/NL@RIVM, Jan Kliet/RIVM/NL@RIVM, Ton Bresser/RIVM/NL@RIVM, Rob Maas/RIVM/NL@RIVM, GAM van den Bos/RIVM/NL@RIVM, Hans Konemann/RIVM/NL@RIVM, Janneke Hoekstra/RIVM/NL@RIVM, Piet van Zoonen/RIVM/NL@RIVM, Andre Henken/RIVM/NL@RIVM, Kees van der Zwan/RIVM/NL@RIVM, Guy Berbers/RIVM/NL@RIVM, Hans Marges/RIVM/NL@RIVM, Ben Ale/RIVM/NL@RIVM, cc: BDA bcp, Luuk van den Broeck/RIVM/NL@RIVM, (bcc: Marieke Speijers/RIVM/NL)

Subject: Inventarisatie informatiebehoeften RIVM

Aan alle labhoofden van laboratoria, centra en bureau's

Van traditionele naar digitale bibliotheek : op weg naar een nieuwe informatiedienstverlening

Veranderingen in het RIVM en de sterke ontwikkelingen in de informatie- en communicatietechnologie roepen om een metamorfose van de huidige bibliotheekfunctie. Een snelle ombouw van deze functie is van strategisch belang voor het instituut en zijn medewerkers. Het inhoudelijke RIVM werk moet immers adequaat met de modernste middelen ondersteund kunnen worden. Door de Instituutsraad is daarom een werkgroep "bibliotheekfunctie" in het leven geroepen die een advies zal uitbrengen over de informatiedienstverlening in de (zeer) nabije toekomst. In deze werkgroep zijn alle sectoren, ITS en de bibliotheek op managementniveau vertegenwoordigd.

Een belangrijk doel van de werkgroep is te onderzoeken aan welke informatiediensten, die het primaire inhoudelijke werk van het RIVM ondersteunen, in de (nabije) toekomst behoefte is. Hiervoor is inbreng uit alle laboratoria, centra en bureau's van cruciaal belang. We willen dan ook graag jullie ideeën vernemen via interviews die we de komende weken met de laboratoria gaan houden. Interviewteams, bestaande uit vertegenwoordigers uit de sectoren* en medewerkers van BDA zullen langskomen om jullie stem te horen. Dit zal gebeuren in compacte sessies van kleine groepen van gelijksoortige laboratoria.

We doen hierbij het verzoek, hieraan voorafgaand, in jullie laboratorium tot een *gezamenlijke visie*, voor zover mogelijk, te komen, bijvoorbeeld door de hieronder genoemde discussiepunten tijdens een laboratorium- of stafoverleg ter sprake te brengen. Door een goede voorbereiding en actief mee te denken over de (te voorziene) behoefte en met name de vernieuwende aspecten zullen de interviews efficiënter en effectiever kunnen verlopen. Treed daarbij gepast buiten je eigen (denk)oevers.

Tevens vragen we om de namen te noemen van *1 à 2 personen* die de visie van het laboratorium tijdens het interview kunnen en willen uitdragen. Rond **8 februari 2002** nemen wij hierover telefonisch contact met u op.

Discussiepunten

- Waaraan is behoefte?
  - de traditionele bibliotheek met een collectie tijdschriften, boeken, rapporten, naslagwerken die naar wens te bezoeken is, of:
  - alleen een digitale bibliotheek die via Intranet te raadplegen is vanaf de werkplek.
- Welke bibliotheekdiensten zijn op dit moment en in de toekomst cruciaal voor uw laboratorium?
- Welke diensten kan de bibliotheek het beste centraal uitvoeren en welke diensten kunnen de laboratoria zelf (decentraal) uitvoeren?(bijvoorbeeld een eigen labbibliotheek, centraal beheer van digitale bestanden of documenten)
- Wat kan de betekenis van de bibliotheek zijn voor het toekomstig Nederlands vaccin-instituut?
- Zijn er speciale wensen voor bepaalde typen van laboratoria, o.a. planbureau's (MNV) en advies-labs (CSR) voor bijvoorbeeld het toegankelijk maken van relevante maatschappelijke naast wetenschappelijke informatie?
- Heeft het laboratorium ondersteuning van de bibliotheek nodig bij het verspreiden van informatie binnen het RIVM en naar buiten? (o.a. coördinatie Intranet en Internet, kennismanagement, ondersteuning bij elektronisch publiceren)
- Zijn gedrukte tijdschriften nog nodig? De bibliotheek kan alleen on-line abonnementen aangaan of zelfs helemaal geen abonnementen; Internet biedt toch veel inhoudsopgaven en elk artikel is, tegen betaling, te bestellen.
- Moet de BDA-website uitgroeien tot één portaal voor alle literatuurbronnen, databases en bibliotheekdiensten?
- Zijn jullie bereid mee te betalen aan nieuwe, dure (literatuur)bestanden, bijvoorbeeld de citatie-index Web of Science?
- Heeft jullie laboratorium behoefte aan een geheel automatisch verzorgde attenderingsdienst op maat per project of zelfs persoonlijk?

Aanleiding Werkgroep Bibliotheekfunctie

Stormachtige ontwikkelingen in de informatie- en communicatietechnologie leiden tot nieuwe mogelijkheden. Er is sprake van een razendsnelle verschuiving van papieren naar digitale informatie uitwisseling. Dit raakt zaken zoals de "digitale bibliotheek", het (zelf) elektronisch publiceren, de balans tussen literatuur in het private of het publieke domein, het gebruik van Internet en Intranet en zeker ook kennismanagement, een onderwerp dat recent binnen het RIVM flink opgang maakt.

Daarnaast moet ook de bibliotheek inspelen op de veranderende kerntaken van het RIVM. Naast de van oudsher al aanwezige ontwikkeling en toepassing van kennis is in het afgelopen decennium duidelijk de kerntaak kennisintegratie tot wasdom gekomen voor de ondersteuning van het maatschappelijk beleid. Enerzijds behelst die kennisintegratie actieve(re) vergaring, combinatie en interpretatie van, naast wetenschappelijke, ook relevante maatschappelijke informatie. Anderzijds gaat het om actieve(re), snellere en doelgerichte(re) verspreiding van informatie vanuit het RIVM naar diverse geledingen: politiek, beleid, wetenschap en maatschappij.

Deze ontwikkelingen vragen om een spoedige herbezinning en modernisering van het takenpakket van de bibliotheek. De genoemde werkgroep houdt zich bezig met het meten van de klantbehoefte, het inventariseren van mogelijkheden en ontwikkelingen op ICT-gebied en de eventuele samenwerking met andere bibliotheken. Vanzelfsprekend raakt een dergelijke analyse ook de relatie met verwant werk in andere centrale diensten (zoals ITS en VPR) en in de sectoren (zoals internet- en intranetredacties) en de vaststelling van wat efficiënter centraal en wat decentraal kan worden uitgevoerd.

Kortom: het gaat om de optimale ondersteuning van jullie eigen inhoudelijke werk. De informatie dienstverleningsfunctie voor de komende 5-10 jaar staat op het spel!

Bij voorbaat hartelijk dank voor uw medewerking.

Hoogachtend,

H.J.G.M. Derks
voorzitter Werkgroep Bibliotheekfunctie

overige leden:

C. Beuvery, J. Seidell, H. van Loveren, A. van der Giessen, mw. G. Janssen, H. Janssen, B. de Haan, N. Vos, P. Melis, W. ten Have en mw. M. Speijers (secretariaat)

* namen interviewers: W. Luytjes (sector 1), mw. A. Ravelli (sector 2), A. Havelaar (sector 3), F. Cassee (sector 4) en B. de Haan (sector 5)

Bijlage 8: Interviewscript

Introductie (max. 5 min. aan besteden) door BDA-voorzitter

Huidige taken (± 20 min. aan besteden)

1. Noem de diensten en produkten van de bibliotheek die voor uw 'lab' op dit moment cruciaal zijn.
Notulist vinkt de spontaan genoemde reacties af in onderstaande tabel per lab.
Interviewer vraagt of de niet genoemde diensten in onderstaande tabel ook gebruikt worden.

• Gebruik collectie boeken, tijdschriften, rapporten, dissertaties, naslagwerken in de centrale bibliotheek			
• Gebruik 'depôts' of afdelingsbibliotheek			
• Documentleverantie: aanvragen van artikelen en uitlening van publicaties uit eigen collectie en collectie andere bibliotheken			
• Informatieverstrekking via balie, telefoon en e-mail			
• Gebruik BDA-websites, o.a. catalogus, webwijzer			
• Centraal aanbod van literatuur en gegevensbestanden, met name Current Contents ³¹ en Medline <i>(toegang vanaf eigen werkplek via de Novell Application Launcher (NAL): Start(knop), Bibliotheekapplicaties)</i>			
• Advisering, ondersteuning en instructie/cursussen bij literaturopslag, literatuur zoeken en maken van zoekprofielen			
• on-line opsporen literatuur op verzoek			
• attendering door informatiespecialisten			
• papieren attendering (bulletin tijdschriften niet opgenomen in Current Contents)			
• voorlichtingsbijeenkomsten voor labs			
• periodieke nieuwsbrief			

Ontwikkeling huidige taken (± 20 min. aan besteden)

Tijdschriftabonnementen

2. Wat heeft de voorkeur:
  - een vast tijdschriftenpakket alleen on-line abonnementen
  - een vast tijdschriftpakket gedrukt+on-line abonnementen of:
  - helemaal geen tijdschriftabonnementen, maar 'pay-per-view' (: betalen per artikel via Internet) aanvullend met documentleverantie (: aanvragen van kopieën van artikelen bij andere bibliotheken).*(Voor-/nadelen: archieven op Internet nog beperkt.)*
3. Is elektronische levering van aangevraagde tijdschriftartikelen gewenst?
4. Een antwoord op de vraag 'Hoe ziet jullie kerncollectie van tijdschriften eruit?' geeft de werkgroep zeer belangrijke informatie, maar is niet hier te beantwoorden. We vragen om jullie kerncollectie aan te geven in deze lijst *(BDA-voorzitter geeft lijst en meer toelichting.)*

Verwijzende (literatuur)bronnen en andere gegevensbestanden

5. Welke bronnen/bestanden worden gebruikt door uw 'lab'?
Bijvoorbeeld Current Contents, Medline, PubMed, Picarta.
6. Moeten bronnen/bestanden gehandhaafd worden ten koste van tijdschriftabonnementen?

³¹ Current Contents (CC) Search is een database die verwijst naar artikelen uit zo'n 7000 algemeen wetenschappelijke tijdschriften en met name bedoeld om literatuur op een vakgebied bij te houden.

7. Is er behoefte aan Web of Science (: citatie-index³²)?
Zo ja, naast of in plaats van Current Contents?
8. Is het doorlinken naar full-text artikelen (op Internetsites van tijdschriften) vanuit verwijzende bronnen (bijv. Medline / PubMed, Current Contents) gewenst?
N.B. Alleen mogelijk mits abonnement aanwezig.

Bibliotheek algemeen

9. Waaraan is behoefte?
  - een fysieke bibliotheek met een collectie tijdschriften, boeken, rapporten, naslagwerken in combinatie met een virtuele bibliotheek die te raadplegen is vanaf de werkplek, of:
  - alleen een virtuele bibliotheek.
10. Heeft uw 'lab' behoefte aan het behouden van een archief van oude jaargangen van tijdschriften op papier?
Een on-line abonnement op een tijdschrift geeft geen garantie voor toegang tot oude jaargangen.
11. - Heeft uw 'lab' behoefte aan toegang tot alle bibliotheekdiensten via één portaal (BDA Website)?
Inclusief de NAL bibliotheekapplicaties (via de Startknop).
  - Is de BDA-website goed te vinden?

Attendering

12. Welke attenderingsvorm, vanaf de eigen werkplek te raadplegen, wordt in uw 'lab' gebruikt?
  - op onderwerp, dit is gerichte attendering o.b.v. zoekprofielen en / of
  - op nieuwe afleveringen van tijdschriften?
13. Is er behoefte aan advisering door de bibliotheek over en hulp bij attenderingen die jullie zelf regelen?
14. Is het verzorgen van automatische attenderingen via e-mail door de informatiespecialisten van de bibliotheek gewenst?
(geheel uitbesteden aan de bibliotheek, behalve overleg over het zoekprofiel)
Bijvoorbeeld per afdeling, project of persoonlijk?

Nieuwe taken (± 40 min. aan besteden)

15. Is het gewenst dat de bibliotheek andere dan wetenschappelijke informatie uit literatuur toegankelijk maakt, bijvoorbeeld statistische gegevens?
Deze vraag is vooral bedoeld voor planbureau's zoals MNV en advieslabs zoals CSR.
16. Is er behoefte aan het uitbreiden van de bibliotheekcatalogus met inhoudsopgaven van bijv. congresverslagen en belangrijke naslagwerken?
17. Wat bestelt het 'lab' aan o.a. rapporten, artikelen (pay-per-view?), tijdschriften, databases buiten de bibliotheek om?
18. Beschikt het 'lab' over, met name, digitale versies van boeken, rapporten of databases die ook RIVM-breed door de bibliotheek *centraal* beschikbaar gesteld kunnen worden?
(Voor-/nadelen: beschikbaar voor heel het RIVM, centraal beheer, duidelijke structuur, back-ups verzekerd, dubbel werk voorkomen)
19. – Wordt in jullie 'lab' Procite, Referende Manager of Endnote (: persoonlijke databases om literatuurgegevens in op te slaan) gebruikt?
– Zo ja, vinden jullie het centraal beheren van de instituutsllicentie voor Procite / Reference Manager / Endnote een taak voor de bibliotheek?

---

³² Web of Science of een citatie-index is een hulpmiddel bij literatuuronderzoek. Een groot voordeel van een citatie-index is dat uitgaande van een bepaalde publikatie, alle nieuwere artikelen gesignaleerd kunnen worden waarin deze publikatie één of meerdere keren wordt aangehaald/geciteerd.

20. – Moet kennismanagement centraal in het RIVM worden aangepakt?
– Wat zou de rol van de bibliotheek hierbij op centraal niveau kunnen zijn?

21. *Alleen voor sector 1*: Wat kan de betekenis van de bibliotheek zijn voor het toekomstige Nederlandse vaccininstituut?

Inbreng eigen ideeën (laatste 10 min. van het interview)

Bijlage 9: De leden van de Werkgroep Bibliotheekfunctie

Initiële samenstelling van de Werkgroep Bibliotheekfunctie

Dr. ir. H.J.G.M. Derks (LGO, Sector 3/4)
Dr. H.J. van de Donk (Sector 1)
Dr. ir. J.C. Seidell (Sector 2)
Dr. H. van Loveren (LPI, Sector 3/4)
Drs. A. van der Giessen (CIM, Sector 5)
Drs. P.H.A.M. Melis (BDA)
Dhr. W. ten Have (BDA)
Mw. drs. M.A. Speijers (BDA-secretariaat)

Samenstelling van de Werkgroep Bibliotheekfunctie ten tijde van het gereedkomen van het rapport

Dr. ir. H.J.G.M. Derks (LGO, Sector VGZ)
Dr. E.C. Beuvery (LPO, Sector NVI)
Dr. H. van Loveren (LPI, Sector VCV)
Dr. C.D. Mulder (ECO, Sector MEV)
Drs. A. van der Giessen (CIM, Sector MNP)
Mw. drs. ing. G.A. Janssen/H. Janssen (ITS)
Ir. B.J. de Haan (LBG, FLITS)
Drs. N.C.C. Vos (BDA)
Drs. P.H.A.M. Melis (BDA)
Dhr. W. ten Have (BDA)
Mw. drs. M.A. Speijers (BDA-secretariaat)

Bijlage 10: Plan van Aanpak Werkgroep Bibliotheekfunctie, 14 juli 2001

- 1. Aanleiding**
  - 2. Verslag van activiteiten tot nu toe**
  - 3. Uitvoering van de opdracht**
  - 4. Tijds- en kostenaspecten**
-

1. Aanleiding

Op 30 januari 2001 heeft, onder voorzitterschap van Elzinga, een interne conferentie plaatsgevonden over de toekomst van de bibliotheekfunctie. Aanleiding waren de bestaande budgettaire beperkingen bij de bibliotheek en de steeds verdergaande annuleringen van tijdschriftabbonnementen zonder aanvaardbare alternatieven. Uit een aantal voordrachten bleek dat de technologische ontwikkelingen substantiële gevolgen zullen hebben voor de bibliotheekfunctie in de komende jaren. De directie concludeert dat de bibliotheek een achterstand heeft ten opzichte van de ontwikkelingen bij de universiteiten en de industrie. De directie is ook van mening dat de bibliotheekfunctie van toenemend strategisch belang is voor het RIVM.

Als vervolg op de hierboven genoemde conferentie heeft de Instituutsraad opdracht gegeven tot instelling van een ad-hoc werkgroep, bestaande uit een aantal labhoofden en enkele BDA-medewerkers, met het verzoek een advies op te stellen over de rol van de afdeling BDA bij de wetenschappelijke informatievoorziening van het RIVM in de komende vijf jaar. In een Plan van Aanpak dient te worden aangegeven hoe de werkgroep tot het advies wil komen.

2. Verslag van activiteiten tot nu toe

De werkgroep staat onder voorzitterschap van H. Derks; voor de sectoren hebben zitting H. v.d. Donk (S1), J. Seidell (S2), H. van Loveren (S3/4) en A. v.d. Giessen (S5); W. t. Have, P. Melis en M. Speijers (secretariaat) zijn de vertegenwoordigers van BDA. De kernthema's van de opdracht zijn: het in kaart brengen van de huidige en in de toekomst gewenste literatuurinformatiedienstverlening van BDA en de mogelijkheden van de ICT in dat kader, de tevredenheid en de behoeften van de RIVM klanten, vergelijking (benchmarking) en eventuele samenwerking met andere bibliotheken (opdrachtbrief 093/01 IR Ma/ak van 13 april 2001). Na vaststelling van de opdracht is via het verslag van de IR van 18 april 2001 aan de werkgroep gevraagd te adviseren over de positionering van BDA in het instituut. Daarenboven is de werkgroep zelf van mening dat het nuttig is ook aandacht te besteden aan de rol van BDA bij de wetenschappelijke presentatie van het RIVM op het internet en over een grotere betrokkenheid bij de interne communicatie van het RIVM (bijv. coördinatie en inhoudelijke ontsluiting van intranet).

De werkgroep is driemaal bijeen geweest. De verschillende onderdelen waaruit de opdracht van de IR bestaat werden in drie kerngroepen aan een nadere analyse onderworpen. Vastgesteld is welke informatie moet worden gegenereerd, op welke manier, in hoeveel tijd en tegen welke prijs (zodanig met ondersteuning van buitenaf). Afgesproken is dat alleen naar de literatuurinformatiefunctie van BDA wordt gekeken en niet naar de archieffunctie. De resultaten van de analyse worden in de volgende twee hoofdstukken beschreven.

3. Uitvoering van de opdracht

De conclusies van de drie kerngroepen zijn hieronder in een zevental punten samengevat:

1. Klanttevredenheid

Klanttevredenheid - met name m.b.t. de diensten op het gebied van documentleverantie, rapportenregistratie, literatuurrecherche en rapportleverantie - is recent reeds voldoende onderzocht. De conclusie was dat de klanten tevreden zijn (zie *Klanttevredenheids-onderzoek BDA 2000* en *Kwaliteitsonderzoek via ServQual-methode 1996*).

2. Klantbehoefte

Het voorstel is om de klantbehoefte te peilen door per lab een tweetal afgevaardigden in te schakelen en deze in groepjes van vier (dus 2 labs per keer) te interviewen door telkens één van de leden van de werkgroep*. De combinatie van 2 labs zal zo worden gekozen dat kruisbestuiving kan ontstaan en daardoor verschillende inzichten naar boven kunnen komen. Hetzelfde geldt voor de keuze van de afgevaardigden. Uiteraard is dit aan de labs, maar verzocht zal worden om personen voor te stellen die in ieder geval zelf actief met literatuur omgaan en de wensen en ideeën binnen hun lab kennen. Dat zou kunnen gebeuren door een en ander per lab op stafniveau aan de orde te stellen, zo mogelijk i.a.v. een werkgroeplid.

Het doel is vooral open vragen te stellen en de gedachten te stimuleren met het aanreiken van enkele reeds zichtbare ontwikkelingen, zoals:

- beschikbaarheid van full-text publikaties via Internet/BDA website;
- persoonlijke attendering op maat (continu, niet eenmalig);
- zelf elektronisch publiceren, met peer review, door een zelf met collega-instituten ingestelde 'editorial board';
- linken (kunnen doorklikken) in elektronische bibliografische bronnen, zoals Medline en Current Contents, naar full-text artikelen;
- ondersteuning door BDA om verder zelfstandig lokaal te kunnen werken.

De bij punt 3 genoemde inventarisatie zou in deze interviews meegenomen moeten worden.

Naast deze open vragen zal bij de afgevaardigden worden geïnventariseerd in welke mate op dit moment al gebruik gemaakt wordt van de digitale diensten van de bibliotheek (zoals BDA Website, Winspurs en Bibliotheek Applicaties).

---

* De werkgroep zal in de uitvoeringsfase zodanig worden versterkt of qua samenstelling worden aangepast.

3. Ontwikkelingen op ICT gebied

Het uitgangspunt is dat over 5 jaar de 'virtuele' bibliotheek voor een groot deel gerealiseerd dient te zijn, waarbij de gewenste literatuur zoveel mogelijk full-text wordt aangeboden, het liefst via één portaal. Daartoe dienen de volgende stappen te worden genomen:

- Inventariseren van de huidige mogelijkheden en ontwikkelingen op ICT-gebied i.h.k. van de informatiedienstverlening (o.a. op basis van het aanbod bij vergelijkbare bibliotheken, zie ook punt 5), met een inschatting van waar deze ontwikkelingen toe leiden en de termijn waarop ze gerealiseerd zullen worden. Daarbij verdienen de volgende punten speciale aandacht:
  - vaststellen van het (full-text) tijdschriftenpakket voor het RIVM, op basis van behoeften en prioritering van de laboratoria; de kosten per tijdschrift zullen hierbij voor de afdelingen inzichtelijk worden gemaakt;
  - vaststellen welke secundaire literatuurbronnen voor het RIVM het meest wenselijk zijn;
  - (door ITS) laten ontwikkelen van methoden om het gebruik van elektronische tijdschriften/literatuurbronnen te kunnen meten;
  - mogelijkheid tot doorlinken naar full-text tijdschriften vanuit secundaire bronnen
  - inventariseren welk type informatie (anders dan tijdschriftliteratuur) 'planbureau-functie-achtige afdelingen' nodig hebben en vaststellen van de rol van BDA hierbij;
  - inventariseren welke informatie 'planbureau-functie-achtige afdelingen' beschikbaar willen stellen en de rol die BDA daarbij kan spelen;
  - onderzoeken van mogelijkheden voor persoonlijke attendering per email;
  - definiëren wat de rol is van BDA bij het informatieaanbod van extern-naar-intern, van intern-naar-extern, en intern; afbakenen van de taakverdeling tussen BDA, VPR en de sectoren (o.a. webredacties);
  - vaststellen of en in welke mate in de toekomst gebruik gemaakt kan worden van vrij toegankelijke bronnen van die informatie op internet, waarvoor nu een forse prijs aan de uitgevers betaald moet worden.

Deze inventarisatie kan het beste meegenomen worden bij het vaststellen van de klantbehoefte (zie punt 2). Speciale aandacht verdient ook de samenhang met de "kennismanagement discussie" die in de RIVM-stuurgroep ICT en binnenkort in de IR wordt gevoerd.

- Aangeven van de meerwaarde van het nieuw gebodene t.o.v. de huidige mogelijkheden van BDA, zowel gezien vanuit de individuele gebruikers als voor het instituut als geheel.

- Vaststellen wat de consequenties zijn voor het dienstenpakket van BDA in de nabije toekomst (incl. diensten die kunnen worden afgebouwd) en inschatten wat nodig is om een toekomstig dienstenpakket te realiseren:

- middelen (softwarepakketten, apparatuur, etc.);
- personeel (benodigde expertise, omscholing);
- ondersteuning (bv. door ITS);
- organisatie (relatie VPR-BDA-sectoren);
- transitieperiode (gefaseerde overgang naar nieuw dienstenpakket, inclusief voorlichtingscampagne).

4. Elektronisch publiceren op internet (disseminatie eigen werk)

Het doel is eindresultaten, conclusies, maar ook primaire onderzoeksresultaten beschikbaar te stellen op intranet, zo mogelijk ook op internet. Deze informatie dient via 'gelikte' toegangsschermen en verschillende routes (organisatie, inhoud, beleid) benaderbaar te zijn. De informatie zal altijd via VPR of onderzoekers naar extern gaan, BDA ondersteunt hierin. Noodzakelijke acties die moeten worden genomen zijn:

- besluit van de IR om primaire gegevens op internet te kunnen zetten;
- uitzoeken of dit auteursrechtelijk mag;
- vaststellen wat de consequenties zijn voor BDA.

5. Vergelijking en eventuele samenwerking met andere bibliotheken

Voordat een benchmarking met vergelijkbare bibliotheken kan worden uitgevoerd - teneinde de capaciteit/middelen, efficiency en het voldoende 'bij de tijd' zijn van BDA te kunnen evalueren - dienen de volgende stappen te worden ondernomen:

- Vaststellen welke producten en diensten van BDA in aanmerking komen voor een benchmarking, op een aggregatieniveau dat geschikt is voor vergelijking met andere bibliotheken. Daarbij moeten ook gewijzigde of nieuwe producten/diensten van BDA, die kunnen voortvloeien uit ICT-innovatie (zie punt 3), betrokken worden. Kosten, waardering door RIVM-gebruikers en geschiktheid voor eventuele uitvoering in samenwerking met anderen moeten per product/dienst globaal worden ingeschat.

- Identificeren van voor vergelijking in aanmerking komende wetenschappelijke en/of speciale (instituuets-, bedrijfs-) bibliotheken en vragen of deze mee willen doen. Te denken valt aan de universiteitsbibliotheken van Wageningen en Utrecht en de bibliotheken van het SCP, CBS en CPB.

- Informatie vergaren bij de geselecteerde bibliotheken over hun productenpakket en - zo mogelijk - de performance daarvan (bijv. via interviews). Om medewerking te verkrijgen zal mogelijk van criteria met een beperkte onderlinge vergelijkbaarheid gebruik moeten worden gemaakt.

- Onderzoeken of er mogelijkheden zijn tot aansluiting bij reeds bestaande bibliotheekconsortia (bijv. op het gebied van gemeenschappelijke inkoop van elektronische informatieproducten, met name databases en on-line tijdschriften).

- Evalueren van de gegevens. Als resultaat wordt verwacht een inschatting van de performance versus de kosten voor die (toekomstige) producten waarvoor adequaat vergelijkingsmateriaal aanwezig is. Uit de contacten zal blijken of en zo ja welke samenwerking met andere bibliotheken zinvol en mogelijk is en of dit tot een potentiële kostenreductie kan leiden.

6. Positionering van BDA

Nagegaan zal worden wat de organisatorische omgeving is waarin het potentieel van BDA optimaal wordt benut en zich het beste in de gewenste richting kan ontwikkelen. Dit gebeurt op basis van de hierboven beschreven taak/product-analyse en in samenhang met ontwikkelde inzichten ten aanzien van de (mogelijke) rol van BDA bij het management van interne en intern-naar-externe informatiestromen (zie punt 3). Te verwachten valt dat daarbij vooral het contrast administratieve taken (o.a. inkoop en verkoop) versus wetenschappelijk informatiemanagement en -dienstverlening naar

voren zal komen. Niet uit te sluiten is dat een optimale positionering van BDA organisatorische veranderingen voor andere RIVM-afdelingen impliceert.

7. Draagvlak voor het advies van de werkgroep

Een zo groot mogelijk draagvlak voor de activiteiten van de werkgroep wordt o.a. gerealiseerd door de contacten die ontstaan tijdens de peiling van de klantbehoefte (zie punt 2). Verder moet worden zorggedragen voor heldere (tussen)rapportage(s), via kanalen als Directinfo Online, Medium en Bibliotheek Nieuws.

4. Tijds- en kostenaspecten

In de onderstaande tabel is een poging gedaan om de werklast, de doorlooptijd en de kostenposten, die met de uitvoering van dit plan van aanpak gemoeid zijn, in kaart te brengen. De activiteiten die genoemd worden in de eerste kolom zijn uitgebreid besproken in hoofdstuk 3.

Tabel 2 Overzicht van werklast, doorlooptijd en kostenposten

Activiteiten	Uitvoering door	Werklast (mensweken)	Doorlooptijd	Kostenposten
1. Meten van klanttevredenheid.	n.v.t.	-	-	
2. Meten van klantbehoefte	werkgroepleden (evt advisering door derden, bijv. H. Voorbij)	1 ?	4 weken in 2001	 ?
3. Bepalen van de effecten die ICT-ontwikkelingen hebben op informatiedienstverlening	BDA* sectoren (evt advisering door derden)	8 1 ?	sept 2001- maart 2002	vervanging: fl.25.000 ?
4. Elektronisch publiceren op internet	BDA sectoren	? ?	op langere termijn	
5. Vergelijking en eventuele samenwerking met andere bibliotheken	BDA*	8	sept 2001- maart 2002	vervanging: fl.25.000
6. Bepalen van positionering van BDA	werkgroepleden	0,5	afronden vóór eind dec 2001	
7. Draagvlak creëren voor het advies van de werkgroep	werkgroepleden	0,5	sept 2001- maart 2002	
Totaal		23 + ?		fl 50.000 + ?

* Deze activiteiten zullen moeten worden uitbesteed, indien geen adequate vervanging mogelijk is.

Bijlage 11: Tussentijds advies over de organisatorische inbedding van BDA, 5 maart 2002

Aan:

Luuk van den Broeck

Douwe Schuhmacher

Gabrielle Jansen

De werkgroep Bibliotheekbeleid heeft, na reeks van beraadslagingen waarin de toekomstige positionering van de BDA in relatie met de verwachte ontwikkelingen in het takenpakket aan de orde is gekomen, op 270202 de in het recente heideberaad van afdelingshoofden van BVC geopperde alternatieven voor die positionering besproken. Om de huidige reorganisatie van BVC niet langer dan noodzakelijk op te houden heeft de werkgroep besloten om nog voor haar formele eindrapportage op dit punt haar mening naar buiten te brengen.

De werkgroep is van mening dat een positie in de directe nabijheid van het huidige ITS voor de hand ligt gezien de verwachte sterke interactie tussen beide organisatieonderdelen in de toekomst. In principe ziet de werkgroep zo'n positie als een goede mogelijkheid de informatievoorziening van het RIVM in brede zin vergaand te professionaliseren en state of the art te maken. Toch maakt de werkgroep bij de het in het heideberaad besproken variant met een sterke BDA-ITS koppeling een aantal kanttekeningen. Daarbij speelt een rol dat op dit moment nog niet geheel duidelijk is wat precies het karakter van die variant (verder aangeduid als ICT) zal zijn. Duidelijk is geworden dat ICT zowel informatie-techniek- als informatie-inhoud-georiënteerde onder-afdelingen zal omvatten, maar waar uiteindelijk het accent zal liggen (bij de I of de T) is niet duidelijk temeer omdat er ook sprake is van een eventuele outsourcing van de sterkst techniek-georiënteerde taken. De werkgroep is van mening dat zo'n ICT-afdeling primair informatie-inhoud-georiënteerd zou moeten zijn om een geschikte inbedding voor de BDA en het vermoedelijke toekomstige takenpakket te vormen.

Een belangrijke overweging daarbij is dat op dit moment in een aantal sectoren al informatie-inhoud georiënteerde kernen – soms zelfs complete afdelingen - bestaan die ongetwijfeld in het leven zijn geroepen om in een als strategisch ervaren behoefte te voorzien. Het oprichten van een centraal informatie-inhoud-georiënteerd ICT zal dan ook vergezeld moeten gaan van een discussie met de betrokken sectoren over de onderlinge afstemming van centrale en decentrale faciliteiten. De werkgroep gaat ervan uit dat alleen een sterk informatie-inhoud georiënteerd ICT voor de sectoren een geloofwaardige partner is, waaraan zij (een deel van) hun taken op dit gebied zouden willen uitbesteden. Varianten waarin bij ICT het accent meer op de techniek zou liggen zullen waarschijnlijk juist leiden tot een versterking van de decentrale kernen en in dat geval zou BDA, en daarmee de informatievoorziening van het RIVM als geheel, het kind van de rekening worden.

De werkgroep beveelt dan ook met stelligheid aan om met de leiding van de sectoren in overleg te treden om vast te stellen of er een gezonde basis is voor een informatie-inhoud georiënteerd ICT waarin het toekomstige BDA goed tot zijn recht kan komen.

H. Derks

Bijlage 12: Tussenadvies van de Werkgroep Bibliotheekfunctie t.a.v. de positionering van BDA in het gereorganiseerde RIVM, uitgebracht op 6 juni 2002

De Instituutsraad heeft in zijn vergadering van 18 maart 2002 een aantal vragen geformuleerd en aan de Werkgroep Bibliotheekfunctie voorgelegd.

De desbetreffende tekst van het verslag luidt:

“Bibliotheek-functie: Verwijzend naar bijgevoegde brief van Derks m.b.t. de bibliotheekfunctie wordt gememoreerd dat voorgesteld is BDA en Studio onder te brengen bij ICT. Van Egmond en Ruwaard merken op dat hiermee een onwenselijke dubbeling dreigt, indien inderdaad een inhoud-oriëntatie wordt geïmplementeerd binnen het nu voorgestane KIT. De IR plaatst hier een voorbehoud, mede in afwachting van het eindrapport m.b.t. de bibliotheekfunctie binnen het RIVM.”

In reactie op de kanttekeningen rond “onwenselijke dubbeling” wil de Werkgroep het volgende opmerken. Tijdens de discussie binnen de Werkgroep over de toekomstige taak en doelstelling van de Bibliotheek en over de afbakening hiervan, is de relatie met een aantal andere afdelingen nadrukkelijk ter sprake gekomen. Afdelingen zoals IMA (Sector VGZ) en CIM (Sector MNP) houden zich ook met “informatievoorziening” bezig.

In gesprekken met Bronno de Haan (LBG, Sector MNP), Anton van der Giessen (CIM, Sector MNP) en Bennie Bloemberg (IMA, Sector VGZ) is deze materie aan de orde geweest. Er is afgesproken dat het zinvol is om - in het kader van de modernisering, mogelijke verbreding en een verdere efficiency-verhoging van de informatievoorziening - te bezien welke activiteiten het beste door de Bibliotheek dan wel decentraal binnen de Sectoren kunnen worden uitgevoerd. Tevens is nogmaals geconstateerd dat t.a.v. de bepaling van de inhoudelijke kant van de informatievoorziening het primaat bij de Sectoren, het primaire proces, ligt. Aangezien het zeker niet in het belang van de informatievoorziening voor het RIVM wordt geacht om in dezen overhaast te werk te gaan, is afgesproken dat hierover nader overleg zal plaatsvinden met m.n. CIM en IMA.

Naar de mening van de Werkgroep is hiermee een goede basis gelegd om in onderling overleg tot een voor alle betrokkenen aanvaardbare en werkbare oplossing te komen.

Teneinde een zinvolle inhoudelijke bijdrage te kunnen leveren aan de gedachtevorming over de organisatorische inbedding van BDA wil de Werkgroep een aantal in dit verband significante ontwikkelingen noemen:

- ✓ Het RIVM is een kennisintensieve organisatie. Alle onderzoekers hebben te maken met een grote en groeiende hoeveelheid informatie, steeds minder in gedrukte vorm en steeds meer in digitale vorm (in uiteenlopende formaten). Bovendien wordt die informatie inhoudelijk steeds breder. Slechts door gerichte inzet van kennis van informatietechnologie is deze grote hoeveelheid veelsoortige informatie beheersbaar, toegankelijk en bruikbaar te maken. Dit leidt onvermijdelijk tot enigerlei vorm van gecombineerde inzet van medewerkers van ITS en van BDA: de expertise van beide afdelingen samen kan een handvat bieden voor de onderzoekers om de informatie een werkbaar instrument te laten zijn.

- ✓ De informatievoorziening zelf is zonder de moderne ICT eveneens ondenkbaar. Intensieve samenwerking tussen BDA en ITS is ook voor het verdere functioneren van BDA, of liever gezegd, voor een verdere professionalisering van de informatievoorziening aan het RIVM een absolute voorwaarde.
- ✓ Ook de klassieke logistieke en beheerstaken van BDA zullen steeds meer in het digitale domein terechtkomen en daardoor een heel ander soort aandacht vragen (facilitering i.p.v. uitvoering). Kennis van en het kunnen toepassen van ICT is daarbij een basisvoorwaarde.
- ✓ Uit de interviews met de labs blijkt dat er behoefte is aan een meer proactieve opstelling van BDA: de beschikbare informatie moet meer en actiever onder de aandacht worden gebracht; er moet meer worden overlegd met de labs over de daadwerkelijke behoeftes aan informatie.
- ✓ De wettelijke eisen aan het archiveren vereisen intensieve input van ICT. Doxis, onderdeel van Ernst & Young, schrijft hierover: “ICT-ers moeten (...) betrokken zijn bij alle digitale aspecten van de regeling. Daarnaast is samenwerking met procesdeskundigen (...) noodzakelijk. Procesbeschrijvingen zijn immers wezenlijk voor het vaststellen van metadata en van functionele eisen ten aanzien van de authenticiteit van archiefbescheiden (vorm, inhoud en structuur).”

Bovenstaande overwegingen, die voortspruiten uit een inhoudelijke analyse van de ontwikkelingen op het terrein van de informatievoorziening (waarover de Werkgroep binnen afzienbare tijd zijn eindrapportage zal afronden), kunnen tot verschillende oplossingsrichtingen leiden t.a.v. de organisatorische inbedding ervan. Een antwoord op de vraag hoe de informatievoorziening voor het RIVM in de komende jaren organisatorisch gestalte te geven, laat zich niet direct eenduidig uit deze overwegingen destilleren. Hier spelen andersoortige overwegingen een rol.

Tot deze overwegingen behoort onder meer de constatering dat met de nieuwe topstructuur van het RIVM een aantal kaders als gegeven is te beschouwen. Verder wil de Werkgroep niet treden in de verantwoordelijkheid van het management van BVC om de verschillende onderdelen in een samenhangende en werkbare structuur te ordenen. De Werkgroep wil evenwel de nadrukkelijke uitnodiging van de Instituutsraad om in dezen een inbreng te hebben niet uit de weg gaan en heeft een aantal criteria van organisatorische aard geformuleerd aan de hand waarvan een afweging is gemaakt.

De werkgroep heeft drie mogelijke organisatievarianten aan die criteria getoetst. Er is gesuggereerd dat er in het verlengde van variant 3 wellicht nog andere denkbaar zijn (BDA+/ITS-: nader te bepalen informatiserings-gerichte delen van ITS + BDA) die bij toetsing betere resultaten zouden kunnen opleveren. Omdat de tijd ontbrak deze varianten operationeel te definiëren is de evaluatie beperkt gebleven tot het hieronder vermelde drietal. Dit gegeven kan een negatieve invloed hebben gehad op de waardering voor variant nr. 3.

Beoordeelde organisatievarianten:

1. BDA is een zelfstandige afdeling binnen BVC en wordt binnen de gegeven structuur zo hoog mogelijk in de organisatie opgehangen.
2. BDA vormt samen met ITS de nieuwe afdeling KIT.

3. Er ontstaat een nieuwe afdeling, een BDA-plus waarin het merendeel van de bestaande ITS-activiteiten worden opgenomen (ITS-Netwerkbeheer wordt buiten BDA-plus in een aparte afdeling ondergebracht).

Toetsingscriteria:

1. Herkenbaarheid voor de klanten: is het doel van de afdeling duidelijk voor de interne RIVM-gebruikers?
2. Klantgerichtheid: is de afdeling georiënteerd op het inspelen op de behoeften van de gebruikers?
3. Management efficiency: laat de afdeling zich als zodanig efficiënt managen?
4. Beslag op financiële middelen: stelt de gekozen organisatievorm niet exorbitante financiële eisen en biedt hij voldoende garanties op een efficiënte inzet van de beschikbare middelen?
5. Beslag op personele middelen: stelt de gekozen organisatievorm niet exorbitante eisen t.a.v. aantallen FTE's en biedt hij voldoende garanties op een efficiënte inzet van de beschikbare FTE's?
6. Vernieuwingskracht I(nformatie) en T(echnische) diensten: biedt de gekozen organisatievorm voldoende kansen op innovatie, op nieuwe ideeën?
7. Productieve vereniging van werkculturen: welke organisatievorm biedt de meeste kans op ontstaan van, dan wel verder uitgroeien van een bedrijfscultuur die klantgericht en innovatief is?
8. Span of control dBVC: welke organisatievorm houdt deze binnen de perken?

De leden van de Werkgroep hebben gedurende een finale discussie over dit onderwerp ieder een waardering toegekend aan elk van de organisatievarianten en dat heeft tot het volgende resultaat geleid.

De verschillen in waardering voor de verschillende varianten zijn i.h.a. klein. Wanneer de waarderings op alle criteria ongewogen tesamen worden genomen is die voor variant 2 het grootst en die voor variant 1 het laagst. Ten aanzien van variant 2 is de waardering mbt criterium 1 lager dan voor de andere twee. Variant 2 krijgt met name een hogere waardering ten aanzien van de criteria 6 en 8. Variant 3 wordt op criterium 6 ongeveer hetzelfde gewaardeerd als variant 2. Hierbij wordt nog aangetekend dat criterium 1 voor de werkgroep - die in meerderheid is samengesteld uit de klanten van BDA - relatief zwaar telt.

Centraal in de hele discussie stond de vraag of en waar een organisatorische cesuur zou moeten vallen in het KIT-spectrum lopend van IC-techniek via informatisering naar informatie-front end (BDA). De eerder vermelde sterke interactie tussen BDA en het meer informatiserings-georiënteerde deel van ITS heeft niet ter discussie gestaan. Sterker nog, deze wordt binnen de Werkgroep alom als noodzakelijk gezien. De Werkgroep betreurt het dat de consequenties hiervan, nl. een primaat van de informatievoorziening binnen KIT bij een blijvende duidelijke herkenbaarheid van de 'technologie-poot', in de communicatie hierover niet eerder en nadrukkelijker over het voetlicht is gekomen.

Samenvattend:

De Werkgroep heeft geen uitgesproken voorkeur voor een van de genoemde organisatievarianten maar is onverkort van mening dat er een sterke koppeling moet zijn tussen BDA en centrale informatiserings-afdelingen teneinde een state-of-the-art informatievoorziening van het RIVM te garanderen.

De Werkgroep is in meerderheid van mening dat de hierboven bedoelde variant BDA+/ITS- (nader te bepalen informatiserings-gerichte delen van ITS + BDA) als mogelijk optimale organisatievorm in beschouwing moet worden genomen.